

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**İNGİLTERE'DE OMBUDSMANIN YAPISI, FAALİYETLERİ VE ETKİNLİĞİ:
NİTEL BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra KAYA

AĞUSTOS - 2020

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**İNGİLTERE'DE OMBUDSMANIN YAPISI, FAALİYETLERİ VE ETKİNLİĞİ:
NİTEL BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra KAYA

AĞUSTOS - 2020

GÜMÜŞHANE

GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**İNGİLTERE'DE OMBUDSMANIN YAPISI, FAALİYETLERİ VE ETKİNLİĞİ:
NİTEL BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra KAYA

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN

AĞUSTOS - 2020

GÜMÜŞHANE

KABUL VE ONAY

Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN danışmanlığında, **Kübra KAYA** tarafından hazırlanan “**İngiltere’de Ombudsmanın Yapısı, Faaliyetleri Ve Etkinliği: Nitel Bir Çalışma**” isimli bu çalışma 14 / 08 / 2020 tarihinde yapılan lisansüstü tez savunma sınavı sonucunda **Oy Birliği** ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

.....

Doç. Dr. Erhan ÖRSELLİ (Başkan)

.....

Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN (Danışman)

.....

Dr. Öğr. Üyesi Duygu ŞİMSEK AKTAŞ (Üye)

Lisansüstü tez savunma sınavında başarılı bulunarak kabul edilen bu tezin ciltlenmiş hali, ... /..... /..... tarihli ve ..... / ..... sayılı Enstitü Yönetim Kurulu toplantısında görüşülmüş ve Tez Yazım Kılavuzuna uygun bulunarak onaylanmıştır.

.....

Prof. Dr. Ekrem CENGİZ

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “İngiltere’de Ombudsmanın Yapısı, Faaliyetleri ve Etkinliği: Nitel Bir Çalışma” isimli bu çalışmanın, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve alıntı yaptığım tüm çalışmaların kaynakçada yer aldığını taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

14/ 08 / 2020

.....
Kübra KAYA

ÖNSÖZ

“İngiltere’de Ombudsmannın Yapısı, Faaliyetleri ve Etkinliği: Nitel Bir Çalışma” adlı yüksek lisans bitirme tezimde öncelikle fikir aşamasında olmak üzere hazırlanma safhasında oraya çıkan sorunlarda sürekli bir çözüm önerisinde bulunan, sabırla sorularıma cevap veren, tezimin her aşamasında desteğini, yardımlarını ve engin bilgi birikimini cömertçe paylaşan değerli hocam Doç. Dr. Kadir Caner DOĞAN’a ve yüksek lisans eğitimimde benim gelişmemi sağlayan, destekte bulunan bütün Gümüşhane Üniversitesi hocalarıma en içten dileklerle teşekkür ederim.

Ayrıca uzun tez yazım sürecimin bitmesini sabırla bekleyen ve hayatım boyunca bana olan güvenlerini her an hissettiren, hayatım boyunca maddi manevi desteklerini eksik etmeyen, haklarını hiçbir zaman ödeyemeyeceğim, bir elleri hep üzerimde olan kıymetli annem Fatma KAYA ve babam Ali KAYA’ya, çalışmam sırasında bana her zaman yardımlarda bulunan geniş aileme ve arkadaşlarıma, ayrıca yapmış olduğum yüksek lisans tezinde bana destek olan herkese sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Gümüşhane - 2020

Kübra KAYA

ÖZET

KAYA, Kübra. İngiltere’de Ombudsmannın Yapısı, Faaliyetleri ve Etkinliği: Nitel Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, 2020, (XV+114)

Ombudsman ilk olarak 1700’lü yıllarda İsveç’te ortaya çıkmış ve başta İskandinav coğrafyası olmak üzere tüm dünyayı etkisi altına almıştır. İngiltere de dünyada ombudsmannın yayılmasında önemli role sahip bir devlettir. Bunun sebebi, ilk defa geniş yüz ölçümün sahip kalabalık bir devlette de uygulanabileceğini diğer devletlere göstermesidir. İngiltere’de ilk kurulan ombudsman “Parlamento Komiseri” adı ile 1967’de kurulan ombudsmandır. Bunun yanında da İngiltere’de ombudsmanlık kurumu birçok çeşitli alana yayılmıştır ki resmi ve özel sektör ombudsmanları olarak 2 kısıma ayrılmıştır. Fakat bu yüksek lisans tezinde esasa alınan İngiltere parlamentosu tarafından kurulan ve birçok ülkeye etkinliği ve başarısı ile örnek olan Parlamento Ombudsmannı esas alınacaktır. Bunun yanında Ombudsman kavramından, İngiltere’nin siyasi yapısından, İngiltere’deki ombudsman kurumunun yapısı ve işleyişinden bahsedilmiştir. İngiltere’nin parlamento ombudsmannı üzerinde de nitel bir çalışma yapılarak İngiltere’nin Parlamento Ombudsman’ının 2009-2019 yılları arasındaki yıllık raporlar içerisinde “kelime sıklık analizi” yapılmıştır. Yapılan bu analiz sonucunda da tez çalışması sonuca bağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ombudsman, İngiltere, Parlamento Komiseri, Nitel Bir Analiz

ABSTRACT

KAYA, Kübra. Structure, Activities And Effectiveness Of Ombudsman In The UK: A Qualitative Study, Master's Thesis, 2020, (XV+114)

The Ombudsman first appeared in Sweden in the 1700s and influenced the whole world, especially the Scandinavian peninsula. The UK is a state with an important role in spreading the Ombudsman around the world. This is because for the first time it has shown to other states that broad facial measurement can also be applied in a state with a large population. The first ombudsman established in England is the ombudsman, which was founded in 1967 under the name of "Commissioner for Parliament". In addition, the Ombudsman institution in the UK is spread over many different areas and is divided into 2 parts as official and private sector ombudsmen. However, this master's thesis will be based on the Parliamentary Ombudsman established by the UK Parliament, which has been an example of its effectiveness and success to many countries. In addition, the concept of the Ombudsman, the political structure of the UK, the structure and functioning of the Ombudsman institution in the UK has been mentioned. A qualitative study was also conducted on the UK's parliamentary ombudsman and a "word frequency analysis" was conducted within the annual reports of the UK's Parliamentary Ombudsman between 2009 and 2019. As a result of this analysis, the thesis study has been concluded.

Key Words: Ombudsman, The UK, Parliamentary Commissioner, A Qualitative Study

İÇİNDEKİLER

DIŞ KAPAK	
İÇ KAPAK	
KABUL VE ONAY.....	III
BİLDİRİM	IV
ÖNSÖZ.....	V
ÖZET	VI
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER.....	XIV
TABLolar LİSTESİ.....	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIIII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIVV
	
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.OMBUDSMAN	4 - 27
1.1. Ombudsmanın Tarihsel Gelişimi	4
1.2. Ombudsmanın Tanımı	9
1.2.1.Ombudsmanın Kurulmasını Zorunlu Kılan Sebepler	14
1.2.2.Ombudsman Kurumunun Amacı.....	16
1.2.3. Ombudsmanın Statüsü	19
1.2.4. Ombudsmanın İşlevi	20
1.2.5.Ombudsman Ve Denetim.....	21
1.2.6.Etkin Bir Ombudsman Denetiminin Koşulları.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

2.İNGİLTERE’NİN SİYASAL KÜLTÜRÜ VE SİSTEMİ.....	28 - 45
2.1.İngiltere Devlet Yapısı	28
2.2. İngiltere Siyasi Tarihi Ve Hukuk Sistemi	30
2.3. İngiltere Yönetim Yapısı	34
2.3.1.Taç	36
2.3.2. Avam Kamarası (House Of Commons).....	37
2.3.3. Lordlar Kamarası (House of Lords)	41
2.3.4. İngiltere Parlamentosunun ve Ombudsmanının Yapı Taşı Millet Vekilleri (MPs).....	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.İNGİLTERE OMBUDSMANI.....	46 - 70
3.1.İngiltere’de Ombudsmanın Gelişimi	46
3.2. İngiltere Ombudsmanın Kuruluşu Ve Tarihçesi	46
3.3. İngiltere Ombudsman Çeşitleri	49
3.4. İngiltere Ombudsmanın Statüsü.....	51
3.5. İngiltere Ombudsmanının Kararlarına Karşı Şikayet.....	52
3.6. İngiltere Ombudsmanının Atanması	52
3.7. İngiltere Ombudsmanının Görevleri Ve Çalışma Şekli	53
3.8. İngiltere Ombudsmanının Görevden Alınması	54
3.9.İngiltere Ombudsmanı İle İletişim Kurma	55
3.10. İngiltere Ombudsmanının Yetkisi	56
3.11. İngiltere Ombudsmana Yapılan Şikayetlerin Usulü	57
3.12.İngiltere Ombudsman’ma Kimler Başvuruda Bulunabilir Ve Başvuru Yapamaz?	59
3.13. İngiltere Ombudsman’ına Hangi Konularda Şikayette Bulunabilir?	60

3.14. İngiltere Ombudsman'ının İnceleme Yapamayacağı Konular Nelerdir?.....	60
3.15. İngiltere'de Kötü Yönetim (Maladministration) Olarak Bilinen Unsurlar Nelerdir?	62
3.16. İngiltere Ombudsman'ının Etkinliği	64
3.17.İngiltere Ombudsman'ının Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Düzenleme Önerileri.....	66
3.18. İngiltere İçin Bir Kamu Hizmeti Ombudsmanı (Pso)	67
3.19. Sonuç Olarak İngiltere Ombudsmanı	68

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. NİTEL ÇALIŞMA	71 - 88
4.1. Nitel Çalışmanın Yöntemi, Amacı Ve Önemi	71
4.1.1. İngiltere Parlamento Ombudsman'ının 2009-2014 Yıllarına Ait Yıllık Rapor Analizi.....	73
4.1.2. İngiltere Parlamento Ombudsman'ının 2014-2019 Yıllarına Ait Yıllık Rapor Analizi.....	82
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	89
KAYNAKÇA.....	92

EKLER

EK 1. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2009- 2010.....	102
EK 2. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2010- 2011.....	103
EK 3. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2011- 2012.....	104
EK 4. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2012- 2013.....	105

EK 5. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2013-2014.....	106
EK 6. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2014-2015.....	107
EK 7. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2015-2016.....	108
EK 8. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2016-2017.....	109
EK 9. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2017-2018.....	110
EK 10. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo 2018-2019.....	111
ÖZGEÇMİŞ	114

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Ülkelere Göre Ombudsmannın Kuruluş Tarihleri Ve Kuruluş Nedenleri	7
Tablo 2. Ombudsmannın Kelimesini Ülkelerin Kullanım Biçimi.....	10
Tablo 3. Kamu Yönetiminde Denetlenme Biçimleri	21
Tablo 4. Telafi Ve Denetim Yönelimli Ombudsman Modelleri	24
Tablo 5. Heede'nin Teorik Ombudsman Modelleri	25
Tablo 6. İngiltere Nüfus Ve Yüz Ölçümü	29
Tablo 7. İngiltere'deki Ombudsman Çeşitleri	50
Tablo 8. İngiltere Parlamento Ombudsmanının Genel Özellikleri.....	69
Tablo 9. 2009-2014 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Genel Kelime Analizi	73
Tablo 10. 2009-2014 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Özel Kelime Analizi	79
Tablo 11. 2014-2019 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Genel Kelime Analizi	83
Tablo 12. 2014-2019 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Genel Kelime Analizi	87

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ombudsman kurumunun Rollerini.....	12
Şekil 2. İngiltere Yasama Süreci	39
Şekil 3. İngiltere Ombudsmanı'nın Şikayetleri Ele Alma Süreci.....	58

KISALTMALAR LİSTESİ

TÜRKÇE		İNGİLİZCE	
AB	Avrupa Birliği	Act.	Yasa, Kanun
ABD	Amerika Birleşik Devletleri	BIOA	İngiliz Ve İrlanda Ombudsman Birliği /British And Irish Ombudsman Association
A.Ü.H.F.	Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi		
İHH	İnsan Hak Ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı	CBE	The British Empire /İngiliz İmparatorluğu
İÖ	İsa'dan Önce	Dr.	Doktor/ Doctor
İS:	İsa'dan Sonra	Ed.	Editör/Edited by
KDK	Kamu Denetçiliği Kurumu	HSC	Health Service Commissioner/ Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı
No	Numara/Sayı/Number		
Prof.	Profesör	IOI	International Ombudsman Institute / Uluslararası Ombudsman Enstitüsü
R.a.	Radiyallahu Anh		
S.a.v	Sallallahu Aleyhi Ve Sellem		
SDE	Stratejik Düşünce Enstitüsü:	IPCC	Bağımsız Polis Şikayet Komisyonu/ The Independent Police Complaints Commission
TBB	Türkiye Barolar Birliği		
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti		
TÜSİAD	Türk Sanayicileri Ve İş İnsanları Derneği	IPSO	Gazete/Newspaper Ombudsman/ The Independent Press Standards Organisation
TODAİE	Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü		
Vb.	Ve Benzeri	JO	Justitie Ombudasman /Adalet Ombudsmanı
Y.y.	Yüzyıl	LGO	Local Government Ombudsman / Yerel Yönetim Ombudsmanı
		LGSCO	Yerel Hükümet Ve Sosyal Bakım Ombudsmanı / Local Goverment And Social Care Ombudsman

	MP	Milletvekili / Member Of Parliament
	NHS	National Health Service / Ulusal Sağlık Sistemi
	P.	Page / Sayfa
	PCA	Parliamentary Commissioner For Administration / Kamu Yönetimi İçin Parlamento Ombudsmanı
	PHSO	Parliamentary And Health Service Ombudsman / Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı
	PO	Emekliler Ombudsmanı /The Pensions Ombudsman
	PPO	Cezaevleri Ve Şartlı Tahliye Ombudsmanlığı /Prisons And Probation Ombudsman
	PSO	Public Service Ombudsman / Kamu Hizmeti Ombudsmanı
	TPO	Mülkiyet Ombudsmanı / The Property Ombudsman (Property, Housing Ombudsman)
	Vol.	Volume

GİRİŞ

Ombudsman kurumu, İsveç ile Rus imparatorluğu arasındaki savaş sonrasında İsveç Kralı XII. Charles (Şarl) 5 yıl boyunca Osmanlı'da kalmıştır. İsveç kralının Osmanlı'da kaldığı süre boyunca İsveç'te meydana gelen adam kayırma, kötü müdahale, rüşvet gibi birçok nedenden dolayı İsveç vatandaşları mağdur edilmiştir. Bunun üzerine vatandaşların mağdur olmasına neden olan eylemleri ortadan kaldırmak amacı ile Osmanlı'nın idari yapısını inceleyerek bir kurum oluşturmuştur. Oluşturulan bu kurum, ilk olarak 1713 yılında İsveç Kralı XII. Charles (Şarl) tarafından kurularak, kraliyet adına denetim yapan bir kurumdur. Bununla beraber 1809 yılında İsveç Anayasası ile ombudsmanlık anayasal bir kuruluş haline gelmiştir. Modern Ombudsman olarak kabul edilen 1809'da anayasal bir kurum olan İsveç Ombudsman'ının kurulduğu andan itibaren yalnızca 110 yıl sonra İsveç sınırlarından dışarı çıkmıştır. İsveç'ten Finlandiya'ya aktarılan Ombudsmanlık Kurumu 1919 yılında Finlandiya'da kurulmuştur.

Ombudsman kurumu, II. Dünya Savaş'ından sonra popüler olmuş ve tüm dünya ülkelerine yayılmıştır. II. Dünya Savaşından sonra İngiltere Devleti'nde bürokrasinin büyümesinden kaynaklanan bazı sorunlar sonucu 1967'de ombudsmanlık kurumu "Parlamento Komiseri" ismi ile kurulmuştur. İngiltere, Ombudsmanlık kurumunu uzman ve kendi siyasal kültürüne uygun ve başarılı bir şekilde kullanmayı başarmış bir devlettir. Ayrıca İngiltere'de ombudsmanlık kurumunun kurulması Ombudsmanlığın yayılmasında büyük öneme sahiptir. Bunun sebebi yüzölçümü büyük ve kalabalık bir devlette ombudsmanlığın başarılı olması diğer devletlere de kurulması için öncülük etmiştir.

İngiltere'de Ombudsmanlık kurumunun kendine has özellikleri, çeşitleri ve kuralları vardır. Bu da onu diğer devletlerden ayıran bir özelliğidir. Buna kısaca bir örnek vermek gerekirse İngiltere'de Ombudsmanlık Resmi ve Özel olarak 2'ye ayrılır. Resmi ve en önemli ombudsmanlık kurumu ise ilk kurulan "Parlamento Komiseri" adı ile kurulan kurumudur. Bu tez çalışmasında da genel olarak İngiltere Parlamento ombudsmanının özelliklerine değinilecektir.

Bu tezin esas aldığı hipotez, “İngiltere Ombudsmanlık kurumunun başarılı ve etkin bir kurum olduğudur.” Bu sebeple de Ombudsman kurumunun kendisine ait özelliklerini, şartlarını ve esas aldığı kuralları daha ayrıntılı bir şekilde incelemek, yapısal ve işlevsel özellikleri çerçevesinde de nitel bir çalışma yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda İngiltere Parlamento Ombudsman’ının yıllık raporlarında kullanılan kelimeler üzerinde bir analiz yapılmıştır. Çünkü kelimeler metnin anlam kazanmasını sağlayan parçaları ve yapı taşlarıdır. Ayrıca metin içerisindeki harf, hece, ek, kelime gibi birimlerin sıklık analizleri; metin, yazar, içerik ve konu hakkında daha detaylı yorumların yapılabilmesine imkan sağlar. Yani metin analizi daha sağlıklı yorumlama yapılmasına yardımcı olur. Analiz; bir metin içerisindeki belirli bir alana (edebiyat, siyaset, tarih, kültür vb.), belirli bir kısma (ülke, coğrafya, yaş grubunu, dönem vb.) veya belirli bir konuya (amaç, etkinlik, gelişmişlik vb.) ait özelliklerin incelenmesinde de yararlı ve belirleyici bir ölçek olmaktadır.

Nitel çalışma bölümünde yapılan kelime sıklık analizi de İngiltere ve ombudsmanlık kurumunu tanımlarken kullanılan kelimelerin neler anlatmak istediğini, hangi kelimeler üzerine inşa edildiğini ve raporlarda adı geçen kelimelerin ruhunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Raporlar içerisinde yapılan bu kelime analizi İngiltere ve Parlamento Ombudsman’ı hakkında ipuçları vererek daha kolay anlamamıza olanak sağlamıştır. Bu sebeple, İngiltere Parlamento Ombudsman’ının yıllık raporları üzerinde “kelime sıklık hesabı” yöntemi esas alınarak bir analiz yapılmıştır. Bu kelime analizinin güvenilirliği arttırabilmek için de sayısal veriler doğrultusunda tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolar, yıllara ve kelime yapılarına bölünerek sistematik bir şekilde tez çalışması içerisinde sunulmuştur.

Bu tez çalışması, dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk üç bölüm literatür taraması yöntemi kullanılarak yazılmıştır, son bölüm olan dördüncü bölüm ise nitel bir çalışma yapılarak hazırlanmıştır. Birinci bölümde Ombudsman kavramının tanımına, amaçlarına, statüsüne, işlevlerine ve temel özelliklerine değinilmiştir. Bununla beraber birinci bölümde Ombudsman kavramının tarihsel gelişiminden de kısaca bahsedilmiştir. İkinci bölümde İngiltere’nin genel bilgilerine, devlet yapısına, siyasal tarihine, hukuk sistemine ve yönetim yapısına değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise İngiltere’deki ombudsman kurumu olan “Parlamento Komiserinin” gelişimine, çeşitlerine, görev ve yetkilerine, atamalarına, çalışma şekline yer verilmiştir. Son bölüm olan dördüncü

bölümde ise metinlerin birer parçası ve en önemli yapı taşı olan kelimeler üzerinde bir analiz yapılmıştır. Çünkü kelimeler bize metnin tamamı hakkında ipuçları verir. Bu sebeple dördüncü bölümde kelimelere yönelik bir çalışma yapılmıştır. İngiltere'nin resmi ve en önemli ombudsmanı olan Parlamento ombudsmanının 2009'ten 2019'a kadar olan yıllık raporlar üzerinde yapılan kelime analizinin sonucuna yer verilmiştir. Kelime analizinin güvenilirliğini arttırmak amacı ile kelime sıklık hesabı yöntemine başvurulmuştur. Bu kelime analiz sonucunda ortaya çıkan sayısal veriler tablolar halinde dördüncü bölümde gösterilmiştir. Ombudsmana ayna tutan kelimelerin ne sıklıkla kullanıldığı 2009-2019 yılları arasındaki 10 ayrı rapor üzerinde tek tek taranarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler de 2009-2014 ve 2014-2019 olarak iki ana kısma ayrılmıştır. Raporların bu iki kısma ayrılmasının en temel nedeni ise, Parlamento Komiserliği 1967 yılındaki kanunu, 2008 (The Parliamentary Commissioner Order 2013) ve 2013 (The Parliamentary Commissioner Order 2013) yıllarında bir takım değişiklik ve düzenlemeler yapmıştır. Raporlar içerisinde taranan kelimeler genel içerikli (siyasal, yönetsel ve kamusal) ve özel içerikli (kurumun etkinliğini ölçebilecek ve gündelik yaşama yönelik kelimeler) olarak sistematik bir şekilde ayrılmıştır. Çalışma da raporlar üzerinde yapılan kelime sıklık analizi sonucunda ortaya çıkan veriler nitel bir özellik taşımaktadır. Yapılan bu tez çalışması sayesinde içerisindeki nitel veri çalışması olan kelime sıklık analizinde ise İngiltere Ombudsman'ının içeriği, yapısı, amacı ve etkinliği hakkında bilgi sahibi olunmaktadır. Kelime analiziyle de kurumun esasları ve etkinliği sayısal verilerle birlikte gözler önüne serilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.OMBUDSMAN

1.1. Ombudsmannın Tarihsel Gelişimi

İsveç ombudsmanı en eski ombudsman olup diğer bütün ombudsmanların en güçlü olanıdır (Şahin, 2010: 133). Ombudsman ilk olarak İsveç'te 18. Yüzyılda İsveç Kralı XII. Charles Demirbaş Şarl emri ile ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi ise; 18 yüzyılda İsveç ve Rus İmparatorluğu arasında gerçekleştirilen bir savaşta İsveç Kralı XII. Charles, Rus ordusuna yenilmiştir ve bu savaştan sonra Kral Charles savaştan kaçarak Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır. Kral Charles 5 sene boyunca Osmanlı topraklarında yaşamış ve Osmanlı Devleti'nin toplumsal yapısını, düzenini, yaşayışını incelemiş, Osmanlı'nın idari kurumları (Kâdilkudât, Divan-ül Mezâlim, Hisbe, Divanı Hümayun, Şeyhülislamlık, Ahi teşkilatı, kazaskerler, vb.) hakkında bilgi sahibi olmuştur. Devletin halk ile olan ilişkilerinden çok etkilenmiştir (Parlak ve Doğan, 2016: 21-22).

Bu süre zarfında, İsveç Kralı XII. Charles (Demirbaş Şarl) 5 yıl boyunca kendi ülkesinde meydana gelen düzensizlik, huzursuzluk, rüşvet, adam kayırma, vergi toplamada adaletsizlik ve yolsuzluk haberleri karşısında yöneticilerin haksız davranışlarına son vermek ve halkın sıkıntılarını gidermek amacıyla daha Osmanlı Devleti sınırları içindeyken, 1713 yılında Osmanlı'nın idari kurumlarından esinlenerek "Ombudsman" adını verdiği bir kurumu kurmuştur (Kalkışım, 2016: 38). Osmanlı'nın idari kurumları her ne kadar modern anlamda ombudsmanlık kurumları ile eşleştirilemese de ilerleyen bu süreçte birer ilham kaynağı olmuşlardır (Kaya, 2018: 605).

Divan-ı Mezalim (Haksızlıklar Divanı), Osmanlılardan önce Müslüman devletlerin merkez teşkilatında yüksek yargı ve denetim kurumu olarak görev üstlenen yüksek dereceli bir devlet organıdır. Ayrıca Osmanlı devletinden önce Emevi, Abbasi, Memluk ve Selçuklu devletlerinin önemli kurumları olan Dar'ül Adl ve Divanı Mezalim kurumları halkın yönetime karşı şikayetlerini dinleyen ve halk ile yönetim arasındaki

uyuşmazlıkları gidermeye çalışan kurumlardır. İsveç Kralı XII. Charles öncelikle Divan-ı Mezalim, Ahilik Teşkilatı, Dar'ül Adl gibi kurumlardan esinlenmiş olmasının yanı sıra özellikle bu kurumların yardımlaşma ve sosyalleşme niteliklerinden yararlandığı söylenebilir (Özer, 2017: 66).

Bu kurumun ilk işlevi, yasalara uyulmasını sağlamak ve kamu görevlilerinin görevlerinin getirdiği yükümlülükleri düzenli ve tarafsız olarak yerine getirmelerini sağlamak amacı ile kurulmuştu. Başka bir deyişle Ombudsman, yargıçların ve kamu kurumunun bütün memurlarının toprak ve vergi yasasındaki etkinliklerini gözetim altında tutmak ve denetlemek amacı ile salt kralın temsilcisi sıfatıyla bir tür başsavcıydı. Bununla beraber ihmal ve itaatsizlikleri araştırma, tavsiye verme yetkisine sahipti (Demirel, 2003: 114).

İsveç Kralı XII. Charles'ın adına denetim yapacak olan bu görevli "Högste Ombudsmannen" (Yüksek Ombudsman) olarak adlandırılmaktaydı, görevlerini yönetilenlerin çıkarına değil, kralın şahsına ve adına yerine getiriyordu. 1719 yılında kral adına denetim yapan ombudsmanın adı "Justitiekansler" (Kraliyet Denetçisi) olarak değiştirilmiştir. 1766 yılından itibaren ombudsman atama yetkisi parlamentoya (Rikstag) geçmiştir (Günaydın, 2017: 72). İsveç kralı XII. Charles'ın ölümünden önce kral tarafından atanan Ombudsman Adalet Şansölyesi (Chancellor of Justice) görevine devam etmiştir. Fakat 1772 yılında tekrar krala devredildi. Daha sonra Anayasa Komitesi Ombudsmanı bir yasama kurum ve kuruluşu olarak "The Estate of Riksdag (hükümetin malı, İsveç yasama organının mülkü)" görevlendirilmesine ilişkin bir öneride bulunmuştur. Bu öneri üzerine yasama organının bir kanadı olarak kendi hakkında çıkarılmış olan normlara uygun, dürüst, hukuk bilgisi olan kişi veya kuruluşu kendi temsilci kişiliği ile yetki kullanarak atayabileceğini onayladı (Demirel, 2003: 114).

İsveç Ombudsmanlık kurumu "Justitie Ombudsman (JO)", 1809 yılında İsveç Anayasası ile anayasal bir kuruluş haline gelmiştir (Parlak ve Doğan, 2016: 21). Kısaca Ombudsmanlık Kurumu, İsveç'te ortaya çıkmasına rağmen köken olarak Osmanlı Devletine dayanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde resmi bir kurum olan yargı kurumunun (Hisbe dahil) İsveçliler tarafından, İsveç'e taşınması ve yeni bir sistem olarak kurulması oradan da tüm dünyaya yayılmış olan bir sistemdir (Fendoğdu:

http://www.hasantahsinfendoglu.com/dokumanlar/makaleler/KAMU_DENETCILIGI_KURUMU_TURKIYE_ICIN_BIR_MARKA_OLACAKTIR.pdf).

Bununla beraber Ombudsmanlığın temelini daha önceki yıllarda var olduğunu söyleyen birçok kaynak vardır. Kimi kaynaklar Ombudsmanın temellerini Çin'deki han hanedanlığı (İÖ 206 – İS 220) döneminde bulunan “Yuan Control” Kurumu, Roma'daki “halk tribünleri”, 17. yy Amerikan kolonilerde uygulanan “Censosrs” kurumları arasında da bağlantı kurmaktadır. Bunlara ek olarak Hz. Muhammed (sav)'in vefatından sonra ikinci Halife Hz. Ömer (ra)'in (634-644) döneminde vatandaşların başvurabileceği, şikayetlerini iletebileceği bir idari denetim kurumu olan “Muhtesip” kurumu da buna örnek olabilir (Avşar, 2012: 67).

Modern Ombudsman olarak kabul gören 1809 yılında kurulan İsveç Ombudsmanının kuruluşunun ardından 110 yıl içerisinde İsveç sınırlarından dışarı çıkmamıştır. Daha sonra yabancı elçiler vasıtası ile 1919 yılında Finlandiya'da İsveç'ten sonra ilk Ombudsman kurulmuştur (Diamandouros, 2012: 28-29). II. Dünya Savaş'ından sonraki yıllarda devletin çalışmalarının artış göstermesi şikayetleri de beraberinde getirmeye başladı. Bu dönemde Danimarka'da Profesör olan Stephan Hurwitz, 1949 yılında yapmış olduğu bir konuşmasında Danimarka'nın kendi gelenekleriyle uyuşabilecek bir Ombudsmanlık kurum incelemesi yapması gerektiğini ortaya koymuştur. Kamuoyunun ve bürokrasinin çevrelerindeki tartışmaların sonucu olarak 1953 yılında "Sivil ve Askeri Konular İçin Parlamento Komiserliği" Danimarka anayasası içerisinde düzenlemiştir. Bununla beraber Profesör Stephan Hurwitz 1954 yılında Danimarka'nın ilk parlamento ombudsmanı olarak atanmıştır (Kılavuz, Yılmaz ve İzci, 2003: 51). İsveç ve Finlandiya'yı takip ederek ombudsmanlık kurumunu kuran Danimarka ve Norveç'ten sonra İngiltere, Fransa gibi büyük ülkelerin de ombudsmanlık kurumunu 1960'lı ve 1970'li yıllarda kurmasıyla ombudsmanlık kurumu hızlı bir şekilde yayılmaya başlamasıyla küresel yayılma dalgası da başlamış oldu. II. Dünya Savaş'ından sonra ortaya çıkan idare ile vatandaşın arasındaki temel sorunlarını çözmek amacı ile Ombudsmanlık Kurumu kuruldu. 1970'li yıllarda ise Cunta Rejiminde kurtulan Portekiz, İspanya ve Yunanistan gibi ülkelerde yayılma devam ederken 1989 yılından sonra komünist kökenli devletlerin içerisinde de ombudsmanlıklar kurulmaya başlamıştır (Diamandouros, 2012: 28-29).

Günümüzde ombudsmanlık kurumu, aralarında İngiltere, Fransa, İspanya, Almanya, İtalya, İsrail, Nijerya, Hindistan gibi birçok ülkede ulusal, bölgesel, kentsel, askeri ve belediye bazında farklılıklar göstererek uygulanmaktadır. 1980 yılından bu yana özel sektörün de önem kazanması ile özel kuruluşlarda (sigorta, bankalarda, emlak ve finans) ve üniversitelerde de kullanılmaya başlayan bir kurum haline gelmiştir (Büyükavcı, 2008: 10).

İngiltere'de Ombudsmanın kurulmasının önemi, diğer ülkelere göre kalabalık nüfuslu olması, büyük yüzölçümüne sahip olan bir ülkede ilk kez bu tür bir denetim mekanizmasının oluşturulmasından kaynaklanmaktadır (Esgün,1996: 255). Dolayısıyla ombudsman tarihsel süreçte dünyada kademe kademe gelişim ve yayılım göstermiştir. Ve Ombudsmanlık Kurumu tüm dünyaya mal olmuş gelişen bir endüstrinin adıdır. Bu çerçevede günümüzde yaklaşık 200 ülkede uygulanan uzman kurumun dünyanın tüm kıtalarında, farklı ülke düzeylerinde ve seviyelerinde uygulanmaktadır. Ayrıca her geçen gün de genişlemesini ve yayılmasını sürdürmektedir (Parlak ve Doğan, 2016: 22).

Bazı gelişmekte olan ülkelerde, idarenin yapmakla yükümlü olduğu işleri ağırdan alması, yönetsel eylem ve yapmış olduğu işlemleri gizliliği öne sürerek saklamaya çalışması, görev ve yetkilerini kötüye kullanması, hakkaniyetin tesis edilmemesi gibi bir çok soruna karşı yönetimin yeniden yapılanması gerektiğinin üzerinde dururken, bu yapılanmanın en temel kurumları arasında ombudsman da düşünülmektedir (Yatkın ve Taşer, 2015: 91). Ulusal düzeyde ombudsman uygulamaları, yerel düzeyde il ve belediye ombudsmanları, bankacılık, cezaevleri ve üniversiteler gibi çeşitli özel ombudsmanlar mevcuttur (Kutlu, Örselli ve Kahraman, 2018:16). Devletler, kendi ihtiyaçları doğrultusunda ombudsmanlık kurumunu kurmuşlardır. Tablo 1'de Ombudsmanın hangi yılda ve hangi düzeyde kullanıldığı gösterilmektedir.

Tablo 1. Ünelere Göre Ombudsmanın Kuruluş Tarihleri ve Kuruluş Düzeyleri

YIL	YER	DÜZEY	YIL	YER	DÜZEY
1809	İsveç	Ulusal	1975	Alaska	Devlet
1915	İsveç	Askeri	1975	Kansas	Cezaevleri

Tablo 1. (Devamı)

YIL	YER	DÜZEY	YIL	YER	DÜZEY
1919	Finlandiya	Ulusal	1975	Oregon	Cezaevleri
1955	Danimarka	Ulusal	1976	Portekiz	Ulusal
1959	Batı Almanya	Askeri	1976	Avustralya	Ulusal
1962	Yeni Zelanda	Ulusal	1976	Trinidad Ve Tobago	Ulusal
1952	Norveç	Askeri	1976	Uttar Pradesh	Devlet
1962	Norveç	Ulusal	1978	Porto Riko	Sınırsal
1966	Tanzanya	Ulusal	1978	Jamaica	Ulusal
1966	Guyana	Ulusal	1978	Tasmania	Devlet
1967	İngiltere	Ulusal	1979	Kolombiya	İl
1967	Alberta	İl	1979	Guam	Sınırsal
1967	Kudüs	Kent	1979	Filipinler	Ulusal
1969	Kuzey İrlanda	İl	1980	Gana	Ulusal
1969	Quebec	İl	1980	Florida	Devlet
1969	Hawaii	Devlet	1981	İrlanda	Ulusal
1970	Kanada	Diller	1981	Hollanda	Ulusal
1973	Kanada	Cezaevleri	1981	İspanya	Ulusal
1971	İsrail	Ulusal	1987	Guatemala	
1972	İsrail	Askeri	1990	Nepal	
1972	Avustralya	Devlet	1993	Peru	
1972	Fiji	Ulusal	1994	Arjantin	
1972	Minnesota	Cezaevleri	1994	Romanya	
1973	Fransa	Ulusal	1995	Botswana	
1973	Hindistan		1995	Avrupa Birliği	
1973	Zambiya	Ulusal	1995	Belçika	
1974	Atlanta	Kent	1997	Yunanistan	
1974	New Jersey	Devlet	1997	Rusya	
1974	Queensland	Devlet	2006	Çek	
1975	Papua Yeni Gine	Ulusal	2008	Güney Kore	
1976	Avusturya	Ulusal	2012	Türkiye	

Kaynak: Pickl, V. J. (1986). Ombudsman ve Yönetimde Reform, (Çev. Turgay Ergun), Amme İdaresi Dergisi, 19(4), 41. Özden, K., (2010). Ombudsman (Kamu Denetçisi) Türkiye'deki Tartışmalar, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 34. ve Kavili Arap S., (2015), 40. Yılında İngiltere'de Yerel Yönetim Ombudsmanı, Ege Akademik Bakış, 15(1), 67.

1.2. Ombudsmannın Tanımı

Ombudsman, idari ve yargısal yöntemlerin yanında, bireylerin hak ve özgürlüklerinin korunmasına yardımcı olan ve iki yüz yıllı aşkın süredir bulunan bir kurumdur (Menteşe, 2015: 72). Dünyada II. Dünya Savaş'ından sonra kamu yönetimi ve insan hakları alanında değişim meydana gelmiş bununla beraber bağımsızlık ve tarafsızlık ilkesi çerçevesinde hareket eden alanında uzman kurum ve kuruluşlara ihtiyaç duyulmuştur. Sivil toplum örgütlerinin kendi çıkarları doğrultusunda yön değiştirip yanlı davranmaları, kamusal sorumluluğu bulunan bu kurumlar diğer bir deyişle kamu vicdanının ve hakkın savunucusu olan tarafsızlık ve bağımsızlık ilkesini esas alan uzman kurum ve kuruluşların önemini arttırmıştır. Bu nedenle halk ve devlet arasında güven köprüsü kurmak ve iletişim bağlarını sağlamlaştırmak için bir kurumun kurulması ve geliştirilmesi dünya demokrasisi ve hukuk devleti için bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu sebeple hızlı, güvenli, tarafsız, geniş soruşturma ve araştırabilme yetkisi ile donatılmış, kamu kurum ve kuruluşlarında meydana gelen haksızlık, yetkileri kötüye kullanma vb. durumlarda mevzuata saygılı ve uygun bir araştırma, denetim yapan ve bu haksızlığı veya uyuşmazlıkları çözmeye yönelik tavsiye, önerileri sunmakla yükümlü olan kurum Ombudsmanlık kurumudur (Fendoğdu, 2010: 4).

Ombudsman kelimesi, İsveç kökenli bir kelime olup, tarihte ilk olarak İskandinav coğrafyasında ortaya çıkmıştır. "Ombuds" temsilci, avukat, vekil, elçi, bir kişi yerine hareket eden yetkili kişi anlamında, "Man" adam, insan, kişi kelimelerinin birleşmesi ortaya çıkmıştır. Ve "temsilci kişi" anlamına gelmektedir (Parlak ve Doğan, 2016: 19). En genel anlamıyla İsveç dilindeki ombudsman; kamu denetçisi, halk koruyucusu, delege, avukat, arabulucu, temsilci, medyatör, parlamento komiseri (Abdioğlu: 2007: 81), parlamento savunma delegesi, vekil veya kişiler adına hareket etmeye ve onların haklarını savunmaya yetkili kılınmış kimseyi ifade etmektedir. Kurum olarak incelendiğinde parlamento tarafından parlamentoyu temsil etmek için seçilmiş veya atanmış kimseleri ifade etmek için kullanılır (Baylan, 1978: 1-2).

Devletler, vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin birbirlerine karşı korunmasından, kamu idarelerine karşı korunmasına ve güvence altına alınmasına kadar

her konuda başvurulabilecek bir kurumdur. Bu günümüz demokratik toplumlarının ve devletlerin en temel özelliklerindedir (Yatkın ve Taşer, 2015: 90).

Akademik literatürde ombudsman kavramı yerine ombudsmanlık kurumu, komiser, avukat, temsilci, savunucu, danışman gibi kavramlar kullanılsa da bu terimler aynı anlamı taşımakta olup bazen bir kişiyi bazen de belirli bir plan, program ve organizasyonlar altında yürütülen kurumsal bir yapıyı temsil etmektedir (Parlak ve Doğan, 2016: 20). Bazı ülkeler “Ombudsman” kelimesini kullanırken (İsviçre, Norveç, Mısır, Danimarka, Finlandiya gibi); bazı ülkeler ise “ombudsman” kelimesini kendisine göre tanımlamıştır (Fendoğdu, http://www.hasantahsinfendoglu.com/dokumanlar/makaleler/KAMU_DENETCILIGI_KURUMU_TURKIYE_ICIN_BIR_MARKA_OLA_CAKTIR.pdf). Örneğin; Polonya’da “Vatandaş Hakları Savunucusu”(Şahin ve Şabaplı, 2016: 769), İngiltere’de “İdare için Parlamento Komiseri”(Şahin, 2010: 133), İspanya’da “Halkın Savunucusu”, Avusturya’da “Halk Avukatı”, Portekiz’de “Adalet Temsilcisi”, İtalya’da “Sivil Savunucusu”, Türkiye’de “Kamu Denetçisi/Kamusay” gibi birçok isim ile ifade edilmektedir (Efe ve Demirci, 2013: 53). Her ne kadar farklı isimlerle anılsa da ortak özelliği vatandaşların sahip olduğu temel hak ve özgürlüklerin korunması ya da yönetim karşısında zor durumda kalan vatandaşların haklarının savunulmasıdır (Büyükavcı, 2008: 11).

Günümüzde birçok ülke, vatandaşlar ile idare arasındaki sorunları çözebilmek ve yargı oranının görevlerini hafifletmek amacıyla ombudsmanlık kurumunu kullanmaya ve etkinliğini arttırmaya çalışmaktadır. Dolayısı ile ombudsmanlık kurumunun ülke içerisinde etkin olabilmesi için ülkeler ombudsmanlık kurumunu kendi siyasal ve kültürel değerlerine uygun olarak şekillendirmektedir. Bu sebeple ombudsmanlık kurumlarının yapısında olduğu gibi isimlerinde de çeşitlilik söz konusu olmaktadır. Tablo 2’de ombudsmanlık kurumunun ülkelerde hangi isim ve hangi anlam da kullanıldığı gösterilmiştir.

Tablo 2. Ombudsman Kelimesinin Ülkelerde Kullanım Biçimi

	ÜLKE	ORJİNAL İSMİ	TÜRKÇE KULLANIMI
1	İSVİÇRE, NORVEÇ, MISIR, DANİMARKA, FİNLANDİYA	Ombudsman	Ombudsman

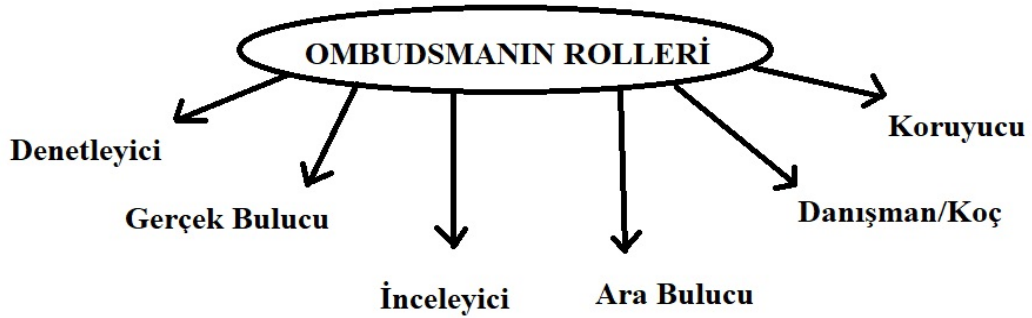
Tablo 2. (Devamı)

	ÜLKE	ORİJİNAL İSMİ	TÜRKÇE KULLANIMI
2	HOLLANDA	Nationale Ombudsman	Ulusal Ombudsman
3	FRANSA	Mé Diateur De La Ré Publique Le Mediatèur	Cumhuriyetin Arabulucu
4	KANADA	Protecteur Du Citoyen	Vatandaş Koruyucusu
5	İSPANYA, KOLOMBİYA, ARJANTİN, PERU, GÜRCİSTAN	Defensor Del Pueblo	Halk Savunucusu
6	AVUSTRALYA, ROMANYA, HIRVATİSTAN	Volksanwaltschaft	Halkın Avukatı
7	LİTVANYA	Žmogaus Teisių Ombudsmenas	İnsan Hakları Ombudsmanı
8	PORTEKİZ	Provedor De Justiça	Adalet Temsilcisi
9	İNGİLTERE SRİ LANKA	Parliamentary Comissioner For Administration	Yönetim İçin Parlamento Komiseri
10	POLONYA	Defenseur Des Droits Civiques	Sivil Haklar Savunucusu
11	İTALYA	Difensore Civico	Sivil Savunucu
12	GÜNEY AFRİKA	People Protector	Halkın Koruyucusu
13	SENEGAL, GABON	Public Protector	Arabulucu
14	AVRUPA BİRLİĞİ	European Ombudsman	Avrupa Ombudsmanı
15	FAS, SUUDİ ARABİSTAN	Vali El Mezalim	Mazlumların Valisi
16	MACARİSTAN	Emberi Jogok Parlamenti Biztosa	İnsan Hakları İçin Parlamento Komiseri
17	RUSYA FEDERASYONU	Сотрудник По Правам Человека Или Комиссар	İnsan Hakları Yüksek Görevlisi Veya Komiserliği
18	KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ	Yüksek Yönetim Denetçisi	Yüksek Yönetim Denetçisi
19	TÜRKİYE	Kamu Denetçiliği Kurumu/ Kamusay	Kamu Denetçiliği Kurumu/ Kamusay
20	KIRGIZİSTAN	Akikatçı	Hakikatçi
21	ÖZBEKİSTAN	Oliy Majlisinin İnsan Huquqlari Bo'yicha Vakili	Oliy Majlis'in İnsan Hakları Temsilcisi
22	PAKİSTAN	Wafaqi Mohtasib	Muhtesip
23	ÇEK CUMHURİYETİ	Komisař Pro Lidská Práva	İnsan Hakları Komiseri
24	AZERBAYCAN	İnsan Hüquqları Üzrə Müvəkkil	İnsan Hakları Komiseri
25	NİJERYA	Public Complaints Comission	Kamu Şikayetleri Komisyonu

Kaynak: Yazar tarafından tasarlanmıştır.

Ombudsman kelimesi, kamu kurum ve kuruluşlarının yaptığı işleri parlamento adına denetleyen özel bir kurum, kişi ve makama verilen bir addır (Doğan, 2004: 50). Denetim yöntemlerinde sıkça karşılaşılan yüksek masraflar, karışıklıklar, yoğun prosedürler ve zorluklar ombudsman denetiminde bulunmamaktadır. Bu sebeple ombudsman, vatandaşların basit ve hızlı bir şekilde başvuru yapabildikleri düzeltici ve vatandaşları idarenin yaptığı haksız uygulamalara karşı koruyan, devlet ile vatandaşın arasındaki sorunları giderebilmek için arabuluculuk görevi üstlenmektedir (Usta, 2014: 60). Bunlar ombudsmanlık kurumunun kendisine verilmiş rolleri olarak görülebilir. Aşağıdaki Şekil 1’de bu hususlar gösterilmektedir.

Şekil 1. Ombudsman Kurumunun Rollerini

Kaynak: Parlak, B. ve Doğan, K. C., (2015) Kamu Yönetiminde Denetim: Karşılaştırmalı Ülke İncelemeleri Bağlamında Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumunun Ombudsmanın Uygulanabilirliği, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 74-75.

Ombudsman kelimesi birçok çeşitlilik ve farklılık gösteren bir kelimedir. Ülkelerde farklı şekillerde uygulanan yöntemler ve yasal düzenlemelerle kesin ve evrensel bir tanımı bulunmamaktadır.

TÜSİAD’ın Ombudsman’ı konu alarak 1997 yılında hazırlamış olduğu raporunda, parlamento tarafından parlamento’yu temsil etmek amacı ile seçilmiş kişi veya kişiler olarak tanımlamıştır. Ombudsman kelimesinin Türkçe karşılığı ise kamu denetçisi, kamu hakemi, arabulucu, medeni hakların savunucusu, parlamento komiseri gibi tanımlar kullanılabilir (Babüroğlu, 1997: 11).

Tutal’a göre ombudsmanın en genel tanımı ise, şeffaflık mekanizmalarının geliştirilmesinde oluşturulması gereken birimlerden veya kurumlardan biridir. Dolayısıyla ombudsman, idari konularla ilgilenerek yönetimin kalitesini arttırmasında

katkı sağlamak ve herhangi bir kamu kurum veya kuruluşunda yönetim sürecini denetlemektedir (Tutal, 2014: 9).

Uluslararası Barolar Birliği'nin Kararına göre Ombudsman, Anayasa veya tüzük uyarınca, yasama veya parlamentodan sorumlu olan devlet kurumları, yetkilileri ve işverenlere karşı yapılan bir şikayete bağımsız bir üst düzey kamu görevlisi tarafından gönderilen şikayeti veya eylemi inceleme ve tavsiye verme gücüne sahiptir. Ombudsman, adli bakış açısından bakıldığında, "idari yasaların işleyişine bakmak için tasarlanmış bir bekçi köpeği" olarak görülmektedir (Ferris vd. 1980: 2).

Amerikan Barolar Birliği'nin tanımına göre Ombudsman; bir kuruluştaki kişiler veya bir işletmenin işleyişi ile ilgili kişilerden gelen şikayet ve soruları alır. Daha sonra belirli konuların çözümü için konu üzerinde çalışırlar. Ombudsman, bireylerin birbirine karşı olan meşru menfaatleri ve haklarını; kamu kurum ve kuruluşlarına karşı bireylerin şikayetlerini gidermek için tavsiyede bulunur ve hizmet verdikleri kurum ve kuruluşların iyileştirilmesi için önerilerde bulunurlar (ABA House of Delegates, 2001: 82).

Gammeltof Hansen'in tanımına göre Ombudsman, "duyguları incinmiş olan kişilerin adaletsizlik ve kötü yönetime ilişkin olarak yakınmalarını alan, bağımsız bir üst düzey kamu görevlisinin başında bulunduğu, anayasa ya da yasa ile kurulan bir büro"dur (Bozoğlu, 2008: 28).

İngiliz ve İrlanda Ombudsman Birliği (British and Irish Ombudsman Association: BIOA) tanım bulma konusunda oldukça başarılıdır. BIOA birliğine göre, Ombudsmanın 4 ana karakteri tanımı içerisinde bulundurulmalıdır. Bunlar; kamu denetçisinin inceleme yaptığı kişilerden bağımsız niteliğe sahip olması, işlerlik, hakkaniyet ve kamu mahkemesidir. Ombudsmanın bağımsızlığı önemli bir olgudur. BIOA'ya göre bağımsızlığı tanımlamak için belirli kriterlerin yerine getirilmesi gerekir. Bu kriterlerden ise şu şeklide bahsedilebilir (Ribo, 2012: 102).

- A. Ombudsmanların atanma yetkileri, kapsamaları ve usulleri kamu tarafından bilinmelidir.
- B. Kamu denetçisinde inceleme başlatabilecek kişiler ve kamu denetçilerini seçen kişilerden bağımsız olmalıdır.
- C. Ombudsmanın atama ve çalışma süresi en az 3 yıl olmalı veya belirli bir emeklilik yaşına kadar olmalıdır.

- D. Erken fesih sebebi olabilecek ancak yetersizlik, yetkilerin suistimali gibi başka bir haklı sebeplerin bulunması gerekir ve bu sebepler açıkça belirtilmelidir.
- E. Kamu hizmeti, ombudsmanın alacağı ücretin durdurulması veya hesaplama, denetleme ve inceleme yetkisine tabi olan kişilere ait olmalıdır.
- F. Ombudsman, bir konu hakkında öncelikle kendi yetkisi dahilinde olup olmadığına karar verme yetkisine sahip olmalıdır. Eğer konu yetkisi dahilinde ise konuyu araştırmaya bilmektedir.
- G. Ombudsman incelemeye tâbi olan kişilerden başka bir kişiye veya kuruma rapor vermelidir.
- H. Ombudsmanlık kurumunun ihtiyaçlarını karşılanıp, yeterli ödeme ve çalışan tahsis edilmelidir. Dolayısı ile yapılan başvuruların çabuk bir şekilde incelenebilmesi ve sonuçlandırılacaktır.

Ombudsman, halkı, yönetimin yapmış olduğu haksız eylem ve işlemlerine karşı koruyan bir yargıç gibi görev yapmaktadır. Aynı zamanda kamu yönetiminin ilgili birimleri ile rahatça temasta bulunabilir, bazı önemli bilgi ve belgeler hariç istediği bütün belgeleri temin edebilir ve denetleyebilir. Belgelerin yetersiz kaldığı durumlarda veya isteği üzerine kurumun çalışanlarını sorgulayabilmektedir (Özer ve Iskandarov, 2016: 331). Ayrıca Ombudsmanın bir diğer özelliği ise yapmış oldukları çalışmalar, incelemeler ve denetlemeler sonucunda varmış olduğu kararların sonuçları ile alakalıdır. Ombudsmanın kullanmış olduğu araçlar ve yetkiler ülkelere göre değişiklik göstermekle beraber, idare ve yönetim karşısındaki yetkileri esas itibarıyla, öneri, tavsiye, uzlaştırma ve buyruk çerçevesinde gerçekleşmektedir. Ombudsmanlar yapmış oldukları denetimlerin sonuçlarına göre, disiplin soruşturmaları başlatma, bu direniş suç oluşturduğu takdirde yargıya başvurma, hukuka veya anayasa aykırılığı konusunda başvuruda bulunma yetkisine, yasa veya çeşitli diğer düzenlemeler ile ilgili reform önerilerinde bulunma yetkilerini de elinde bulundurmaktadır (Büyükcavcı, 2008: 12).

1.2.1. Ombudsmanın Kurulmasını Zorunlu Kılan Sebepler

Yargısal denetimlerin kötü tarafı, gelişen ve büyüyen çağdaş idarenin gelişime ve değişime uğramasına paralel bir şekilde gelişme ve değişime gösterememiş olmasıdır.

Özellikle bu noktada söz konusu olan durum ise alanında uzmanlaşmış yargı yerlerinin bulunmadığı bölgelerde idarenin denetimi konusunda adliye mahkemelerinin yapmış olduğu eski usul hükümlerin örnek alınmasıdır. Ayrıca yargının anlaşılması zor ve karışık kurallarının olduğu Anglo Sakson ülkeleri ile aynı idare rejime sahip olmalarına rağmen idarelerin denetlenmesi görevini bir kuruma vermesi ile bir çeşit bölge idare mahkemesi kuramayan ülkeler için doğru bir yoldur. Yargısal denetimlerin çok yavaş işlemesi, davanın tarafları içinde son derece yıpratıcı bir süreçtir. Bununla beraber yargılama sürecindeki giderler de oldukça yüksektir. Yargılama sürecinde karşılaşılan, başvurma harcı, nispi harç, karar harcı, bilirkişi ücreti, avukatlık ücreti gibi birçok harç sonucunda yaşanan maddi kayıp ile birlikte yaşanan zaman kaybının yanında davanın sonucunda davanın kazanılacağı da belli değildir (Gölönü, 1997: 42).

Birçok ülkede yönetim sistemi çok karışık olmaktadır. Bu durumda birçok sorununda kaynağını oluşturmaktadır. Bu karmaşık yapı; yakınmalar ve şikayetlerin artmasına, yönetsel eylemlerin kabul görmemesine, resmi genelgelerin ve yapılan düzenlemelerin halk tarafından yanlış anlaşılmasından başka bir şey olmamıştır. Halk kendisini ilgilendiren bir yönetsel eylemin neden ve için yapıldığı ile ilgili daha fazla bilgi istemektedir. Ayrıca yönetsel sistem içerisinde de birçok alanda karmaşık bir yapıya sahiptir. O kadar karmaşık bir yapıya sahiptir ki sadece halk için değil, memurlar için de yanıltıcı olmaktadır. Bütün bu sorunlar kamuoyu yönünden hükümet yönetimine karşı olumsuz bir tutuma yönelmektedir. Ombudsman hata bulmak amacı ile yönetimin gizli saklı her şeyini araştırarak, yönetimin yapmış olduğu işlere karışan bir kurum veya kuruluş olarak görülmemelidir (Pickl, 1986: 42).

II. Dünya Savaş'ından sonra idarelerin her alanda etkinlik sağlayabilmesi, mevzuatların karışık bir yapıda olması, yargısal denetimin çığ gibi artan hacmi karşısında işlevsiz halde gelmesinden dolayı bir davayı sonuçlandırmak 3-4 yıl sürünce, bu süreci kısaltmak için yeni bir kuruma ihtiyaç duyulmuştur (Gölönü, 1997: 7). Bu sebeple kurulan ombudsmanlık kurumu; idarenin içerisine kolaylıkla girip nüfuz edebilen, süratli, daha az şekilci, karşılıklı ilişkilerde önemli bir boşluğu doldurabilmek amacıyla daha iyi bilgi sahibi, idarenin yaptığı keyfi davranışların ortadan kaldırılabileceği ve yapılan müdahalelerin daha etkin olabileceği bir kurum olmalıdır. Dolayısı ile ombudsmanın idareyi denetlerken bu özelliklere sahip olması hem zorunlu

hem de yararlı olmuştur (Eroğlu'dan aktaran Gölönü, 1997: 7). Erhüman'ın Ombudsmannın gerekliliği konusundaki görüşleri şu üç maddede özetlenebilir:

- Koruyucu İşlev: Ombudsmannın varlığı, idareyi daha dikkatli davranmak zorunda bıraktığından idare yaptığı uygulamalarda daha titiz olmasını sağlayacaktır.
- Düzeltici İşlev: Ombudsmannın incelemeye aldığı olaylarda şikayetleri gidermek için çeşitli önerilerde bulunduğundan düzeltici bir fonksiyon olarak gözükmektedir.
- Yol Gösterici İşlev: Ombudsmannın yaptığı çalışmalarda ve raporlarda sunduğu saptamalar ve öneriler ile iyi idarenin gerçekleşmesi sağlanacaktır (Gişi, 2017: 7-8).

1.2.2.Ombudsman Kurumunun Amacı

Ombudsman, idarenin işleyişini, çalışmalarını, yaptığı uygulamaları denetleyen bir yapı oluştururken aynı zamanda gerçek ve tüzel kişiliklerin arasındaki hak arama yollarından birini oluşturmaktadır. Dolayısı ile ombudsmanlık demokratik kültür düzeyiyle bireyler ve kamu arasındaki ilişkilerde köprü görevi görmektedir yoludur (Aykın, <https://vergidosyasi.files.wordpress.com/.../kamu-deneticiligine-basvurmamc3bc-kellefler-ic3a7in-etkili-bir-hak-arama-yolu-olabilir-mi.pdf>). İdari işlemler ve eylemler bakımından bir denetim görevi gören ombudsman, yargılama fonksiyonunu bünyesinde taşımamaktadır. Ombudsmanlık kurumu, yargının yerinde bulunan bir kurum niteliği taşımamasının yanında anlaşmazlıkların yargısal yollara gitmeden, daha erken safhalarda çözüme kavuşmasını amaçlayan bir yoludur (Müftüoğlu, 2014: 302). Böylece bir şikâyet yolu olan ombudsmanlık bir hak arama yoluna dönüşmektedir (Yaltı, 2012: 111).

Hill, klasik Ombudsman kurumunun amacını 7 madde halinde açıklamıştır.

1. Vatandaş ile bürokrasi arasındaki ilişkileri düzeltmek,
2. İdare hataları ve sorunları ortadan kaldırmak,
3. Bürokrasiye insancıl bir hava kazandırmak,
4. Hükümete ve kamu yönetiminde olan yabancılaşmayı azaltmak,
5. Kamu yönetimini reform etmek,
6. Bürokratik bekçi köpeği gibi rol oynamak,

7. Kamu çalışanları adaletsiz, kötü yönetimle suçlandığı zaman onları korumak, haklı çıkarmak. (Hill'den aktaran Parlak ve Doğan, 2015: 88).

Ombudsman kurumunun amaçlarına ulaşmak için kendisinin temel bir takım özellikleri de bulunmaktadır. Bu özellikler ülkelerin kendi bünyesinde kurmuş olduğu ombudsmanlık kurumlarına göre farklılık gösterebilmektedir. Fakat ombudsmanın genel kabul gördüğü bazı temel özellikleri vardır. Bu özellikler kısaca sıralanmıştır:

1. Ombudsman kurumu, yasama (parlamento) organı tarafından kurulmaktadır. Genellikle denetçileri parlamento tarafından seçilmektedir. Fakat bu organdan bağımsız olarak etkinlik göstermektedir.
2. Ombudsman kurumunun yasama organına karşı sınırlı düzeyde bir sorumluluğu vardır. Ombudsmanın pozisyonu ve fonksiyonları gereği ayrı bir kanunu vardır.
3. Ombudsman yürütme organına karşıda bağımsızdır ve yürütmenin kontrol ve ya himayesi altında bulunmaz.
4. Ombudsmanın kamuyu ilgilendiren bilgi, belge ve arşivleri karşı sınırsız bir erişim Hakkı bulunmaktadır. Bu şekilde yönetsel sorunlara ilişkin anında müdahale etme hakkı vardır. Bu özelliği sorunların daha hızlı çözüme ulaşmasını sağlamaktadır.
5. Ombudsman kamu bürokrasisi ile ilgili herhangi bir sorun karşısında son derece titiz çalışmakta, çalışmalarının düzenli ve sistematik bir biçimde sonuçlandırmaktadır. Bu sebeple hem vatandaş hem de idari ombudsman ortaya çıkan sonuçlara saygı duymaktadır. (Parlak ve Doğan, 2016: 19).
6. Etkin bir deneti mekanizmasıdır. İdarenin, kendi iç denetimi ve yargı denetimi dışında denetlenmesine olanak sağlar. İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesinden sorumludur.
7. Politik olarak tarafsızdır.
8. Kararlarında bağımsızdır.
9. Ombudsmana masrafsızca, kolayca ve doğrudan ulaşılabilir.
10. Medya ile aktif bir şekilde ilişkisi vardır.
11. Her başvuru ile teker teker ilgilenir (Büyükavcı, 2008: 12).
12. Karar doğrultusunda idareye önerilerde bulunmaktadır.

13. Kamu kurumları ve kamuoyunda saygınlığı bulunan bir kurumdur.
14. İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesinden sorumludur.
15. Kamu hizmetlerinde etkinliği artırır.
16. Halktan aldığı şikâyetlerle ya da kendiliğinden harekete geçer (Abdioğlu, 2007: 84).

Ombudsmanlığın yargı organından farklı olan bir özelliği de, uyuşmazlıkları gidermeyi ilk amaç olarak benimsememesidir. Uyuşmazlığın nedeni olan idarenin işlemini veya eylemini saptamak, bu işlem veya eylemin niteliği hakkında bir saptama yapmak, ombudsmanın asıl amaçlarıdır. İdarenin ombudsmanın hazırladığı raporunu ciddiye alması ve tavsiyeleri uygulaması sonucu, vatandaş ile idare arasındaki uyuşmazlıklarda çözüme ulaşacaktır. Bu sebeple Ombudsmanın çalışmalarından kesin hukuki bir sonuç beklemek doğru değildir. Kararlarının yaptırım ve bağlayıcılık gücü olmayan ombudsmanlık kurumu, idari kurum ve kuruluşlara ayna tutarak vatandaşların mağduriyetlerini ortaya çıkarmak amacı ile bir kamu vicdanı görevi görmektedir (Esgün, 1996: 262).

Ombudsmanın görev alanını oluşturan en önemli etkenler, kamu gücü ile bireyler arasındaki ilişkililerdir. Kısaca ombudsmanın görev alanı ise, kişi hak ve özgürlüklerini savunmak, vatandaşları yönetime karşı korumak, kötü yönetimden doğan haksızlıkları önlemek amacıyla yönetimin iyileştirilmesine yönelik çalışmalardır (Büyükavcı, 2008: 11) .

Ombudsmanlık birçok ülkede, toplumdaki bürokratik sorunlara çözüm bulmayı amaçlayan ve çözüm bulma yolu olarak görev yapan bir kurumdur. Hill, klasik anlamda Ombudsmanın genel özelliklerini de 8 maddede kısaca açıklamıştır. Hill, Ombudsmanın temel özellikleri şu şekilde sıralamıştır (Büyükavcı, 2008: 11)

- 1- Ombudsman kanunları ile kurulur.
- 2- Çalışma alanında özerkliğe sahiptir.
- 3- İdarenin dışında bir konumda yer alır.
- 4- Yasama ve yürütmeden bağımsız olarak görev yapar.
- 5- Uzman ve tecrübe sahibi kişilerden oluşur.
- 6- Tarafsızlık ilkesi ile hareket eder.
- 7- uzman kişilerden yardım ve tavsiye isteyen kişilerin merkezileştirildiği, yönetime karşı olmayan kişilerin bulunduğu bir kurumdur.

8- Vatandaşlar tarafından kolayca ulaşılabilir ve başvurulabilir bir kurumdur.

Ombudsman, idarenin eylem ve işleyişini denetleyen bir yapı oluştururken diğer taraftan gerçek ve tüzel kişilerin bir çeşit hak arama yolunu da oluşturmaktadır. Fakat herhangi bir yargılama işlevine sahip değildir (Aykın, 2016: 4). Alanında uzman kişilerin bağımsız ve tarafsız bir şekilde denetim görevini üstlendiği bir kurum olan ombudsman vatandaşların sorunlarını çözebilmek amacı ile başvuruları inceler, sonucunda çözüm için öneri ve tavsiyede bulunur. Bu sebeple vatandaşların şikayetlerine çözüm sunmaya çalışır.

1.2.3. Ombudsmannın Statüsü

Ombudsmanlık uygulamalarında genel kabul gören uygulama modeli, parlamentoya bağlı yürütülen ve bağımsızlığı kanunlarla teminat altına alınmış olan ombudsman modelidir. Bazı ülkelerde yürütme organı ile ilişkilendirilen ombudsmanlık kurumuna da rastlanmaktadır. Fakat her ne kadar parlamento tarafından atansa ve parlamentoya yapmış olduğu işleri rapor olarak sunsa da ombudsmannın parlamentoya karşı da sorumlu olmasına rağmen yapmış olduğu işlerde bağımsız olduğunun belirtilmesi gerekmektedir. Ombudsmannın görevlerini, amaçlarını ve işlevlerini yerine getirebilmesi açısından yürütmeden bağımsız olarak, adil bir prosedür izlemesi, etkili ve hesap verilebilirlik çerçevesinde hareket etmesi gerekmektedir. Ombudsmanların görevini yerine getirirken bağımsızlıklarını ve tarafsızlıklarını güvence altına alınmasına yönelik bir şekilde parlamenter dokunulmazlıkla benzerlik gösteren özel hükümlere kavuşturulduğu görülmektedir. Görevleri sırasında yaptıkları işlerden dolayı tutulamaz, sorgulanamaz ve yargılanamazlar. Hiçbir makamın ombudsmana göreviyle ilgili emir, talimat veya konu ile ilgili tavsiye vermesi söz konusu değildir (Baykal, 2013: 94-95).

Ombudsmannın çok geniş bir araştırma ve denetleme yetkisi olmakla birlikte yaptırım yetkisinin ise çok sınırlı olduğu bir kuruluştur. Böyle olması da çağdaş kamu yönetimi anlayışının bir gereğidir. Yaptırım gücünün diğer kamu kuruluşlarında veya kamuoyunda olması bu kurumun işlevselliğini ve bağımsızlığını arttırmaktadır (Özden, 2010: 46).

Ombudsmannın yargı ve idare üzerinde herhangi bir yargılama yetkisi bulunmamaktadır. Ombudsmannın bu kurumlar üzerindeki yetkileri yalnızca araştırma ve tavsiyede bulunma ile sınırlıdır. Bununla beraber, hukuka aykırılık, adaletsizlik vb. gibi

konularda yaşanan haksızlık ve adaletsizliği araştırıp tespit etme ve çözüm önerme yetkisini de elinde bulundurmaktadır. Ombudsman, araştırma yapma ve bu araştırmalara ilişkin tüm olanakları kullanma inisiyatifine de sahiptir. Ombudsman herhangi bir başvuru üzerine harekete geçen bir kurum olduğu gibi tıpkı bir gazete haberi üzerine herhangi bir başvuru olmaksızın kendiliğinden de harekete geçmesi mümkündür (Demir ve Kalender, 2003: 250).

1.2.4. Ombudsmannın İşlevi

Ombudsmannın en temel işlevi idarenin vatandaşlarla ilişkilerinde eksik, yanlış ve hataları ortaya koymak, idarenin vatandaşa karşı olan söz konusu hatalı davranışlarını ve uygulamalarını düzeltmemesi halinde bunu parlamentoya bildirmek ve kamuoyunu açıklamaktır. İdarenin hatalarının kamuoyu önüne ifşa edilmesi ve böylece değişiklik yönünden bir kamuoyu oluşturulması Ombudsman Kurumunu etkili kılan en önemli unsurdur. İdarenin hata ve eksiklerini kamuoyuna duyurmaları ve insan hakları ihlallerine, kötü idareye karşı kamuoyu oluşturmaya yardımcı olmaları kurumu etkin kılan en önemli unsurlar olarak belirtilmektedir. Ombudsmana yapılan başvurular çıkar şartına bağlı değildir. Aynı zamanda herhangi bir bedel ve şekil şartına bağlı olmayan, süratli, esnek, çekişmesiz bir yöntemdir. Mahkemeler sadece hukuka uygunluk denetimi yaparken, ombudsman ise denetimini idarenin kötü yönetimiyle ilgili konularda dolayısıyla açık uçlu ve geniş bir çerçevede yapabilir. Ombudsman soruşturmasında proaktiftir. Fakat mahkemeler yalnızca önlerine getirilen sorunlarla bağlıdır (Baykal, 2013: 94-95).

Ombudsmannın temel işlevlerinden bir diğeri ise, vatandaşların güçlü ve tek yanlı karar alabilecek güce sahip olan bir yönetimin yasadışı faaliyet ve keyfi uygulamalarına karşı gelerek, bireyin kişisel hak ve özgürlükleri ile alakalı ortaya çıkan olası tehditler veya sınırlandırmalara karşı bir güvence oluşturmak, yönetimin kendi yanlışlarını düzeltebilmesi için bir fırsat yaratmaktır. Bununla beraber ombudsmannın belki de en önemli işlevlerinden biri de yargı yerlerinin işgücünü hafifleterek yargının daha hızlı ve etkin çalışmasına katkı sağlamaktadır (Işıkay, 2004: 15).

1.2.5.Ombudsman ve Denetim

Denetim kavramı, yönetsel faaliyetlerin önceden kararlaştırmış olduğu durumun, uygulama sonrasında ortaya çıkan sonuçları anlamaya yönelik dinamik bir fonksiyondur. Bu bakımdan denetim, yönetimin amaçlarını yerine getirebilmesi için önemli bir araçtır. Dolayısıyla denetim kurum ve kuruluşların amaçladıkları hedeflere ulaşabilmesi için performanslarını etkinlik ve verimliliklerini değerlendirerek denetler. Bu da kurum ve kuruluşların hedeflerinin gerçekleşmesinde oluşan aksaklıklar ve bozuklukları tespit eder ve onların düzeltilmesini sağlar. Aynı zamanda tekrardan oluşabilecek her türlü sorunu da engelleyebilecek önlemler alır (Parlak ve Doğan, 2019: 9).

Denetim kavramının, birçok uygulama çeşidi bulunmaktadır. Bu denetim çeşitleri de kendi içerisinde birçok bölüme ayrılmaktadır. Denetim kavramının literatürüne bakıldığı zaman bu denetim çeşitlerinden kısaca bahsetmek gerekir. Hükümeti, kamu yönetimini, idareyi ve devlete ait herhangi bir kurum, kuruluş ve bireyi de denetleyen bu son derece önemli olan denetim yolları Tablo 3'te kısa ve sistematik bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 3. Kamu Yönetiminde Denetlenme Biçimleri

KAMU YÖNETİM BİÇİMLERİ					
İdari Denetim	Siyasi Denetim	Yargı Denetimi	Kamuoyu Denetimi	Ombudsman Denetimi	Uluslararası Denetim
İç-Dış Denetim	Yasama Yürütme	Anayasa Adli, İdari, Askeri	Kamuoyu, Muhalefet, Baskı Grupları	Ülkelerin bünyesinde kurduğu çeşitli Ombudsmanlıklar	Uluslararası kurum veya kuruluşlar.

Kaynak: Ertekin, Y., (1998). Çağdaş Yönetim ve Denetim. Türk İdare Dergisi, Cumhuriyetin 75. Yılına Özel Sayı, 421, 498. ve Parlak, B. ve Doğan, K. C., (2019). Kamu Yönetiminde Denetim ve Ombudsmanlık Dünya Ve Türkiye Uygulamaları, 2. Baskı, Bursa: Ekin Yayın Dağıtım, 11.

Tablo 3'te bahsedilen denetim türleri hakkında kısaca bilgi vermek gerekmektedir. İdari denetimlerin en temeli olan hiyerarşik denetim, ast-üst ilişkilerinin kaynağını oluşturur. Üst konumdaki kişilerin ast konumda olan kişileri denetimi

sonucunda ortaya çıkan denetim türüdür. Hiyerarşik yapı içerisinde üst konumundakilerin astlarını denetlemeleri, yapılan iş ve işlemlerin denetlenmelerini de kapsar (Ertekin, 1998: 498-499). Yargı denetimi yasalara dayanan ve hukuka uygunluk denetiminin mahkemeler aracılığı ile gerçekleştirildiği denetim türüdür.

Diğer denetim metotları arasında Ombudsman denetimi kendine özgü bir yapıya, uygulama tekniklerine ve almış olduğu sonuçlar neticesinde dikkate değer farklılıklar bulunmaktadır. Günümüzde birçok ülkede kullanılan ombudsman denetimi, ilk olarak İsveç'te ortaya çıkmıştır. Ayrıca ombudsman denetimi ülkelerin sahip olduğu ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal şartlara göre çeşitlilik gösteren bir denetim türüdür. Bu ombudsmanlık sistemindeki çeşitliğe örnek olarak; parlamento ombudsmanı, insan hakları ombudsmanı, etik ayrımcılığına karşı ombudsman, akademik ombudsman, yerel yönetimler ombudsmanı, basın ombudsmanı gibi farklı birçok çeşitli alanda kurulmuştur. İsveç'te kurulan ilk ombudsman, hukuki denetim yolu haricinde bir denetim yoludur. Bu ombudsman denetimi, yürütme ve yargı denetiminden bağımsız olarak çalışmakta, idare ve yürütmenin faaliyetlerini teftiş edebilme hakkını da elinde bulunduruyordu. Bunun yanında ombudsman, herhangi bir şikayet geldiği zaman kısmen de olsa yargıyı teftiş edebilme hakkına da sahipti. Ombudsmanın temel varlık sebepleri arasında insan haklarının korunması, vatandaşın yönetim kurumları tarafından çeşitli haksız uygulamalara maruz kalmasını önlemek gibi konular en önde gelmektedir (Özden, 2007: 442).

Ombudsman Kurumu herhangi bir sıradan vatandaşın rahatlıkla ulaşabildiği bir kurum olmalıdır. Vatandaşlar, yargısal ve yönetsel denetim kurumlarında karşılaştıkları karmaşık, masraflı ve ağır bürokratik iş yoğunluğuna sahip diğer kurumlardan farklı olarak Ombudsman, daha kolay ve ulaşılabilir bir kurum ve denetim yolu olmalıdır. Ombudsmanlık kurumu, her şeyi kendisinden beklediğimiz "devlet baba" anlayışının yerini alarak kamu kurumlarıyla ilgili problemler veya şikayetleri rahatlıkla açıklayabileceğimiz, hakkımızı çekinmeden araştırabileceğimiz bir kurum olarak algılanmaktadır. çoğu ülkede ombudsman kelimesi yerine vatandaşın koruyucusu, yardımcısı, halkın savunucusu, şikayetleri dinleyen insan gibi birçok çeşitli sıfatlarla anılması bu sebepten dolayıdır. Frank Colon, ombudsmanın bu özelliğinden dolayı ombudsmana "bürokrasi canavarını öldürmek için atını doludizgin süren beyaz atlı bir şövalye" benzetmesi yapmıştır (Özden, 2007: 442-443).

Ombudsmannın denetim alanına giren konular gerek örgütlenme düzeyi açısından gerekse görevlendirildiği hizmet alanları veya kuruluşlar açısından ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Kimi ülkelerde ombudsmanlık kurumu ulusal düzeyde görev yaparken kimi ülkelerde ise bölgesel veya yerel düzeyler için ayrı bir ombudsman kurulabilmektedir. Ombudsmannın denetim alanına giren kuruluşlara bakıldığı zaman tek bir modelden bahsetmek doğru değildir. Örnek vermek gerekirse ombudsmannın denetim alanının geniş tutulduğu ve birçok yetki ile donatılan ülkelerden biri olan İsveç'te ombudsmannın denetim alanı bütün merkezi ya da yerel düzeydeki kamu kurum ve kuruluşlarını, buralarda çalışan personeller ve kamu yetkisine sahip kişilerde içerisine girmektedir. Finlandiya'da ise merkezi ve yerel yönetim örgütleri, bakanlıklar, askeri birlikler ve yargı organı ombudsman tarafından denetlenebilir. Bazı ülkelerde ise sadece belli bir alan, denetim alanı dışında tutulabilir. Örneğin, yargı organları (Hollanda) veya askeri örgütler (Fransa) denetim bakımından ombudsmannın yetkileri dışarısında tutulabilir ya da İsveç'te olduğu gibi silahlı kuvvetler için bir ayrı ombudsman kurulabilir. Dolayısı ile genel amaçlı Ombudsman kurumlarının yanında sadece belirli bir konu hakkında yetkiye sahip ombudsmanlar da kurulabilmektedir (Sezen, 2001: 76). Ülkeden ülkeye çeşitlilik gösteren bu ombudsmanların denetim alanları da kendinin sorumlu olduğu alanlar ve konuları kapsamaktadır.

Kamu yönetiminin denetlenmesinde kullanılan genel görevli yasama ombudsmannı, ombudsmanlık kurumları içerisinde en yaygın ve kabul gören ombudsman modelidir. Heede incelemiş olduğu ombudsmanlık modelleri arasında ombudsmannın sahip olduğu yürütme faaliyetleri içindeki farklılıklarına göre bir takım sınıflandırma yapmıştır. Heede bu sınıflandırmaları yapabilmek için ombudsmana “ne”, “kim” ve “nasıl” sorularını sormuştur. Bu soruların sonucunda 5 farklı ombudsman modeli ortaya atmıştır. Fakat bundan daha önce ise bu ombudsman modellerini “telafi” ve “denetim” mekanizmaları olarak birbirinden ayırmıştır. Denetim, kural ve yönetim arasında bulunan alanda faaliyette bulunurken, telafi ise yönetim ve yurttaş arasında kalan alanlarda faaliyet göstermektedir (Karcı, 2016: 93-95). Heede'in “Telafi Yönelimli Ombudsman Modeli” ile “Denetim Yönelimli Ombudsman Modeli” arasındaki farkı göstermek amacı ile yapmış olduğu ayrımlar Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Telafi ve Denetim Yönelimli Ombudsman Modelleri

	TELAFİ YÖNELİMLİ OMBUDSMAN	DENETİM YÖNELİMLİ OMBUDSMAN
Ombudsmana Erişim	Bireysel başvuru.	Ombudsman inisiyatifi
Ombudsman Denetimi	Hükmi	Siyasal
Yetki (Örgütsel Bakış Açısı)	Hukukun uygulanması ve yönetmelik otorite	Bütün kamu otoriteleri
Yetki (İşlevsel Bakış Açısı)	Bireysel kararlar ve yönetmelik eylemler	Genel uygulamalar
Denetim	Yasal & yasalık dışı ölçütler	Yasal & yasalık dışı ölçütler
Çıktı	Arabuluculuk, düzeltme konusunda öneri verme. Hukuki olarak uygulanabilir.	Önleme konusunda öneri verme. Siyasal olarak uygulanabilir.

Kaynak: Heede'den Aktaran, Karcı, Ş. M.(2016). Ombudsman Modelleri ve Türkiye Uygulaması, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 96.

Katja Hedee, denetim ve telafi yönelimli bu ombudsman modellerinin ayrımı konusunda Avrupa Birliği üyesi olan ülkelerdeki ombudsmanları sınıflandırmaktadır. Bu ombudsman modellerinin, bir ombudsman tasarısının sadece tek bir amacı hedef aralığını varsayan teorik modeller olduğu göz ardı edilmemelidir. Uygulamada bir ombudsman tasarısı ortaya atıldığında genellikle en iyi sistemlerin bir araya getirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Başka bir ifade ile temel amacın belirlenmesinden sonra, tasarımı etkin bir biçimde hayata geçirmek için kuruma mümkün olduğu kadar ikinci bir amaç veya çeşitli güçler de yüklemektedir. Bazı ombudsmanlık kurumları bu modeller açısından ele alınabilir. Fakat bu modellerin belirli ombudsman kurumlarının temel özelliklerini dikkate alan uygulamalar olduğu unutulmamalıdır (Karcı, 2016: 97).

Tablo 5. Heede'nin Teorik Ombudsman Modelleri

	TELAFİ MODELLERİ		DENETİM MODELLERİ		
	Yargı Dışı Ombudsman (Extra – Judicial Ombudsman)	Yargı Alternatifi Ombudsman (Discourt Alternative)	Bağımsız (Özerk) Kuruluşlar Ombudsmanı (Quango Ombudsman)	Yurttaş/ Vatandaş Ombudsmanı (Citizens's Ombudsman)	Parlamento Ombudsmanı (Parliamentary Ombudsman)
Erişim	İlgili bireyler başvurabilir.	İlgili bireyler başvurabilir.	İlgili bireyler başvurabilir ve kendi inisiyatifini kullanabilir.	Bütün yurttaşlar başvurabilir ve kendi inisiyatifini kullanabilir.	Sadece parlamento inceleme başlatabilir.
Yapısal Acıdan Yetki Alanı	Yasaların uygulanması ve yönetsel güç.	Yasaların uygulanması ve yönetsel güç.	Parlamento denetimi dışında kalan kamu kuruluşları.	Kamu gücüyle oluşturulan bütün kuruluş ve kadrolar.	Parlamentoya karşı hesap verme sorumluluğu olan yürütme organları.
İşlevsel Acıdan Yetki Alanı	Bireysel işlem ve eylemler	Yönetsek kararlar	Genel eylemler.	Bütün eylemler	Bireysel ve genel siyasal kararlar
Denetim Ölçütleri	Hukuka uygunluk dışı denetim.	Hukuka uygunluk denetimi.	Hukuka uygunluk ve hukuka uygunluk dışı denetim	Temel hakların denetimi.	Hukuka uygunluk dışı denetim
Soruşturma Güçleri	İlgili kamu kurumundan belge isteme.	İlgili kamu kurumundan belge isteme.	Belge isteme ve bina denetimi.	Belge isteme ve bina denetimi.	Yok (bakanlardan bilgi isteyebilir.)
Kararlar	Arabuluculuk, düzeltme, tavsiye.	Arabuluculuk, düzeltme, tavsiye.	Önleme için tavsiye verme, adli kovuşturma.	Önleme için tavsiye	Önleme için tavsiye verme, hakkaniyet.
Uygulama Güçleri	Yok.	Yargı kararları.	Yargı kararları.	Bazen anayasal yargı, bazen siyasal destek.	Siyasal destek.

Kaynak: Heede'den Aktaran, Karcı, Ş. M., (2016). Ombudsman Modelleri ve Türkiye Uygulaması, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 97.

1.2.6.Etkin Bir Ombudsman Denetiminin Koşulları

Ombudsman kurumu da diğer kamu kuruluşlarında olduğu gibi, vatandaşların beklentilerine, istek, arzu ve eğilimlerine cevap verdiği ölçülerde ülkenin kendisine ait ekonomik, toplumsal ve hukuksal koşullara uygun hizmet sunması sağlandığı takdirde, olumlu sonuçlar vermektedir. Bu sebeple, ombudsmanın uygulandığı ve başarılı olduğu ülkelerin deneyimlerinden faydalanarak, ombudsmanlık kurumunun başarı ölçütleri ve etkinliğinin göstergeleri arasında bağımsızlık, tarafsızlık ve kolayca ulaşılabilirlik vardır. Kurumları temsil eden ombudsmanın kişisel nitelikleri arasında ise geniş araştırma yapma, inceleyebilme, denetleyebilme yetkisi ve kararlarının bağlayıcılığının olmaması gibi nitelikleri öne çıkmaktadır (Sağlam, 2012: 44). Ombudsmanın devamlı bir başarı sağlayabilmesi ve etkin bir denetim yolu olabilmesi içinde ombudsmanın bir takım koşullara sahip olması gerekmektedir. Bu koşullarda 5 madde halinde sıralanabilir. Bunlar:

1- Ombudsmanın bağımsızlığının ve tarafsızlığının güvence altına alınması: Bağımsızlık ve tarafsızlık ombudsmanın en önemli tanımlayıcı özelliklerinin başında gelmektedir. Ombudsman yönetimi denetleyebilen ve yönetimi tanıyan bir kişiliğe sahip olmalı fakat yönetime bağlı olmayan bir kurum olmalıdır. Ombudsmanlar hiçbir makamdan veya kişiden emir almayan bir yapıda olmalıdır. Aynı zamanda kendisini atayan kişi veya kurumdan da bağımsız olarak çalışmalıdır. Ombudsmanın bağımsız olması yaptığı çalışmalarda herhangi bir baskıya karşı kendisini güvence altına almasını sağlamaktadır.

2- Ombudsmanın İnceleme ve Araştırma yetkilerinin sınırları: Ombudsmana verilen yetkilerin sınırları, aldığı kararların hem nitelikleri (yerindelik, doğruluk vb.) hem de hızı açısından belirleyici bir öneme sahiptir. Ombudsman kendisine ulaştırılan bir konu hakkında önce ihtiyacı olan bilgi, belge ve kişi görüşüne ulaşabilmeli ve araştırma yapabilmelidir.

3-Kamuoyu tarafından tanınması ve erişimin kolaylığı: Vatandaşların yönetim karşısında kendilerini koruyabilmeleri için ombudsmandan yararlanabilmeleri, onun varlığından haberdar olması ve bu kuruma hangi koşullarda ve nasıl başvurulabilecekleri hakkında kamuoyunu bilgilendirmeleri gerekir. Özellikle

ombudsman bir ülkede yeni kurulmuş ise halka bu kurumu tanıtması, özellikleri hakkında bilgi vermesi gerekir. Ayrıca ombudsman dilekçe yazımı ve formların doldurulması konusunda da vatandaşlara yardım etmelidir.

4- Ombudsmanın kamu yönetimini tanıma derecesi: Ombudsmanın eylem alanı kamu yönetimi küresi bürokrasidir. Bu küre, kendine özgü bir kültür, din, gelenek ve hatta yazılı olmayan kuralları geliştirecek ve kendi içinde bir dayanışma kuracak kadar eski ve güçlü bir toplumsal kategoridir. Böylelikle ombudsmanın bu “kendi içinde bir dünya” olan bürokrasinin içine girip bürokrasinin kararlarına ışık tutabilecek bilgi ve belgelere ulaşabilmesinde sahip olduğu bilgi ve deneyim önemlidir.

5-Yerleşik siyasal ve yönetsel kültür; toplumsal özellikler: Diğer belirtilen 4 koşulun öneminin yanında, ombudsmanın başarılarının temel etkeni ombudsmanın içerisinde bulunduğu yerleşik siyasal ve yönetsel kültürdür. Bunun için kamu gücünü kullanan unsurların devletin nasıl tanımlandığına, bu tanım içinde devlet ve vatandaş ilişkilerinin yasal düzlemde nasıl kurgulandığına ve bu kurgunun gerçekliğe dönüşme biçimine bakmak gerekir. Bu bakımdan siyasal kadroda saptanan ve kamu yönetimin eylem ve işlemlerini somut hale getiren “devletin vatandaşa karşı olan bakış açısını ve ele alış biçimini” oluşturur. Aynı zamanda “hukuk devleti” ve “insan haklarını” nasıl algıladıklarını ve onlara karşı kendilerini nasıl sınırladıklarını da gösterir (Sezen, 2001: 81-82).

Ombudsmanın kullandığı en önemli yetki, sahip olduğu bilgi ve bulgularını halka açıklama ve görevini ihmal eden, yetkisini kötüye kullanan, vatandaşı mağdur eden kamu görevlilerin veya kurumlarını “teşhir etme” yetkisidir. Ombudsmanın sahip olduğu bu yetkinin etkin olarak kullanılmasında kitle iletişim araçlarının rolü, desteği ve işbirliği önemlidir. Bu kitle iletişim araçları birçok kişiye aynı anda ulaşabilme ve etkileyebilme gibi önemli bir güce ve üstünlüğe sahiptir. “Dördüncü kuvvet” olarak tanımlanan bu güç, aynı zamanda kamuoyunun sahip olduğu bir denetim aracı olarak görülmektedir (Sezen, 2001: 82-83).

İKİNCİ BÖLÜM

2.İNGİLTERE’NİN SİYASAL KÜLTÜRÜ VE SİSTEMİ

İngiltere tarih boyunca dünya üzerinde başarılı etkin ve örnek bir ülke olmuştur. Bunun en başlıca sebebi geleneksel yapısı ve kurallara saygılı bir şekilde hareket etmesi ve gelişen çağa en uygun bir şekilde uyum sağlayarak güçlü bir devlet politikası izlemesidir. Bunun yanında İngiltere, bilimin ve parlamenter demokrasinin gelişiminde önemli rol üstlenmiştir. Anayasal monarşi ile yönetilen bir ülke olan İngiltere aynı zamanda parlamenter siteminde beşiği olarak da bilinmektedir. Aynı zamanda herhangi bir yazılı anayasası olmamasına rağmen demokratik ve dünya gündemine yön veren bir ülke olmasından dolayı birçok ülkeye örnek teşkil eden bir ülkedir. Bu durum tıpkı devlet yapısında olduğu gibi Ombudsmanlık Kurumunda da geçerlidir. 1967 yılında kendine özgü kurmuş olduğu ombudsmanlık kurumu ile başarı sağlamış ve diğer ülke devletlerine örnek olarak ombudsmanın yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır. Kendine özgü tarzı, yapısı ve kültürü İngiltere ombudsmanlığı üzerinde de etkili olmaktadır. Bu sebeple ikinci bölümde İngiltere’nin siyasal kültürü, yapısı ve sistemini incelemek amaçlanmıştır.

2.1.İngiltere Devlet Yapısı

İngiltere genel adı ile Birleşik Krallık (Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda / Great Britain and Northern Ireland) İngiltere, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda olmak üzere dört kurucu ülkeden oluşan bir devlettir. Büyük Britanya (Great Britain) kelimesi İngiltere, İskoçya ve Galler’i kapsamaktadır. Etnik yapı olarak, çok uluslu yapıya sahip bir ülkedir. İngiliz, İrlandalı, İskoçyalı, Hintli, Pakistanlı, Bengal, Çinli, Karayipli ve birçok Türk vatandaşı da İngiltere’nin 243.610 km² yüz ölçümünde yaşayan yaklaşık olarak 67.000.000 kişilik bir nüfusa sahiptir ([Http://Www.Mfa.Gov.Tr/İngiltere-Siyasi-Gorunumu.Tr.Mfa](http://www.mfa.gov.tr/İngiltere-Siyasi-Gorunumu.Tr.Mfa)). Başkenti, Londra olan İngiltere’nin genel yüzölçümü 244,100 km²’dir.

Tablo 6: İngiltere Nüfus ve Yüz Ölçümü

BİRLEŞİK KRALLIK	NÜFUS	YÜZ ÖLÇÜMÜ
İNGİLTERE	55.268.100	130.400 km ²
İSKOÇYA	5.404.700	78.800 km ²
GALLER	3.113.200	20.800 km ²
KUZEY İRLANDA	1.862.100	14.100 km ²
TOPLAM	65.648.100	244.100 km ²

Kaynakça: Türker, H. (2018). İzmir Ticaret Odası, Birleşik Krallık Ülke Raporu, Uluslararası İlişkiler Müdürlüğü, 1.

“İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda, Galler = BİRLEŞİK KRALLIK!!!” Nisan 2018. 07 Mart 2020 tarihinde <https://www.muhasebenews.com/ingiltere-iskocya-kuzey-irlanda-galler-birlesik-krallik/> adresinden erişildi.

“Birleşik Krallık” ifadesinin kullanımı 19. yüzyılın başlarında ortaya çıkan bir kavramdır. Aynı zamanda İngiltere’nin resmî adı olan bu ifade, başlangıçta Büyük Britanya Adası ile İrlanda’nın birlikteliğini anlatmak için; İrlanda Cumhuriyeti’nin 1922 yılında İngiltere’den ayrılmasıyla da Büyük Britanya ile Kuzey İrlanda’nın birlikteliğini ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Büyük Britanya, yüzölçümündeki büyüklük bakımından Dünya’da 78., Avrupa’da 11. sırada yer almaktadır. İngiltere, popülasyon bakımından ise dünyada 21. Sıradadır (Bakır, 2018: 4).

İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda yetki devrine (devolution) dayalı bir siyasi yapılanma ile yetkilerini İngiltere’ye devretmiştir. Yetki devri bulunduğu sürece, egemen devletin sahip olduğu yasama ve yürütme yetkilerinin bir bölümü, Westminster Parlamentosu tarafından farklı ölçülerde olmak üzere İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda’daki ulusal parlamentolara ve bunların seçtiği yürütme organlarına devredilmiştir. Dünya’nın örnek aldığı parlamento tarihsel olarak ilk defa İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Dünyada siyasi partilerin de ilk olarak İngiltere’de ortaya çıkması da şaşırtıcı değildir. 18. Yüzyılda İngiltere’de meydana gelen iki farklı eğilime sahip olan gruplaşmada ortaya çıkan Tory’ler ve Whig’ler ilk siyasi partiler olarak kabul edilebilir (Dağ ve Irk, 2012: 43-44).

Magnum Concilium'a göre "parlâmento (parliament)" sözcüğü ilk olarak 1230 yılında kullanılmıştır. O devir için "parlâmento" kelimesi Magnum Concilium'un toplantı yapması, görüşme yapması anlamına gelmekteydi (Gözler, 2009: 367-368).

İngiltere anayasal monarşi ile yönetilmektedir. İngiltere üniter bir devlet yapısına sahip olmasına rağmen yapılan yerel baskılara dayanamayarak bu sistemini gevşetmiştir. 1990'lı yıllarda Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler bölgesinde seçilmiş meclislerin kurulmasıyla birlikte İngiltere yarı-federal bir yapıya sahip oldu denilebilir. Bununla beraber İngiltere, üniter merkezi hükümet olma özelliğine de devam etmekle birlikte bu meclislere yetki devri de söz konusudur. Kuzey İrlanda İngiltere'den farklı bir kamu yönetimine sahiptir. Kabinenin içindeki bir bakanlık vasıtası ile İngiltere tarafından denetim altında tutulmasına rağmen örgütlenme biçimi bakımından farklılık gösterir. İskoçya ve Galler'de ise çoğunlukla İngiltere ile benzerlik gösteren bir yönetim sistemi vardır. Fakat son zamanlarda bu bölgelerde de ayrı bir kamu örgütlenmesine yönelik çalışmalar hızlanmıştır (Arıbaş, 2015: 4).

Kraliçe II. Elizabeth, siyaset üstü bir konuma sahiptir. 1952 yılında tahta geçen 1926 doğumlu olan Kraliçe II. Elizabeth, Kraliçe Victoria'yı geride bırakarak, 9 Eylül 2015 tarihi itibarıyla tahtta en uzun süreyle kalan Kraliyet mensubu unvanını elde etmiştir. İngiltere'de eski başbakan Theresa May'in istifasının ardından, Boris Johnson 24 Temmuz 2019'da iktidardaki Muhafazakâr Parti'nin lideri seçildi ve başbakan oldu (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-50717896>, 2019).

İngiltere'nin Parlamentosunda bireyleri temsil eden büyük küçük birçok siyasi parti vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir; Muhafazakâr Parti, İşçi Partisi, İskoç Ulusal Partisi (İskoçya), Liberal Demokrat Parti, Demokratik Birlik Partisi (Kuzey İrlanda), Yeşiller Partisi, Galler Ulusal Partisi (Galler), Sinn Fein Partisi (Kuzey İrlanda), "Brexite" Partisi, Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi, Milliyetçi İskoçya Partisi, Birlikçi Plaid Cymru (Galler), Sosyal Demokrat Parti, Ulster Partisi, Komünist Parti'dir (Bostancı, 2016: 86).

2.2. İngiltere Siyasi Tarihi ve Hukuk Sistemi

15 Haziran 1215'te İngiliz Kral (yurtsuz) John ile İngiliz soyluları arasında, tarihte ilk kez Kralı kısıtlayan Magna Charta sözleşmesi imzalandı. Kral yüzyıllardır devam eden İngiliz-Feodal geleneklerini, sürekli vergi arttırarak çığnemişti. Soyluların

zaferi ise Magna Carta'yı doğurmuştu. Kralın vergi artırımına karşı; soyluların isyanı tıpkı 1789 Fransız devriminin sebepleriyle örtüşüyordu. Fransız Burjuvazi Devrimi'nin benzeri yüzyıllar öncesinde İngiltere'de feodal soyluları tarafından gerçekleştirilmişti. Magna Charta Anlaşması; İngiliz siyasi kültürünün ve ticarete verilen önemin âdeta belgesi niteliğindedir (Yurttaşer, 2017: 229-230).

İnsan temel hak ve özgürlükleri bakımından temel esas alınan yasa 1215 yılındaki Magna Carta Libertatum'dur. 20. Yüzyıl'a gelinceye kadar yüzyıllar boyunca çeşitli yasal düzenlemelerin içinde insan hak ve özgürlükleri parça parça yazılı hale getirilmiş olmakla birlikte, İngiliz hukukunun ya da Ortak Hukuk'un (Common Law) temel kaynağını mahkeme kararları oluşturmuştur (Sav, 2009: 135).

17. Yüzyıl'da İngiltere'nin başlatmış olduğu sanayi devrimi içerisinde İngiltere bir anda dünyanın en önemli gücü haline gelmiş ve 18-19. yüzyıllara damgasını vurmuştur. Hong Kong'dan Avustralya'ya Kanada'dan ABD'ye kadar oldukça geniş bir coğrafya üzerinde sömürgelikler kurmuştur. Burada da emperyalist bir imparatorlukla egemenliğini ve bütün uygarlıkların geleneklerini kendisine iyi bir şekilde uyarlamıştır (Parlak ve Caner, 2013: 99). 19. yüzyılda sanayi ve ticarete önemli atılımlar yapan İngiltere, bilimin ve parlamenter demokrasinin gelişiminde önemli rol üstlenmiştir. Bunun yanında 1947 yılında başlayan bağımsızlık hareketi Hindistan ve Pakistan'ı ardından 1967 yılında Afrika ülkelerinin bağımsız olmasını sağlamış. Tüm bunların yanında atom bombasına (1952) ve hidrojen bombasına (1957) sahip bir ülke olarak da gününü artırmaktaydı (Black, 2019: 200-201). İngiltere yaşamış olduğu bu sorunlardan sıyrılarak kendisini günümüz Avrupa'sının en modern ve refah ülkesi olması yönünde yenilemiştir (TC. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2010: 7). İngiliz topraklarında yaşayan ve vatandaşlık hakkına sahip olan herkes İngiliz olarak görülmektedir. Bütün İngiliz vatandaşları kanunlar önünde dil, din, ırk ayrımı gözetmeksizin eşit haklara sahiptir (Parlak ve Caner, 2013: 99).

İngiltere siyasi rejimini ve hukukunu, yazılı bir anayasaya dayandırmak mümkün değildir. Fakat İngiliz siyasal düzeninin sadece örf ve adet kurallarına dayandığını söylemek de doğru değildir. Temel insan hak ve özgürlüklerini gösteren Haklar Yasası (Bill Of Rights), Habeas Corpus Act. (Kişi Özgürlüğünün Güvencesi), Parliament Act. (Parlamento Yasası) gibi çeşitli yazılı kurallar da vardır (Gözeden aktaran Aydeniz, 2006: 134-135). İngiltere siyasal kültür açısından, Kıta Avrupası'ndan

farklı olarak; en başta güçlü bir örf-adet ülkesi olmuştur. İngiliz'lerin siyasi-sosyal yaşantılarındaki gelenekçiliği, bu küçük ada ülkesinde sağlam sistemleri ortaya çıkarmıştır. İngiltere'de, 'Anayasa' adı ile adlandırılan bir yazılı metin bulunmamasına rağmen, anayasal hukuk sistemi geçerlidir. Ülke, anayasa gücündeki yazılı mevzuatlara, yıllar içinde gelişen içtihatlarla, örf ve adet hukukunun vazgeçilmez kurallarına, uluslararası anlaşmalara ve sözleşmelere göre yönetilir. Avrupa Birliği Hukuku; İngiliz Anayasal hukuk sisteminin de bir parçası olarak, bu sistem üzerinde de etkili olmaktadır. Yürürlükte bulunan mevzuatta parlamento tarafından kabul edilen yeni kanunlarla değiştirilebilmektedir (TC. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2010: 7).

İngiltere siyasal gelenekleri içerisinde ülkenin temsilcisi yani kraliçenin tartışılmaz üstünlüğü devlet bütünlüğü ilkesi önemli bir yer taşımaktadır. Devletin bütünlüğü her konuda yine devletin mutlak üstünlüğünü destekleyecek niteliktedir. İngiltere üzerinde sıkı ve katı bir merkezîyetçilik anlayışı gelişmiştir. Siyasal genel gelenekler etrafında gelişen siyasal rejim parlamento odaklı olarak egemenlik kurmaktadır (Parlak ve Caner, 2013: 99).

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiltere'de özellikle idarenin üstlendiği faaliyetlerin sayısında olağan üstü denebilecek bir artış olmuştur. Bu durum adli ve idari yargı ayırımının bulunmadığı İngiltere'de idarenin denetlenmesi açısından büyük güçlüklerin yaşanmasına neden olmuştur. Ayrıca idareyi denetlemek için ayrı idari mahkemenin de bulunmadığı İngiltere'de, herhangi bir yöneticinin veya memurun yapmış olduğu eylem ve işlemleri hakkında şikayeti ve mağduriyeti olan vatandaşların, haklı olduğunu adli mahkemeler önünde ispat etmesi gerekmektedir. Adli mahkemenin, idari eylemi veya işlemi yetki dışı olarak ilan etmesi durumunda, yargıç şikayetçi olunan çalışana şikayet konusu olan görevi mahkeme tarafından kabul gören şekilde yerine getirmesini emredebilir. Fakat vatandaşların, mahkemeler aracılığı ile idareye karşı hakkını araması oldukça şekilci, pahalı ve uzun zaman alan bir yöntem olduğundan, vatandaşların haklarını arama çabasının önünde önemli engel olarak gözükmektedir (Akkoca, 2013: 89-90).

Kara Avrupası Hukuk Sistemi'nden farklı olan İngiliz Hukuk Sistemi, "Common Law" olarak adlandırılır ve ağırlıklı olarak mahkeme içtihatlarına dayanan bir hukuk geleneği olarak tanımlanır. "Common Law" kelimesinin Türkçe karşılığı

olarak, teamül ya da içtihat hukuku, örf ve adet hukuku, müşterek hukuk veya Anglo-Sakson Hukuku şeklinde karşılık bulabilmektedir. Geniş anlamıyla, Common Law; Parlamento tarafından gerçekleştirilen yasamanın dışında bulunan ve Nasfet Hukuku (The Law Of Equity) da dâhil olmak üzere mahkemeler tarafından oluşturulan hukuk anlamına gelmektedir. Nasfet (Equity) geniş anlamda her ne kadar Teamül Hukuku (Common Law) ile aynı niteliğe sahip olmasına rağmen aslında ortaya çıkışı ve gelişim süreci bakımından bu iki hukuk türü birbirinden farklılık göstermektedir. Öncelikle nasfet, teamül hukukunun katılığına karşılık olarak geliştirilmiştir. Kanun yollarındaki adaletsizliklere karşı, Kralın vicdanının ve adaletinin koruyucusu olarak Kral'ın şahsı adına karar veren nasfet yoluna (Court Of Chancery/Yüksek Mahkemeye) başvurulabiliyordu. Nasfet (hakkaniyet) ve Teamül hukuku olmak üzere iki farklı usul olması sisteminde karmaşık ve yavaş işleyen bir yapıya sahip olmasına neden olmaktadır. Bununla beraber bu iki sistemin de kendilerine ait ayrı mahkemeleri vardı. Sonuç olarak 1873-1875 yıllarındaki reformlarla eski Teamül Hukuku Mahkemeleri (Common Law Courts) ile Nasfet Mahkemesinin (Court of Chancery) yerine hem hukuk hem de hakkaniyeti birlikte ele alabilen High Court (Yüksek Mahkeme) kurulmuştur. Oluşturulan bu yeni mahkeme ile sistemde birlik sağlanmıştır (Güveyi, 2015: 23-24)

İngiltere hukuk sistemi içerisinde bulunan hukukları iki ana başlıkta “Ceza Hukuku (Criminal Law)” ve “Medeni Hukuk (Civil Law)” olmak üzere incelenebilir. Ceza hukukunun konu alanına giren pek çok dava yerel Sulh Hukuk Mahkemelerinde (Local Magistrates’ Court) ele alınır. Ağır cezayı gerektiren durumlarda davalar yerel Sulh Hukuk Mahkemeleri tarafından Ağır Ceza Mahkemelerine (Crown Court) aktarılır. Medeni hukuku ilgilendiren bazı konular ise Londra’daki Yüksek Mahkemeye (High Court) taşınır. İngiltere Yüksek mahkemesi üç bölümden oluşmaktadır. Hisse, vergi, iflas gibi konularla ilgili davaların ele alındığı ‘Chancery Division’; sözleşmeler ve ticari konularla ilgili davaların ele alındığı yüksek mahkeme (Queen’s Bench Division) ve aile ile ilgili konuların ele alındığı bölge mahkemeleri (Divisional Court) (TC. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2010: 10).

Temyiz Mahkemelerinin (Court of Appeal), ceza hukuku birimi (Criminal Division) ve medeni hukuk birimi (Civil Division) olmak üzere iki farklı birimi vardır. Ağır ceza mahkemeleri tarafından gönderilen davalar ile ilgili temyiz işlemlerini

'Criminal Division'da, İngiltere Yüksek Mahkemesinden gelen kararlarla ilgili temyiz işlemleri 'Civil Division'da ele alınır. Lordlar Kamarası'nın temyiz yetkisinin kaldırılmasını öngören "Anayasal Reform Paketi" sonucunda temyiz başvurusunun iletileceği en yüksek organ Yüksek Temyiz Mahkemesi (Supreme Court of Justice) olarak belirlenmiş ve Ekim 2009'da açılmıştır. Bununla beraber AB hukuku ile ilgili konularda temyiz başvuruları Avrupa Adalet Divanı'na iletilebilmektedir (TC. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2010: 10).

2.3. İngiltere Yönetim Yapısı

Bir ülkede demokratik rejimlerin oluşması, gelişim göstermesi, güçlenmesi ve sürekliliğini devam ettirmesi iktisadi ve kültürel gelişmelerin bir sonucudur. Yükselen kültür düzeyi ve iktisadi gelişme sonucu yaşam standartlarının gittikçe artması ile beraber demokrasiye uygun bir ortam sağlanmaktadır. Bu ortamda da demokrasi gelişme sağlar. Demokratik ilkeler toplum içerisinde derin kökler salar, gelişir, zenginleşir. Bu durum teknik yöntem ve belgeler yardımıyla da açıklık ve seçiklik içerisinde bir şekil oluşturur. İngiltere 19. ve 20. Yüzyıl'ın ilk yıllarında iktisadi ve siyasi üstünlüğü sayesinde vatandaşlara yüksek yaşam standartları sağlamıştır. Bu sayede kişi hürriyetlerinde de yüksek bir gelişim sağlamıştır, aynı zamanda sosyal refahı ve sosyal adaleti dengeli bir biçimde sağlayabilmiştir. İngiltere'nin tarihi ve siyasi yaşamında büyük bir gelişim sağlayabilmesinin coğrafi unsurların büyük bir önemi vardır. İngiltere'nin büyük devlet niteliği ve zenginliğini korumasında ada devlet ülkesi olması ve denizlere hakim olması rol oynamıştır. Ayrıca ada ülkesi olması İngiltere'yi, diğer Batı Avrupa ülkelerinin uğramış olduğu yeni ideolojik ve ihtilalci hareketlere karşı korumuş ve İngiliz ulusunun siyasi geleneklere bağlılığını güçlendirmiştir. İngiliz ulusunun mizaç ve karakteri gereği geleneklerine ve yürürlükte bulunan yasalara saygılı olması İngiltere'ye oldukça başarılı bir siyasi tarihi de beraberinde getirmiştir. İngiltere idari kurumlarının yapısının oluşumunun tarihsel gelişimini 3 önemli devire ayırabiliriz (Çam, 1993: 13-15).

1. 17'ci Yüzyıl'a kadar mutlak monarşi ve mutlak monarşinin sınırlandırılmasına ilişkin ilk girişimler: İngiltere içerisinde kralın mutlak iktidarının ilk sınırlandırma çalışmaları 1215 tarihli Magna Carta (Büyük Şart) ile parlamentonun varlığında ortaya çıkmıştır. Baronlar Arşövek Langton'un teşviki ile Londra'nın da

desteğini alarak krala karşı bir başkaldırının sonucu olarak ortaya atılan Magna Carta modern anlamıyla bir insan hakları bildirgesi veya anayasa şartı gibi görmek veya kabul etmek mümkün değildir. Fakat bu belgeyi baronların kendi çıkarları doğrultusunda krala imzalattıkları bir belge olması ile birlikte esneklik sağlamasıyla daha sonra halkın lehine işleyen bir mekanizma haline dönüşerek demokratik ilkelerin ilk olduğu kaynak olmuştur. Magna Carta o yıllarda Latince yazılmış olduğundan 16. Yüzyıl'da İngilizce çevirmesi ile beraber "1618 İstila Hakkı" ile "1689 İnsan Hakları Bildirisi" gibi önemli İngiliz siyasi belgelerinin de temelini oluşturmaktadır. Özetle Magna Carta kralın mutlak iktidarının bazı kısıtlamalar koyarken günümüz İngiliz siyasi sistemine uzanan uzun yolculuğunun ilk adımlarını atmıştır (Çam, 1993: 16-17).

2. 17 ve 18. Yüzyıl'da liberal iktidarın gelişimi ve parlamenter sisteme doğru bir yönelme: Avrupa'daki monarşilerde Kral tanrının yeryüzündeki temsilcisi olarak alınmakta ve kralın almış olduğu kararların her zaman doğru olduğu varsayılır bununla beraber halkın itiraz hakkı itiraz etme hakkı bulunmamaktadır. halk hiçbir şekilde İsyân hakkına da sahip değildir. Bununla beraber İngiltere'de bir taraftan da Kişi hakları ile temel yasaları güvence altına alınmaya çalışılarak bir takım adımlar atılmaktadır. Atılan bu adımlar 18. Yüzyıl'da gelişen parlamenter rejimin doğuşuna doğru liberal bir iktidarın oluşmasına sebep olmuştur kişi haklarının korunması ve temel yasaların sağlaştırılması adına 1679 yılında "Act Habeas Carpus" yasası kabul edilmiştir. Bu yasanın kabul edilmesinden sonra 1679 yılında yapılan bir seçimde ilk defa "Whigler" ile "Troylar" gerçek iki parti biçiminde seçimlere katılması ve bu seçimden sonra Whig'lerin iktidara gelmesi ile sonuçlanmıştır. Bu dönemde ilk partilerin oluşmasına neden olmuştur. "Whigs" bu günün İngiltere'sin de liberal partiyi, "tories" ise muhafazakar partiyi temsil etmektedir. Özetle 17. Yüzyılın ikinci devresinde İngiliz devlet sisteminin bütün kurumları oluşumunu tamamlamıştır. yüksek meclis (lordlar kamarası) ile yasama gücünü elinde bulunduran ve seçime dayanan aşağı meclisi (avam kamarası) İngiltere parlamentosunu oluşturmuştur (Çam, 1993: 19-23).

3. 19. ve 20. Yüzyıl'da parlamenter sistemin iyice yerleşme göstermesi ve demokratikleşme: İkinci devre sonunda ortaya çıkan sistem liberal olmakla birlikte oy veren vatandaşlar yönünden de dar bir çerçevede sınırlandırılmıştı. Sanayi devriminin etkisi ile bu sınırlar genişlemiştir. Parlamenter rejim, İngiltere'nin gereksinimlerine ve emellerine son derece uygundur. Kitlelerin siyasete yatkın olmalarından dolayı

parlamenter mekanizmasına yeni bir anlam vermekle beraber temel esas aldığı ilkelerinde de herhangi bir değişiklik yapmamıştır. Demokratikleşme olarak kabul edilen bu yeni anlam oy verme hakkını siyasi partilerin önemini arttırmıştır (Çam, 1993: 23).

2.3.1.Taç

Birleşik Krallığın dolayısı ile İngiltere Devlet'inin resmî temsilcisi Taç (The Crown)'tır. Taç, Birleşik Krallık içerisindeki en önemli devlet kurumudur. Monark ise ülkenin değişmez devlet başkanıdır. Yürütmenin ve İngiliz yargı sisteminin de başı, devletin en üst temsilcisi, yasamanın ayrılmaz parçası, Ruhani anlamda İngiltere Anglikan kilisesinin en yüce yöneticisi, askeri anlamda silahlı kuvvetlerin başkomutanı olarak kabul edilen Taç'ın yani Monark'ın yetkisi aslında simgeseldir. Resmi törenler ve yazılı metinlere bakıldığında Taç birçok yetkiye sahiptir. Buradan da anlaşılacağı üzere İngiltere kraliyet ailesi sembolik bir devlet başkanlığı konumuna sahiptir. Yurt içinde ve uluslararası arenada ülkenin temsilinden sorumlu olan kraliyetin herhangi bir partiye bağlılığının olmaması ve bu anlamda tarafsız bir tutum sergilemesi çok önemlidir. Ülke içerisinde birleştirici bir rol oynaması beklenen kraliyet, Hristiyanlığın da koruyucusu durumundadır (<https://britanyabilgi.blogspot.com/2016/11/birlesik-krallik-siyasi-yaplanmas.html>, 2016). Toplumun her kesiminin bildiği ve kraliçenin egemenliğini anlatan "God Save The Queen (Tanrı Kraliçeyi Korusun)" ülkenin ulusal marşı olarak kabul edilmiştir (Parlak ve Caner, 2013: 99).

Bu bağlamda Taç'ın birçok önemli görevi bulunmaktadır. Taç'ın devlet yönetimi içerisinde "Perotti Native Powers" adı verilen belirleyici bazı önemli görevleri bulunmaktadır. Bu görevleri kısaca aşağıda şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Acil durumlarda Parlamenti toplantıya çağırılması ve seçim için dağıtılması.
2. Seçimlerin savaş veya olağanüstü durumlardan dolayı bir süre ertelenmesi.
3. Her açılış yılında "Taç Söylemi"nin kraliçe tarafından okunması.
4. Yasaların onaylaması (The Royal Assent).
5. Başbakanın atanması.
6. Başbakanın talebi doğrultusunda lordlar kamarasında görev yapmak üzere yeni lord ünvanlarının verilmesi.

7. Hükümetin önerisi üzerine önemli devlet memurlarının atanması.

8. Sürekli hastalık veya yaşlılık nedeniyle işleri Bakanı'nın talebi üzerine suçların bağışlanması (Parlak ve Caner, 2013: 106-107).

İngiltere'nin devlet başkanı hanedan soyundan gelen bir kraldır. Fakat bu durum İngiltere'nin demokratik bir ülke olmadığı anlamına gelmez. İngiltere'deki bu sistem parlamenter demokrasi ile birlikte yönetilen anayasal bir krallıktır. Ülkenin yönetimini başbakan gerçekleştirir. Alanında tecrübeli bakanlardan oluşan kabinenin yetkileri sembolikken asıl yönetimi hükümet oluşturur. Meclis iki kamaralı sistemle görev yapmaktadır. Avam Kamarası ve Lordlar Kamarasıdır (Arıbaş, 2015: 4). Seçimle gelen Avam Kamarası 650 milletvekilinden oluşmaktadır. Atama ve veraset yoluyla gelen Lordlar Kamarası'nda ise 800 civarında üye bulunmaktadır ([Http://Www.Mfa.Gov.Tr/İngiltere-Siyasi-Gorunumu.Tr.Mfa](http://www.mfa.gov.tr/ingiltere-siyasi-gorunumu.tr.mfa)). Parlamento İngiltere'nin en yüksek yasama organıdır. Parlamento yasası ile düzenlenmiştir (TC. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2010: 7).

2.3.2. Avam Kamarası (House Of Commons)

Avam kamarası en uzun tarihli parlamentolardan biridir ve yüksek derece kurumsallaşmış bir parlamentodur. Bu özelliğinden dolayı diğer ülkelerde bulunan parlamentolara örnek teşkil eden, gelişmiş ve universal bir yapıya sahiptir. Avam kamarası milletvekilleri tek isimli, tek türlü çoğunluk sistemi ile seçilir (Aydeniz, 2006: 135). İngiltere'deki Avam Kamarası'nın üyeleri beş yılda bir yapılan seçimlerle belirlenmektedir (<http://www.etonet.org.tr/uploads/birlesikkrallik.pdf>). İngiliz siyasi hayatında iktidarı elinde bulunduran partinin siyasi atmosferin kendi lehine olduğunu gözlemlediği zamanlar avam kamarasında ki çoğunluğunu arttırmak ve 5 yıllık süreyi yeniden başlatabilmek amacı ile başbakanın aracılığıyla avam kamarasını fes ettirerek yeni seçime gitmek gibi uygulamalara çoğu kez başvurabilmektedir (Aydeniz, 2006: 135).

Günümüzde güçlü ve etkin yapısı ile bilinen avam kamarasının 659 üyesi bulunmaktadır. Bununla beraber avam kamarasında uygulanan ilginç bir yöntem ise avam kamarasında oturabilmek için yalnızca 427 sandalye bulunmaktadır. Dolayısıyla oturumlara geç kalan üyeler görevlerini ayakta yapmak zorundadırlar. Avam kamarası bir üyesi olabilmek için İngiltere (Büyük Britanya) vatandaşı veya İngiltere'de ikamet

eden İrlanda Cumhuriyeti vatandaşı olmak gerekmektedir. 21 yaşını doldurmamış olanlar Lordlar, hükümlüler, son 1 yılda seçimlere hile karıştıran kişiler, oy hakkında yoksun olan kişiler, memurlar, 1 yıldan fazla hapis cezası alanlar kişiler, din adamları ve Müflisler milletvekili seçimlerine aday olarak katılamazlar. İngiltere'de seçimlerde oy kullanma yaşı 18 olmakla beraber bir yıldan fazla ceza alan kişiler, oy hakkında yoksun olan kişiler, lortlar ve son bir yıl içerisinde seçimlere herhangi bir hile karıştıran kişilerin oy kullanma hakkı da aynı zamanda bulunmamaktadır (Parlak ve Caner, 2013: 102).

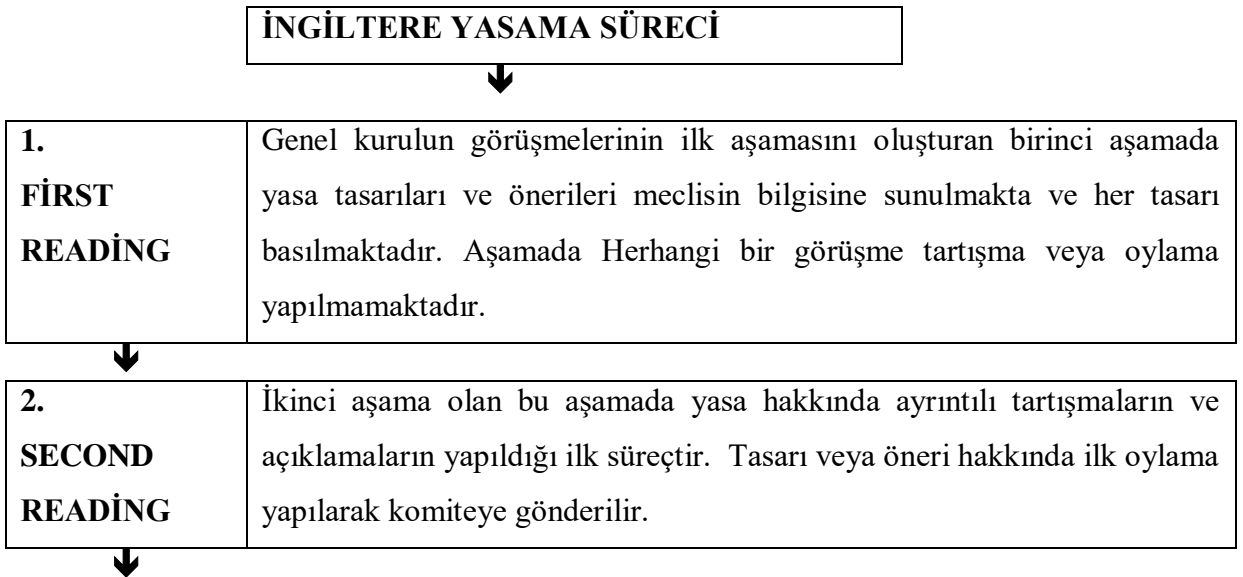
Seçimi kazanan milletvekilleri avam kamarasında belirli bir maaş almakla beraber dokunulmazlıktan da yararlanmaktadırlar. Avam kamarası kendi içerisinde bir oylamayla bir başkan (speaker) seçerler. Seçilen Başkan mecliste yapılan oylamalara katılma hakkından yoksun bırakılmış tır Başkan partiler üstü bir kişi olarak görülmektedir. Ayrıca avam kamarasında yapılan bütün konuşmalar başkana hitaben yapılmaktadır. Bu durum konuşmaların ve tartışmaların yumuşatılmasına sebep olmaktadır. Avam kamarasının başkanı aynı zamanda kameranın disiplinini sağlamakla yükümlüdür (Çam, 1993: 54-55). Avam kamarasının başkanı olan spiker makamı gereği oldukça bir önemli konuma sahiptir. Spiker çalışmalarını tarafsızlık içerisinde yapmaktadır. Spiker göreve seçildiği zaman özel insiyatifi ile kendisinin çalışma biçimini belirleyebilmektedir. Speakerların çalışmalarını yaparken kendilerine yardımcı olmaları için avam kamarası içindeki hükümet ve muhalefet milletvekillerinden karşılıklı olarak yarım düzine kadar üye seçerek "Whip (Degnekçiler)" atmaktadırlar (Parlak ve Caner, 2013: 104).

Birçok önemli yetkiye sahip olan avam kamarası yapmış olduğu uygulamalarda gücünün büyük bir çoğunluğunu kabine devretmiştir. Bunun sebebi ise İngiltere'deki güçlü parti disiplinin ve etkisinin büyük olmasından kaynaklanmaktadır. Parlamentoda çoğunluğu elinde bulunduran iktidar partisinin milletvekilleri aynı zamanda partinin Kurmay heyetini oluşturan hükümetin almış olduğu kararlara da uymakla yükümlüdür. Avam kamarasının teorik olarak elinde bulundurduğu fakat uygulamada kabinenin daha etkin olduğu yetkilerden bir diğeri de yasama gücünün kendisidir. Kabinenin göndermiş olduğu yasa tasarılarının yasalaşması için öncelikle avam kamarasının onayından geçmesi gerekir, avam kamarasının onayından sonra tasarının yasalaşması mutlaklıdır. Fakat burada bir önemli husus vardır ki; avam kamarası alacağı herhangi bir kararda

hükümete karşı hayır deme de etkili bir güce sahip olduğu görünmemektedir. Çünkü İngiltere'de kanun yapma faaliyetlerine kabine hâkimdir. Her ne kadar teoride yasa yapma konusunda avam kamarasının etkili olduğu düşünülse bile gerçekte kanun teklifi vermek, bu telifleri avam kamarasının önünde savunmak ve sonunda bunları uygulamaya koymak hükümetin görevlerindedir. Bu sebeple Hükümetin parlamento faaliyetleri üzerinde sahip olduğu üstünlüğü otoriter gibi görünmektedir (Aydeniz, 2006: 135-136).

İngiltere parlamento düzeninin de yasa tasarısı ve önerilerine "Bill" adı verilmektedir. İngiltere'de iki çeşit Bill vardır. Bunlardan birincisi Parlamento dışından gönderilen yasa önerileri için kullanılan "Private Bills", diğeri ise Parlamento üyeleri ve hükümet tarafından gönderilen yasa tasarıları ve önerilerine "Public Bills" adı verilir. Yasa teklifi hükümet tarafından gönderildiği zaman "Government Bill", parlamento tarafından gönderildiği zaman "Private Member's Bill" olarak kendi içinde de ayrılmaktadır. Avam kamarası gündemine alınan Public Bill'ler "Parlamento Sürekli Komisyonu (Standing Committees)" adli komisyonda incelenir. Parlamento Speaker tarafından oluşturulan komisyonlarda yasama süreci 5 aşamada yapılmaktadır. Bu aşamalar Şekil 2'de açıklamaları ile birlikte gösterilmektedir (Parlak ve Caner, 2013: 105-106).

Şekil 2. İngiltere Yasama Süreci

Şekil 2. (Devamı)

3. COMMITTEE STAGE	3. Aşama olarak bu aşamada yasa tasarısı veya öneri hakkında ilgili komisyonda ayrıntılı olarak tartışma yapılır. Yasayı değerlendiren komisyon genellikle süreklilik gösteren komisyonlardan birisidir. Bazı durumlar veya metinler için Lordlardan ve milletvekillerinden oluşan bir "kamu Komisyonu (Joint Committee)" kurularak görüş almak istenebilir veya özel olarak bir geçici komisyon (Select Committee) kurulabilir. Ayrıca yasalar için büyük bir öneme sahip olan bu aşama önemli yasalar veya kamu harcaması gerektiren konularda herhangi bir tartışma yapmadan bir sonraki aşamaya geçebilir.
4. REPORT STAGE	Komisyonunda ki yapılan görüşmeler sonucunda son şekli verilen Yasa ve tasarıların Komisyon Başkanı tarafından avam kamerasına sunulduğu aşamadır.
5. THİRT READING	Yasal soruşturma sürecinin son aşaması olan 5 aşamada derinlemesine yapılan herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Bunun yerine sadece biçimsel değişikliklere izin verilerek, kabulü için oylama yapılır. Fakat avam kamarası yasayı reddetmek yerine ikna olmadığını belirtirse tasarı yeniden görüşülmek üzere 3 aşama olan Committee Stage'a geri gönderilir.

Kaynak: Parlak B. ve Caner, C., (2013). Karşılaştırmalı Siyasal Ve Yönetmel Yapılar, 3. Baskı, Ankara: Orion Kitabevi, 106-107.

Lordlar kamarasının yasa tasarısının yasalaştırılması hususundaki yetkisi ise geciktirme biçiminde ortaya çıkmaktadır. Kral ise onaylanmış bir yasanın yürürlüğe girebilmesi için formalite görevi üstlenerek yasayı imzalamak suretiyle onaylamakla görevlidir. Fakat teoride kabul görene bu durumun yanında fiili ve gerçekteki durumda kabine üstün bir rol almaktadır. Seçmenin davranışları doğrultusunda çift parti sistemi ile parti disiplini ve sağlanan oybirliği kabinenin önemini önemli derecede artmasına neden olmuştur. Güçlü parti disiplinine sahip olan İngiltere hükümetinin yapmış olduğu faaliyetleri avam kamarası tarafından denetleme yetkisi de uygulamada kullanılmamaktadır. Avam kamarasının teoride hükümeti denetlemek ve gerektiği zaman siyasal sorumluluk ilkesini işletme yetkisine sahiptir. İngiliz kamu hukukunda

ise Lordlar Kamarasının hükümetin sorumluluklarını yerine getirme yetkisi yoktur sadece avam kamarası güvensizlik oyuyla hükümeti görevinden ayrılması için zorlayabilir. Hükümet ise iktidarda kalıp üstünlüğünü devam ettirebilmek amacıyla avam kamarasındaki çoğunluğun güvenini korumak zorundadır. Fakat İngiltere'de parti disiplini seçim dönemi boyunca iktidar partisine meclisteki çoğunluğunu koruyabilmesi için kolaylık sağlamaktadır. Çünkü iktidar partisi içindeki herhangi bir bölünme ile parti azınlık partisi konumuna dönüşebilir. Bu da iktidar olma yolunu kapatır. Avam kamarasının hükümete karşı yapılacak olan güvensizlik mekanizmasının işlemesi imkânsız değildir fakat çok zor meydana gelecek bir durumdur. Parlamentoda çoğunluğa sahip olan partinin milletvekilleri parti disiplinleri gereği, partinin kurmay heyetini oluşturan hükümete olumlu oy kullanmak zorundadır. Bunun yanında yürütmenin sahip olduğu yetkileri de kullanabilmek içinde iktidar mevkiinde kalabilmesi gereklidir. Dolayısı ile parti disiplini önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır (Aydeniz, 2006: 135-136).

2.3.3. Lordlar Kamarası (House of Lords)

Dünya Devletleri arasında lordlar kamarası yüksek aristokratik meclis olarak sadece İngiltere'de kalmıştır. Diğer devletler içerisinde nesli tükenmiş olan lordlar kamarası siyasi önemini avam kamarasına karşı azalmış olmasına rağmen halkın gözünde sahip olduğu saygınlıktan dolayı hala İngiltere'de belli bir öneme sahiptir. Çok farklı ve karışık bir yapıya sahip olan lordlar kamarasının birçok farklı ünvanlardan gelen kişilerden oluşmaktadır. Bu lordlar kendi aralarında duk, marki, kont, vikont ve baron gibi çeşitli ünvanlardan gelen kişilerden oluşmaktadır (Çam, 1993: 50). Lordlar kamarasının üyeleri seçimle belirlenmez. Lordlar kamarasının üyelerini “Ruhani Lordlar” ve “Cismani Lordlar” oluşturur. Ruhani Lordlar yaklaşık olarak 26 tanedir. Bunlar Anglikan kilisesine mensup din adamlarından ve kıdem esasına göre belirlenmektedir (Aydeniz, 2006: 138). Lordların büyük bir çoğunluğu ise Vesayet yolu ile lordlar kamarasına katılan üyelerden oluşmaktadır. Lordlardan herhangi birinin ölmesi halinde sahip olduğu üyelik hakkı en yakın erkek mirasçıya devredilir. Lordlar kamarasına katılacak üyeleri Kral seçerken daha sonraları bu görev kabineye geçmiştir. Lordlar kamarasında yargıç üyeler de bulunmaktadır. Bu üyeler lordlar kamarasının yargı fonksiyonunu yerine getirilmesinde etkili olan üyelerdir. Bu üyelerin yanında

1958'de kabul edilen "Life Peerages Act" ile belirlenen üyeler de bulunmaktadır. Bu üyeler, kaydı hayat şartı ile krala gerçekte ise kabine tarafından ülkenin siyaset, ekonomi, sosyal yaşamında, bilim alanında, sanat alanında kendilerini kanıtlamış kişilerden seçilmektedir (Aydeniz, 2006: 138).

Tarihsel gelişme bakıldığı zaman Lordlar kamarası önceleri avam kamarasının sahip olduğu yetkilere sahip bulunmaktaydı. Daha sonra yetkilerinin bir çoğu yazılı olarak avam kamarasına devredilmiştir. Fakat bir yasa oluşturulması ve kabul edilmesi için bu iki farklı kamaranın kabul etmiş olması gerekmektedir. Lordlar kamarasındaki Lordların siyasi olmayan bir yargılama yetkisi bulunmaktadır. Lordlar kamarası geleneksel olarak Krallık içerisindeki en üst yargılama organı hüviyetine sahiptir. Yargılama işlemini ancak bu meslekte kendini göstermiş ve kaydı hayat şartıyla Lord olarak tayin edilmiş "9 yasa lordu (law Lord)" ile yerine getirebilmektedir. Lordlar kamarası iktidardaki gücünün büyük bir çoğunluğunu kaybetmiş olmasına rağmen İngiliz halkının geleneklere bağlılığı ve Lordların yetişmelerindeki sağlamlıktan dolayı halkın Lordlara karşı olan saygınlıklarında herhangi bir azalma olmamıştır (Çam, 1993: 50-53). Ayrıca İşçi Partisi çoğunluk hükümeti tarafından (Sürmen, 2018: 7) gerçekleştirilen reformlarla, asilzadelerin soydan soya aktarılan katılma hakları daraltılmış, vasiyet yoluyla aktarılan 'Lordluk' ünvanı (Hereditary Peer) sınırlanmıştır (TC. Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği, 2010: 7).

Dolayısı ile kendine özgü bir Güçler ayrılığı geliştirmiştir. Bu güçler ayrılığı ilkesi de "parlamento egemenliği" altında şekillenmiştir (Parlak ve Doğan, 2019: 198). İngiltere demokrasinin beşiği olarak bilinmektedir. Farklı ülkeleri bir arada tutarak üniter bir devlet olabilmesi buna kanıttır. Demokratikleşmeye yönelik bir politika söz konusu olduğunda İngiltere etkileyen tarafta bulunur (Arıbaş, 2015: 14).

2.3.4. İngiltere Parlamentosunun ve Ombudsmanının Yapı Taşı Millet Vekilleri (MPs)

İngiltere halkı, Avam Kamarası'ndaki ilgi ve endişelerini temsil etmek üzere Parlamento Üyelerini (Milletvekilleri(MP)) seçer. Milletvekilleri, yeni yasaları düşünebilir ve önerebilir, ayrıca Meclis'te vatandaşlar için önemli olan konuları gündeme getirebilir. Bu, hükümet bakanlarının yerel bileşenlerini etkileyen güncel konularla hakkında sorular sormayı da içerir. Milletvekilleri zamanlarını ve görevlerini

çeşitli parçalara bölerek parlamento, onları seçen seçim bölgesi ve kendi siyasi partilerinin görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Bununla beraber bazı milletvekilleri, sağlık veya savunma gibi belirli alanlarda belirli sorumlulukları olan hükümet bakanları haline gelir. Bu milletvekilleri seçmenleri için çalışmayı asla bırakmazlar. Yönetim partisinden (veya partilerinden) ve Hükümet veya Parlamentodaki rolleri ne olursa olsun, seçmenlerine yardımcı olmak için düzenli toplantılar düzenlerler(<https://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/members/mps/>).

Parlamentoda milletvekilleri genellikle zamanlarını Avam Kamarasında çalışarak geçirirler. Bunlar sorunları gündeme getirmeyi, tartışmalara katılmayı ve yeni yasalara oy vermeyi içerebilir. Vatandaş adına bir devlet bakanına sorular sorarak veya yerel halkın belirli kampanyalarını destekleyip vurgu yapabilir. Milletvekilleri genellikle kendi seçim bölgelerinde yerel halkın kendilerini ilgilendiren konularda, sorunlarda, danışmak ya da tartışmak istedikleri konular üzerine çeşitli toplantılar düzenlerler ve yerel halk ile sürekli iletişim halinde olurlar. Milletvekilleri, okulları ve işletmeleri ziyaret eder ve genellikle mümkün olduğunca çok kişiyle tanışmaya çalışır. Bu, milletvekilleri Westminster sarayına (House Of Parliament) (<https://www.history.co.uk/history-of-london/houses-of-parliament>) döndüklerinde tartışabilecekleri konular hakkında daha fazla bilgi ve bağlam sağlar (<https://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/members/mps/>). İngiltere parlamentosu tatil yapmaz. Parlamento toplantı yılı sonunda "prorogation" adı verilen, yıl içerisindeki yapılan bütün kararların işlemlerin içerisinde bulunduğu bir kararname çıkartarak yapmış oldukları işleri halka sunarlar. Olağan dönemlerde bütün meclisler ortalama 160 oturum yapılmaktadır. Pazartesi'den cuma'ya kadar her gün bir oturum yapılmaktadır. Pazartesi ve perşembe gününde yapılan oturumlar saat 14.30'da başlar ve genellikle 22.30'da biter. Cuma günü ise bu saatler parlamentonun çalışma esasına göre 9.30-15.00'e göre düzenlenmiştir (Parlak ve Caner, 2013: 102-103).

Avam kamarası üyeleri milletvekilleri belirli bir maaş almaktadırlar. Milletvekillere verilen bu maaş İngiltere'deki en üst derecedeki memur olan Başbakanlık müsteşarının almış olduğu maaşın %90 civarında olması ile beraber yıllık olarak ödenmektedir. Aynı zamanda Londra dışında yaşayan milletvekilleri yılda bir kez "Yazıhane Gideri (Office Costs)" adı altında geceleme ödeneği de almaktadırlar. İngiltere'de milletvekillere geniş ödenekler ve sosyal haklarına karşılık olarak

milletvekilleri ek iş yapabilirler. Bunun temel amacı ise yüksek gidere sahip olan Lordlar ile ekonomik açıdan dengeli bir konuma gelmelerini sağlamaktır. Fakat milletvekilleri herhangi bir devlet memurluğu konumuyla bağdaşamaz eğer devlet memurları milletvekilleri seçtikleri anda sahip oldukları memurluk statüsü kendiliğinden ortadan kalkar. Buradaki amaç milletvekillerinin özel işlerini ve devlet işlerini bir araya getirerek kendi çıkarları doğrultusunda kullanmalarını engellemektir. İngiltere parlamentosundaki milletvekilleri ceza kovuşturmaları bakımından herhangi bir İngiltere vatandaşından farklı değildir. Fakat kürsü dokunulmazlığına sahip olduklarından dolayı yapmış oldukları yasama faaliyetlerinin herhangi birinden bir nedenden dolayı suçlamaları yasaklanmıştır. Avam kamarası kendi üyesi olsun olmasın parlamento çalışmalarına zararı dokunan ve avam kamarasının adını gölge düşüren herkesi cezalandırma yetkisine sahiptir. Eğer bu kişi avam kamarasının bir milletvekili ise avam kamarası içerisinde bir oylama ile salt çoğunluk sağlarsa milletvekiline ceza verilir. Eğer milletvekili görevinden uzaklaştırılmışsa aylık maaşı ödenmez (Parlak ve Caner, 2013: 103).

İngiltere parlamentosunda Avam Kamarası'nın yanında etkinliği bulunan bir diğer meclis ise Lordlar Kamarası'dır. Lordlar Kaması aynı Avam Kamarası gibi hükümetin dolaylı yapmış olduğu kanunları denetleyebilir. Hükümetin yapmış olduğu toplantı ve oturumların ilk bölümünde sorular sorarak ve son bölümde tartışma yaratarak hükümeti denetleyebilir. Bununla beraber genel görüşme talebinde bulunabilir, bazı zamanlar çeşitli konularda araştırma amacı ile komite kurabilir. Ve izlenecek politikalar konusunda öneride bulunabilir. Lordların bu yönüyle siyasi olmayan bir yargılama ve denetleme yetkisi bulunmaktadır (Isır, 2004:196).

İngiliz kamu yönetiminden iki yolla şikayetçi olmak ve hak aramak mümkündür; adli mahkemeler ve parlamento üyeleri, İngiltere'nin idari sorunlarıyla uğraşan özel yetkili mahkemeler yoktur. Yöneticilerin herhangi biri hakkında yapmış olduğu eylem ve işlemleri sonucu sebebiyet verdiği bir anlaşmazlık veya şikâyet durumunda bu kişinin, herhangi bir vatandaş gibi genel yetkili mahkemenin önüne çıkarak kendisinin yaptığı işlemi ve ya eylemi savunması gerekmektedir. Mahkeme, yapılan savunmanın sonucuna göre idari eylemin ya da işlemin yetki dışı "ultra vires" olarak ilân edebilir. Ayrıca, bir yönetici yapmakla yükümlü olduğu bir görevi yerine uygun bir şekilde getirmediği zaman hakimin bu görevliye ait anlaşmazlık ve ya dava konusu olan

görevini mahkeme tarafından doğru kabul edilecek şekilde yerine getirmesini emretme yetkisi bulunmaktadır. Mahkemeler bakmış oldukları davalarda tam yetkili olmalarına rağmen, mahkemelerin çalışmaların da bazı sorunlar ve ya fiilî sınırlandırmalar olabilir. Bununla beraber devlet dairelerine karşı açılan davaların sonuçlandırılmasının uzun zaman alması, maliyetinin yüksek olması, aynı zamanda resmî işlemlerin gizlilik geleneğine göre bir şikayetçi için şikâyetine konu olan işlemin neden hatalı olduğunu bilmesi ve hatanın kendisini ispatlayabilmesi güç olmaktadır. Ancak, kanunların açıkça ihlal edildiği durumlarda mahkemeler kişinin haklarını savunmasında tam yetkili olmaktadır. Mahkemeler parlamento denetimiyle rakip durumuna düşmek istemedikleri alanlarda denetimi icra etmeyi reddederek çekingen bir tutum içine girmişlerdir. Bu çekingenliğin yasalarla yetkilerinin sınırlandırılması da eklenince, kişilerin hakkaniyete uygun olmayan durumlarda savunmasız kalmalarından doğmuştur. Kendi bölgesi milletvekili ile irtibat kurmak, İngiltere’de vatandaşlar için geleneksel diğer bir şikayet ve hak arama yoludur. Bölge seçim sistemi ile seçilen milletvekilleri, yeniden seçilebilmesi için seçmenleriyle yakın diyaloga girmeyi yeğlemektedirler (Ataman, 1993: 219-220).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.İNGİLTERE OMBUDSMANI

3.1.İngiltere’de Ombudsmannın Gelişimi

İngiltere siyasi ve yönetsel yapı bakımından diğer ülkelere göre farklılık göstermektedir. Ülkenin tarih boyunca edinmiş olduğu geleneklerine göre kendisine özgü çeşitli özelliklere sahiptir.

Ombudsman ilk ortaya çıktığı andan itibaren yaklaşık olarak 150 yıl boyunca sadece İsveç’in bir kurumu olarak kalmıştır. Daha sonra öncelikle İskandinav ülkeleri olmak üzere Avrupa ülkelerinin ve günümüzdeki bütün dünya ülkelerine yayılmasıyla birlikte benimsenmiş hatta ülke demokrasilerinin, insan haklarının, hukukun üstünlüğünün temel ölçülerinden biri haline gelmiştir (Erdinç, 2012: 151-152).

İngiltere’de ombudsmanlık kurumu, II. Dünya Savaşı’ndan sonra genişleyen devlet bürokrasisini kontrol altına almak amacı ile ortaya çıkmıştır. Çünkü II. Dünya savaşından sonra devlet bürokrasisi birçok alana yayılarak yapmış olduğu hatalarla halkın mağdur olmasına sebep olmuştur. Bu durumu engellemek için İngiltere’de ombudsmanlık kurumu kamu yönetimini uzaktan incelemek ve denetlemek için ortaya çıkmıştır (Parlak ve Doğan, 2019: 197-198).

Bunun yanında, 1954 yılında köylülere ait olan bir araziye, Tarım Bakanlığı’ndaki görevlilerin hukuk dışı şekilde el koymalarıyla ortaya çıkan skandal, bakanın istifası ile sonuçlanmış, topluma kamu otoritelerinin denetimden ve halk gözetiminden ne kadar uzakta ve keyfi davrandıklarını göstermiştir. Bu olay ülkede Ombudsmanlık kurumunun oluşturulmasında en etkili sebeplerden biri olmuştur (Arı, 2017: 139).

3.2. İngiltere Ombudsmannın Kuruluşu ve Tarihçesi

İngiliz kamu yönetimi ve parlamento üyeleri, İngiltere’de bir vatandaşın geleneksel bir şikâyet ve hak arama yolu olarak kendi bölgesinde bulunan ve o bölgeden sorumlu olan milletvekili (Member Of Parliament/MP) ile iletişim kurmaktır. İngiltere

seçim sisteminde her biri birer milletvekili çıkaracak şekilde bölgelere ayrılmıştır. Avam Kamarasının bütün üyeleri, milleti temsil etmenin yanında seçmenlerinin oluşturduğu “kendi seçim bölgesini (parliamentary constituency)” temsil etmekle görevlidir. Avam kamarasının seçim sistemi olan basit çoğunluğa dayalı dar seçim bölgesi sistemine göre, Avam Kamarası milletvekillerinin seçmenleriyle daha fazla ve yakından ilgilenmelerini sağlar. İngiltere’de anayasanın koruyucusu ve kişisel hakların savunucusu olarak kabul gören parlamentonun idare üzerinde sahip olduğu önemli denetim fonksiyonlarını da yerine getirmektedir. Bu sistemin bir özelliği, bütün devlet dairelerini ve bakanlıklarını parlamentoya karşı sorumluluğa sahip olan bir bakan tarafından yönetilmesi veya onun nezaret ve sorumluluğundan kaynaklanmaktadır. Her türlü karardan ve bu kararların sonuçlarından doğan sorumluluklar da bakanın üzerine atılabilir (Ataman, 1993: 220).

Bakanlar parlamento üyesidirler, dolayısıyla kötü yapılan her türlü işin sorumluluğu da bakanın kendisine aittir. Parlamento üyeleri ile bakanların arasında siyasal ve partisel ilişkiler de mevcuttur. Parlamento üyeleri, vatandaşların onlara ilettikleri dilek ve şikâyetleri bakanlara göndererek takip edebilmektedirler. Fakat bu durumun da bazı sınırlandırmaları mevcuttur. Bunun sebebi ise parlamento üyelerinin kendi aslı görevleriyle ilgili olmayan konularla meşgul olmalarıdır. Daha önemlisi ve belirtilmesi gereken bir diğer husus ise parlamento üyelerinin kişisel olarak hükümet dairelerine gereği gibi nüfuz edebilmeleri veya bilgi alabilmeleri pek mümkün değildir. İngiltere’de adliye mahkemelerinin bazı durumlarda yetkisiz kalması, bunun yanında bir de parlamento üyelerinin vatandaşlar tarafından gönderilen şikâyetlerin çözüme ulaştırılmasında yaşadığı çaresizlikler ve bunun neticesinde bazı alanlarda idarenin geleneksel usullerle denetlenememesi olgusu, zamanla yeni ve daha hızlı sonuç verecek bir şikâyet inceleme-soruşturma usulüne ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır. Uluslararası Hukukçular Komisyonunun İngiliz Bölümü (The British Section of the International Commission of Jurists), bu sorunu çözmek amacıyla Sir John Whytt başkanlığında bir araştırma komisyonu oluşturdu ve bu komisyonun 1961 yılında hazırladığı rapora göre İngiltere parlamentosuna karşı sorumlu olacak bir Parlamento Ombudsmanlık Kurumu’nun kurulmasını tavsiye etti. Söz konusu komiteye, komite başkanının adına hitaben “Whytt Komitesi” denilmiştir. Komitenin hazırlamış olduğu rapora da “The Justice Report” adı verilmiştir (Ataman, 1993: 220).

8 Kasım 1962’de İngiliz Hükümet, yayımlanan “JUSTİCE (The Justice Report)” raporunun, 1809 yılından beri İsveç’te uygulanmakta olan Ombudsman modelinin İngiltere’de uyarlanması ile Parlamento Komiseri (Parliamentary Commissioner) olarak adlandırılabilir bir kurumun oluşturulmasını savunan raporun bütün önerilerini kabul etmediğini açıkladı. Hükümete göre, İngiliz tribünler sisteminde meydana gelecek ciddi bir değişiklik, idarenin işleyişinde çeşitli sorunlara yol açacak, gecikmelere sebep olacak, esnekliğin ortadan kalkmasına yol açacak ve ombudsmanın kurulması da bu sürece katkıda bulunacaktı. İngiliz hükümeti ise şikayetlerin takibinde parlamenter sistemin ve anayasal düzeyde sorunları giderecek yeterli mekanizmanın olduğu görüşündeydi. JUSTİCE Raporu’nun önerileri muhalefet kanadında büyük bir ilgi ile karşılandı. 1964’te İşçi Partisi eğer iktidara gelecek olurlarsa Ombudsmanlık kurumunu kuracaklarını ve Ombudsman atayacaklarını bildirdi (Yılmaz, 2001: 27). Daha sonra iktidara gelen ve uzun yıllar yönetimde kalan Harold Wilson’ın İşçi (Labour) Partisi hükümeti, 1950’lerde ve 1960’larda meydana gelen sorunların, Parlamento Ombudsmanının başa çıkabileceğini düşündükleri için bir değişim sürecine girdi (Abraham, 2011: 2-4). Whyatt Komitesi Raporunu esas alarak Parlamento Ombudsman’ının yasal bir statüye sahip olabilmesi için 18 Ekim 1966 tarihinde Avam Kamarası’nda tartışma yapılmıştır. Bu tartışmaların sonucu olarak 24 Mart 1967 tarihinde Kraliçe tarafından onaylanan “Parlamento Komiserliği Yasasını” 1 Nisan 1967 yılında yürürlüğe koymuştur (Demir, 2012: 111). 1967 kurulan İngiltere’nin ilk Ombudsmanı olan Parlamento komiserliğinin başına İngiliz Sayıştay Başkanı (Comptroller and Auditor General) (Kaya ve Karabay, 2019: 227) Sir Edmund Campton’ı ilk ombudsman başkanı olarak atadılar (Yılmaz, 2001: 27).

Whyatt’ın somut tavsiyesi ise Parlamento’yu, vatandaşların devlete yönelik şikayetlerinin yayınlanması için bir kanal olarak, “yeni makineler (new machinery)” olarak adlandırdığı yeni yönetim mekanizmasının oluşturulmasıydı. Bu yeni Ombudsman makinesi, sadece adli bir savaştan ziyade iyi uygulamaların koruyucusu olan 'en yüksek verimli ve adil yönetim standartlarının bağımsız destekçisi' olacaktır (Abraham, 2011: 2-4).

Kısaca İngiltere Parlamento Ombudsmanı, bazı kamu kurum veya kuruluşlarının, düzgün ve adil davranmadığı, kötü hizmet verdikleri ve işleri doğru

yapmadıkları için haksızlığa uğradığına inanan vatandaşların şikayetlerini araştıran bir kuruluştur (Maer ve Priddy, 2018).

3.3. İngiltere Ombudsman Çeşitleri

İngiltere'deki ombudsman kurumunun ortaya çıkması ve uygulanmaya ilk başladığı günden itibaren bu süre boyunca kurumun aktif olarak uygulandığı ülkelerde hukuk devleti ve demokratikleşme adına elde edilen olumlu sonuçlar doğrultusunda kuruma olan güven artmıştır. Bununla beraber ombudsmana gönderilen şikayetlerin artması sonucu şikayetlere daha verimli ve hızlı çözümler üretebilmek amacıyla kurum özel ihtisas alanlarına ayrılmıştır. Günümüzde uluslararası alanda, ulusal alanda ve yerel yönetimler alanında görev yapmakta olan ombudsmanların yanında ihtisas ombudsmanlarına (askeri, sinema, çocuk, tüketici, basın ombudsmanları vb.), ticari ombudsmanlara (banka, taşımacılık, sigorta ombudsmanları vb.) ve bulunduğu yerlere göre (aile, üniversite vb.) birçok çeşitli ombudsman uygulaması da uygulanmaktadır (Fendoğdu, 2012: 75-76).

İngiltere'de 2 tür ombudsman çeşidi vardır. Bunlar Resmi (genel alanda yetkili) ve Özel (özel alanda yetkili) ombudsman olarak 2'ye ayrılır. Resmi ve genel yetkili ombudsmana ilk örnek olarak İngiltere'de 1967 yılında kurulan ve İngiltere'nin ilk ombudsmanı olma özelliğini taşıyan Parlamento Komiseri (Parliamentary Commissioner (PCA))'dir. Bunun yanında İngiltere'de 3 tane daha resmi ombudsman vardır. Bunlar Sağlık Hizmetleri Komiseri (Health Service Commissioner (HSC)), Adli Hizmetler Ombudsmanı (The Legal Services Ombudsman) ve Mahalli İdareler (Yerel yönetimler) Ombudsmanı (Commissioners for Local Administration)'dır (Fendoğdu, 2012: 75-76).

Parlamento Ombudsmanları, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda ile ilgili ayrılmış konuların yanı sıra İngiltere Hükümeti departmanlarında ve kamu kurumlarında kötü yönetim ile ilgili şikayetlerle ilgilenir. Bu nedenle bir dizi yargı yetkisine sahiptir (Maer ve Priddy, 2018). İngiltere'de bulunan Resmi ve Özel Sektör ombudsman çeşitleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. İngiltere'deki Ombudsman Çeşitleri

	Kullandığı İsim	Ombudsman	Çeşitleri	Kuruluş
İngiltere Ombudsmanı	Parliamentary	Resmi	1. Parlamento Komiseri (Parliamentary Commissioner)	1967
	Commissioner	Ombudsman	2.Sağlık Hizmetleri (Health Service Commissioner)	1973
	For		3.Adli Hizmetler (The Legal Services Ombudsman)	1990
	Administation		4.Mahalli İdareler (Yerel Yönetimler) (Commissioners for Local Administartion)	1974
	(Yönetim		4.1.Galler	1974
	İçin		4.2.İskoçya Parlementosu	1976
	Parlamento		4.3.Kuzey İrlanda	1969
			4.4.Kuzey İrlanda Şikayetleri İnceleme Ombudsmanı	1969
	Komiseri)	Özel	5.Cezaevleri Ve Şartlı Tahliye Ombudsmanlığı (Prisons And Probation Ombudsman/PPO)	1994
		Ombudsman	6.Emekliler Ombudsmanı (The Pensions Ombudsman (PO))	2004
			7. Mülkiyet Ombudsmanı(The Property Ombudsman (TPO)) (Property, Housing Ombudsman)	1990
			8. Finansal Hizmetler Ombudsmanı (Financial Ombudsman Services)	2000
		9.Gazete/Newspaper Ombudsman (The Independent Press Standards Organisation (IPSO))	1967	
		10.Yerel Hükümet Ve Sosyal Bakım Ombudsmanı (Local Goverment And Social Care Ombudsman) (LGSCO)	1974	
		11.Hukuk Ombudsmanı (Legal Ombudsman)	2010	
		12.Polis Ombudsmanı (Police Ombudsman), Bağımsız Polis Şikayet Komisyonu (The Independent Police Complaints Commission (IPCC))	1974	

Kaynak: Yazar tarafından düzenlenmiştir.

Parlamento Ombudsmanı ve Sağlık hizmetleri Ombudsmanı, sözleşmeyle aynı kişi tarafından düzenlenen iki farklı ombudsmanlık ofisleridir. Bu iki ombudsman teknik olarak ayrı ofisler olmasına rağmen, bu ombudsmanlık kurumu Parlamento ve Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı olarak bilinir (Maer ve Priddy, 2018).

İngiltere Ombudsmanlık Kurumları hakkında son bir değerlendirme yapacak olursak, İngiltere’de 1991 yılında yapılan bir konferansta toplam 27 farklı ombudsmanın konferansa katılması, ombudsmanlık kurumun İngiltere’de ne kadar önemli ve geçerlilik kazandığını gözler önüne serilmektedir. İngiltere’de 1967 yılında kurulmuş olan bu sistemin bu kadar kısa bir sürede kök salması, İngiliz vatandaşlarının ombudsmanlık kurumunun işlevlerinden, görev ve uygulamalarından son derece memnun olduklarını düşündürmektedir.

3.4. İngiltere Ombudsmanın Statüsü

Parlamento Ombudsmanı (Parlamento Komiseri), İngiltere hükümet dairelerinde meydana gelen ve Ulusal Sağlık Sistemi (National Health Service (NHS) in England) tarafından çözülmeyen şikayetler için yürütülen bağımsız bir şikayet çözme ve sorunu giderme hizmeti sunmak üzere Parlamento tarafından kurulmuştur. Parlamentonun kamu hizmeti sağlayıcılarını ve denetleyicilerinin çalışmalarından haberdar olması, incelemelere yardımcı olmak için çalışmalardan elde edilen bilgileri halk ile paylaşmaktadır. Ayrıca kamu hizmetlerinin ve şikayetlerin ele alınmasında, iyileştirmelerin yapılmasına yardımcı olmak için bilgileri daha geniş kitlelere yayılmasını sağlayacak şekilde paylaşmayı amaçlamaktadır (<https://www.ombudsman.org.uk/about-us/who-we-are>).

Parlamento ve Sağlık Hizmetleri Ombudsman da Meclise karşı sorumludur. Bununla beraber yapılan çalışmalar Kamu İdaresi ve Anayasa Komitesi tarafından incelenmektedir. 6 Nisan 2017’de “Parlamento ve Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı (Parliamentary Commissioner and Health Service Commissioner (PHSO))” olarak atanan CBE (the British Empire) Başkanı Rob Behrens yürütmektedir (<https://www.ombudsman.org.uk/about-us/who-we-are>).

3.5. İngiltere Ombudsmanının Kararlarına Karşı Şikayet

Parlamento ombudsmanının kararlarına karşı bir itiraz hakkı yoktur. Parlamento Ombudsmanı, hükümet ve parlamento'dan bağımsızdır. Ombudsmanın almış olduğu kararlar bir hükümet departmanı ya da parlamento komitesi tarafından geçersiz sayılamaz. Fakat ombudsmana vermiş olduğu kararlarından dolayı şikayet etmek mümkündür. Ombudsman'ın web sitesinde şikayet prosedürleri açıklanmaktadır (Maer ve Priddy, 2018).

Parlamento Ombudsman'ının kararları da adli incelemelere tabidir. Böyle bir prosedür hem karmaşık hem de pahalıdır ve bir kurucuya bu rotayı kullanmadan önce yasal tavsiye alması önerilir. Ombudsmanın çalışmaları “Kamu Yönetimi” ve “Anayasa İşleri Komitesi” tarafından izlenir (Maer ve Priddy, 2018).

3.6. İngiltere Ombudsmanının Atanması

Atamalarda genel kural parlamento tarafından seçilmektir. Hükümetler tarafından ombudsmanın atanması durumu çok azdır. Ombudsmanın bağımsız bir kurum olması da bunu gerektirmektedir. Ayrıca halkın seçtiği kişilerden oluşan parlamento tarafından seçilmiş olma Ombudsmanların demokratik yasallığını da güçlendirmektedir. Ancak bu genel kurala istisna olarak İngiltere'nin bir takım kendine özgü bir atama şekli vardır (Tartop, 1998: 5).

İngiltere'de Parlamento Ombudsman'ı hükümetin önerisi tarafından kraliçe tarafından parlamentoya yazılan bir mektup (Letters Patent) ile atanır. Wade, parlamento ombudsmanının hükümet tarafından atandığını belirtirken Smith, Başbakanın tavsiyesi üzerine kraliçe tarafından atandığını, Garner ise bu atamanın hükümet tarafından yapılmış bir atama sayılmayacağını, Letters Patent(mektup)'lerin bir Kraliyet işlemi olduğunu belirtmektedir (Arslan, 1986: 159). Atanan kişi görevlerini iyi davranış ilkesi çerçevesinde ve kurallara uygun olarak yerine getirecektir. Atama yürürlüğe hükümet tarafından koyulsa da bu atama hükümet tarafından yapılmış sayılmaz. Ayrıca atamadan önce Kraliçe, parlamento ombudsmanı ile Avam Kamarası arasındaki ilişkileri yürütmekle görevli olan soruşturma komisyonu başkanının da görüşünü almak zorundadır (Çakmak, 2008: 68).

Parlamento Ombudsman'ının aylık ve emeklilik haklarıyla ilgili düzenlemeleri yapmak Avam Kamarası'na ait olmasının yanında, çalışacak olan kişi sayısını ve ombudsmanın çalışma şartları önce hazine tarafından onaylanması şartıyla Parlamento Ombudsmanı kendi personellerini atayabilir ve bu yasa ile birlikte kendisine verilmiş olan yetkileri himayesinde çalışan personeline devredebilme yetkisine sahiptir (Pınar, 2014: 65).

3.7. İngiltere Ombudsmanının Görevleri ve Çalışma Şekli

Parlamento Ombudsman'ının belirli bir çalışma süresi yoktur. Görevini iyi yaptığı sürece emeklilik yaşı olan 65 yaşına kadar görevinde kalabilir. Parlamento ombudsmanının görev yapma işlemleri konusunda Yüksek Mahkeme Hakimleri (Judge of the Supreme Court) ile büyük benzerlik gösterir. Ve parlamento ombudsmanının görevlerini, güvence altında sürdürmesini de hükümet sağlamaktadır. Dolayısıyla Ombudsmanın sorumluluğu da parlamentoya karşıdır (Wade'den aktaran Erdoğan, 2006: 51-52).

Parlamento Ombudsman'ının göreve gelirken bir takım şartlara uyması gerekmektedir. Bu şartlardan bazıları kısaca şu şekilde aktarılabilir: Parlamento Ombudsmanı, Avam Kamarası, Lordlar Kamarası ve Kuzey İrlanda Avam kamarası üyesi olamaz. Ayrıca İngiltere'de parlamento ombudsmanı olarak atanacak olan kişinin daha önce hukuk eğitimi almış olması, yüksek yargı organlarında görev almış olması veya üst düzey bir kamu kurumunun yöneticiliğini yapmış olması gibi şartları bulunmamaktadır (Arı, 2017: 139).

İngiltere Parlamento Ombudsmanlığının bir yönetim kurulu bulunmaktadır. Bu yönetim kurulunda 6 üye bulunmakta olup, bunlar; Ombudsman Yönetim Kurulu Başkan Vekili, Operasyonlardan Sorumlu Yönetici, Dış İlişkiler Stratejisi Yöneticisi, İş Geliştirmeden Sorumlu Yönetici ve Kurumsal Kaynaklar Yöneticisidir. Yönetim Kurulu'nun yanı sıra kurum dışı 5 icra yetkisi olmayan üye de bulunmaktadır (Arı, 2017: 139).

Londra ve Manchester'de 2 ofisi bulunan Parlamento ve Sağlık hizmetleri ombudsmanlığında toplamda yaklaşık olarak 420 kişi görev almaktadır. Halkla ilişkiler ayağında ise 33 personel mevcut olup, 16'sı Londra, 16'sı ise Manchester'de

bulunmaktadır. Yeniden İnceleme bölümünde ise 10 yeniden İnceleme Uzmanı ve 4 İdari personel çalışmaktadır (KDK adına rapor, 2014: 172).

İngiltere parlamento ombudsmanlığının çalışanlarının soruşturma yapmakla yükümlü olan kadronun neredeyse tamamı kamu kurumlarından oluşan ve genel olarak 3 yıllığına geçici bir süre için göreve atanan kişilerden oluşmaktadır. Kurulduğu günden beri görevde bulunan uzmanların çoğunluğu üst düzey idari kurumlarda görev yapmış ve üst kademelerde görev yapmış kamu görevlileri arasından atanmışlardır. Yapılan bu uygulamada kamu görevlilerini soruşturacak olan kişilerinde kamu görevlisi olması gerektiği fikrinden doğduğu söylenir. Belli alanlarda uzmanlaşmış olan idarecilerin, uzman oldukları alanda yapılan hataların bulunmasını daha avantajlı bir konumda oldukları düşünülmektedir. Bu uygulama aynı zamanda personelin görevleri bitiminde kendi kurumlarını iyi yönetimin nasıl olması gerektiği hususunda yeterli bilgi ve tecrübe ile donanarak görevlerine geri dönmelerine olanak sağladığı savunulur. GWYN'nın görüşüne göre kamu idarecilerinin idari uygulamalarla ilgili birikimleri dışarıdan gelecek herhangi bir soruşturmacıya göre bu görev için daha uygundur (Yılmaz, 2001: 31).

Parlamento ombudsmanının herhangi bir hiyerarşik üstü yoktur, ombudsman görev yaptığı süre boyunca çalışmalarını tamamen bağımsız olarak yürütmektedir. Hiyerarşik bir üstü olmayan ve bağımsız olarak çalışan ombudsman hiç kimseden emir veya talimat almaz. Parlamento Ombudsmanı, kendisine gönderilen şikâyetleri incelemek, soruşturmak ve bu şikâyetler ile ilgili parlamentoya her yıl rapor sunmakla görevlidir (Bahadır, 2010: 373-374).

3.8. İngiltere Ombudsmanının Görevden Alınması

Parlamento Ombudsmanının emekliliğe gelmeden görevinden alınması da mümkündür. Görevden alınma işlemleri konusunda Yüksek Mahkeme Hakimleri (Judge Of The Supreme Court), Baş Kontrolör ve Müfettişlere uygulanan prosedürler kabul edilmiştir (Arslan, 1986: 159).

Parlamento Ombudsmanı görevi esnasında, ancak parlamentonun her iki (Avam ve Lordlar) kamarasının alacağı bir karar sonucu kraliçe'ye tavsiye edilir ve kraliçe tarafından görevden alınır (Arslan, 1986: 159). Ayrıca Parlamento ombudsmanı görevini yerine getiremeyecek kadar sağlık sorunları ve kendi isteği üzerine görevi

bırakmayı talep ederse doğrudan Kraliçe tarafından görevden alınması her zaman mümkündür. Parlamento ombudsmanlığı kadrosunun boşalması durumunda, Kraliçe asil kamu denetçisi atanıncaya kadar bu görev için bir kişiyi atar. Bu kişi en fazla 12 aylığına görevde kalır (Çakmak, 2008: 68).

3.9.İngiltere Ombudsmanı ile İletişim Kurma

İngiltere'de Parlamento ombudsmanına şikayette bulunmak isteyen kişiler parlamento ombudsmanı ile doğrudan temasa geçemez. Şikayete baş vurmak için öncelikle bir parlamento üyesi ile Şikayetini ombudsmana iletmesi, bir nevi ombudsmanın yetkilerinin belirli bir ölçüde sınırlandırılmasının göstergesidir. İngiltere'de geçmişten bu zaman kadar halkın Parlamento'ya yapılan şikayetlerin doğrudan ombudsmana yapılıyor olması durumu parlamentonun haklarının gaspı olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla kişilerin şikayetlerini ombudsman iletebilmeleri için öncelikle bir parlamento üyesini veya bulunduğu bölgenin millet vekilini ikna etmesi gerekmektedir. Bu aşamada İngiltere parlamento ombudsmanı, İskandinav ülkelerinde kabul gören ombudsmanların aksine re'sen (kendiliğinden) soruşturma yapabilme yetkisine sahip değildir. Şikayetin mutlaka kendilerine bir parlamento üyesi veya millet vekili vasıtası ile intikal edilmesi lazımdır (Oytan'dan Aktaran Avşar, 2012: 127).

İngiltere'de Parlamento ombudsmana doğrudan başvurulamamasın yanında Parlamento ombudsmanının başvuru sonunda almış olduğu şikayetin sonucu da vatandaşa doğrudan iletmez, bir parlamento aracılığı ile vatandaşa sorucu bildirebilir. Yani İngiltere'de aracısız ve doğrudan bir başvuru şekli yoktur. Parlamento ombudsmanı, “dolaylı (indirekt)” olarak milletin hizmetindedir. Bu da parlamento ombudsmanının bağımsızlık ilkesi açısından bir eksiklik göstergesidir (Fendoğdu, 2011: 104-105).

Parlamento ombudsmanının, “ulaşılabilirlik” açısından zayıf bir durumda olmasına rağmen başarılı çalışmalar yaparak halktan büyük bir destek toplamıştır. Bu sebeple birçok farklı alanlara doğru yönelmiş ve çeşitlenmiştir (Erdoğan, 2006: 51).

İngiltere parlamento ombudsmanının bir yardım hattı vardır. (+44) 0345 015 4033 numaralı telefon ile ombudsmana ulaşmak mümkündür. Ayrıca, ombudsmanın resmi web sitesinde ombudsmana nasıl şikayette bulunulacağı konusunda tavsiye ve

bilgi sunmanın yanı sıra parlamento üyeleri ve personeli için bilgilerde ombudsmanlığın internet sitesinde (www.ombudsman.org.uk) bulunmaktadır (Maer ve Priddy, 2018).

Ombudsmanlar soruşturma görevleri doğrultusunda bakanlar da dahil olmak üzere bütün personellerden her türlü bilgi alabilir, belge isteyebilir ve tarafları dinleyebilir. Ombudsmanın görevlerinin engellenmesi, isteklerinin yerine getirilmemesi, adliyeye ait işlem veya görevlerin engellenmesi gibi işlem görmektedir (Ataman'dan Aktaran Avşar, 2012: 127).

Parlamento ombudsmanı hakkında inceleme yapabileceği kuruluşlar (Eğitim Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Kütüphanecilik Kurulu, Turist Kurulu, Memur Komisyonu, Fırsat Eşitliği Komisyonu vb.) ombudsmanın yasasında belirtilmiştir. Vatandaşlar ombudsmanın inceleme alanına giren kişi, kurum veya kuruluş hakkında herhangi bir şikayette bulunabilir. Bu kurum ve kuruluşlarının ismi ve parlamentonun denetim alanı zaman içinde liste değiştirilmekte ve yenilenmektedir. Ombudsmanın bir işlem veya faaliyeti inceleyebilmesi içinde onun mutlaka yasada belirtilen makam ve ya kuruluşlar tarafından yapılması şart olmamakla birlikte başka bir kişi, kurum, kuruluş veya makam tarafından onun namına yapılması da şikayette bulunmak için yeterlidir (Tutal, 2014: 130-131).

3.10. İngiltere Ombudsmanının Yetkisi

Parlamento Ombudsmanlığı kanununun 5. bölümüne göre vatandaşların yapmak istedikleri şikayet başvurularının incelenebilmesi için parlamento ombudsmanının yetkisi dahilinde olması gerekmektedir. Buna göre vatandaşların idarenin kötü yönetiminden kaynaklanan süreklilik gösteren bir haksızlığa (sustained injustice) uğraması gerekmektedir. Ombudsmana yapılan birçok şikayetin geri çevrilmesine neden olan ve ombudsmanın yetkilerini sınırlandıran birçok madde ve kural vardır. Ombudsmanın yetkisinin dışında bulunan alanlar oldukça çeşitlilik göstermektedir. Bu alanların bir çoğunluğu kanunda gösterilmiş ve sayılmıştır. Bu alanların en önemlileri arasında polisin yerine getirdiği görevler, başkanlık Ofisi, Bakanlar Kurulu Ofisi (The Cabinet Office), İngiltere Merkez Bankası, kamuya ait sanayi kurumları, mahkemeler, şartlı tahliye kurulu gibi kurumlar görevlerinin niteliği bakımından yetki dışı sayılabilecek alanlar olarak gösterilebilir. Ombudsman aynı zamanda şikayetçinin herhangi bir mahkemeye temyiz hakkının bulunduğu veya mahkeme tarafından

çözülebildiği alanlarda inceleme yapma hakkına da sahiptir. Bu gibi durumlarda şikayetçinin bu yollardan herhangi birisine başvurması anlamsız görülmekte ise ombudsman başvuruyu kabul eder (Koçak, 2012: 138).

3.11. İngiltere Ombudsmana Yapılan Şikayetlerin Usulü

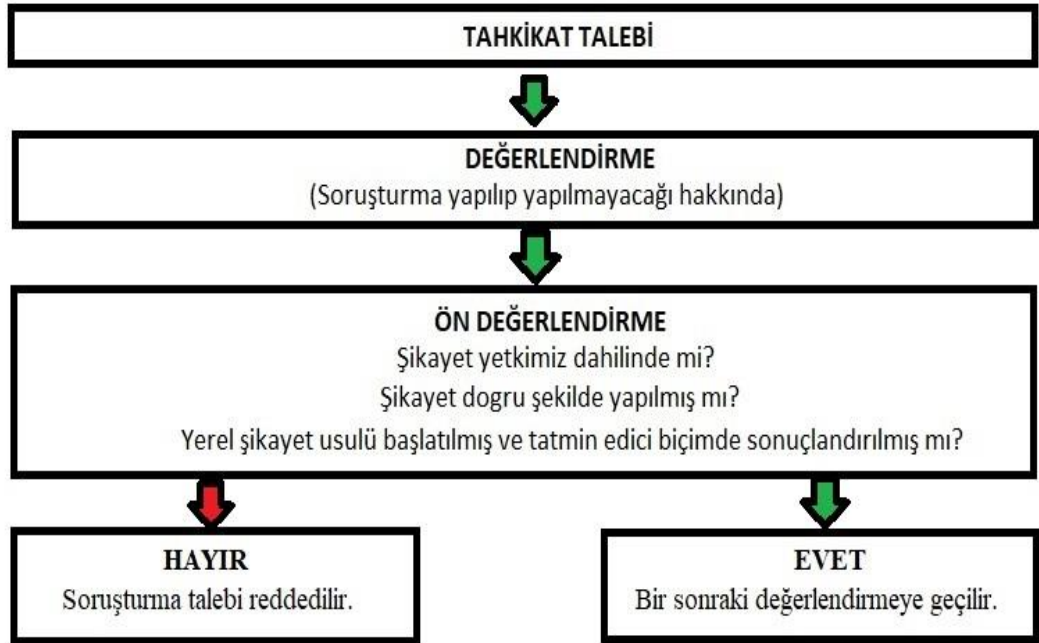
Parlamento ombudsmanına yapılan şikayetler yazılı olarak ve seçilmiş parlamento (House Of Commons) üyelerine yapmalıdır. Başvuruların doğrudan parlamento ombudsmanına yapılmaması usulüne “filtreleme” adı verilmektedir. Şikayetin, şikayetçi kişi tarafından şikayete konu olan sorunu öğrendiği andan itibaren 12 ay içerisinde incelemelidir. Fakat parlamento ombudsmanı gerekli gördüğü hallerde bu süreyi uzatma yetkisine sahiptir (Koçak, 2012: 136).

İngiltere’de vatandaşlar şikayet başvurularını yalnızca avam kamarası üyesi milletvekiline yapabilmektedir. Başvuruda bulunan milletvekili kendisine yapılan şikayeti kısa bir değerlendirmeden (filtreden) geçirerek parlamento ombudsmanına iletir. Konu ile ilgili inceleme, araştırma, soruşturma yaparak şikayetin sonuçlandırmasını hızlandıracak nihai raporun kendisine iletilmesini talep eder. Parlamento ombudsmanı inceleme ve değerlendirmelerinden sonra hazırlamış olduğu raporun bir kopyasını şikayetin incelenmesi için kendisine gönderen milletvekiline, diğer bir kopyasını da konu ile ilgili devlet idaresinin en yetkili memuruna ya da ilgili idareye kendi işlemleri ve eylemlerinden dolayı şikayet edilen memura ve ombudsmana şikayette bulunan kişiye gönderir. Bu konu hakkında çok önemli bir noktaya da değinmek gerekir ki, İngiltere’de vatandaşlar parlamento ombudsmanına, Avam Kamarası üyesi milletvekilleri olmadan doğrudan başvuru yapamadığı gibi Lordlar Kamarası üyeleri ile de başvuru yapamazlar (Tayşi, 1997: 111). İngiltere’de uygulanan bu yalnızca avam kamarası üyesi milletvekilleri ile başvurma yöntemi olan “filtreleme yöntemi” parlamento ombudsmanı ve insanları birbirinden uzaklaştırabilmektedir. İnsanların parlamento komiserine şikayette bulunma isteklerini kırabilmektedir. Milletvekilleri yapılan şikayet başvurularının ombudsmana iletilip ileilmeyeceğine dair karar veren tek kişi olması da bu isteğin kırılmasında rol oynamaktadır. Bu tür uygulamalar gerek şikayette bulunan kişiler bakımından gerekse halktan soyutlanmış konumda olan ombudsmanlık kurumu çok da olumlu sonuçlar doğurmaz aynı zamanda kurumun fonksiyonelliğinin de azalmasına neden olur (Demiral, 2009: 74).

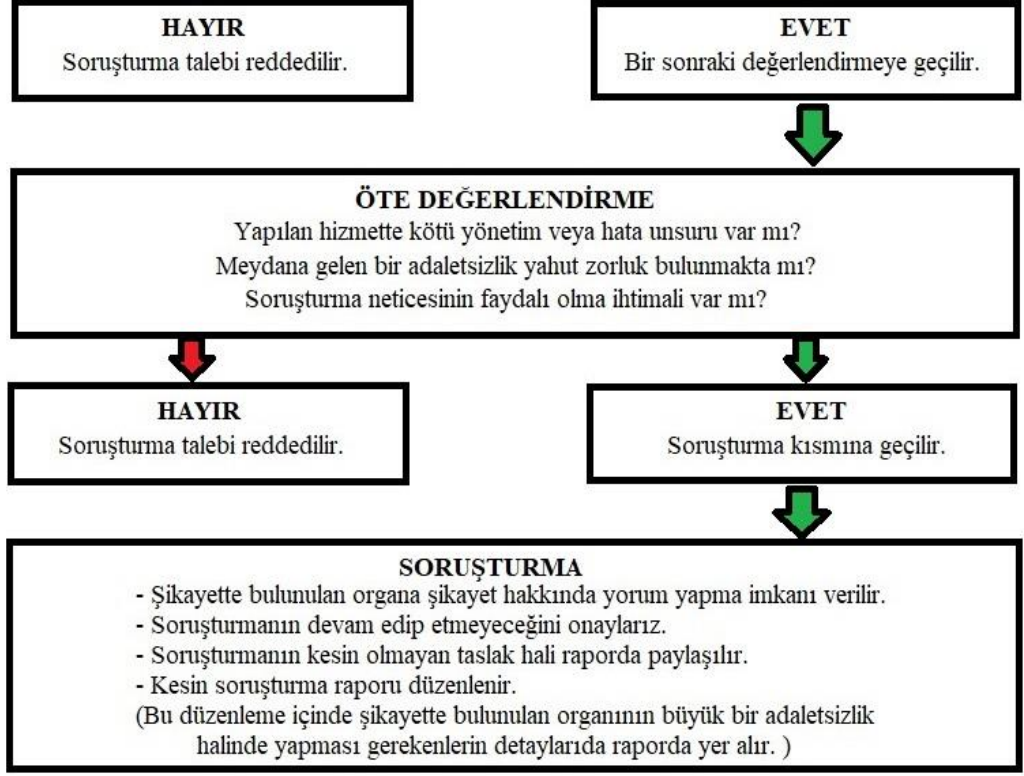
Parlamento ombudsmanına verilmiş olan şikayetlerin bir kararın veya devam eden bir politikanın yerindeligi ile ilgili değil de, herhangi bir kötü yönetim (maladministration) ile ilgili olmalıdır. Söz konusu bu sınırlandırma nedeniyle ombudsmana yapılan şikayetlerin yaklaşık %43'ünün reddedildiği belirtilmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere ombudsmanının yapılan şikayet başvurularını kabul etmek veya etmemek konusunda kendisine tanınmış olan bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Fakat mahkemelerdeki şikayet süreci masraflı ve külfetli olduğu için ombudsmana yönelen vatandaşların şikayetlerini kabul etmesi gerektiği de belirtilmiştir (Koçak, 2012: 136-137).

İngiltere’de Ombudsmana yapılan şikayetlerin konuları ombudsman tarafından öğrenildiği andan itibaren 12 ay (ombudsmanın bu süreyi uzatma yetkisi dışında) içerisinde incelenip, değerlendirilmesi ve sonuçlanması gerekmektedir. Ombudsmanın şikayetleri ele almasındaki usuller Şekil 3’de gösterilmektedir.

Şekil 3. İngiltere Ombudsmanı’nın Şikayetleri Ele Alma Süreci

Şekil 3. (Devamı)

Kaynak: Koçak, M.(2012) Kamu Denetçiliği Kurumu: İngiltere Örneği, Uluslararası Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Sempozyumu: Bildiriler Kitabı, 09 Mart 2011, (Der.) N. Öktem, N. Katmer, İstanbul: Doğuş Üniversitesi Yayınları, S. 136.

3.12.İngiltere Ombudsman'ına Kimler Başvuruda Bulunabilir ve Başvuru Yapamaz?

İdarenin yapmış olduğu eylem ve işlemler sonucunda, hak ve özgürlüklerinin zarar gördüğünü iddia eden gerçek kişiler, tüzel kişiliği olan veya olmayan fert grupları parlamento ombudsmanına başvurabilirler. Şikayetin bizzat zarar gören tarafından ya da onun kanuni temsilcisi tarafından yapılması gerekir (Demiral, 2009: 74).

Parlamento Komiserliği Kanunu'na göre ombudsmana şikayette ve başvuruda bulunabilecek olan kişilerin belirli özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bu özellikler de şu şekilde sıralanabilir:

- Şikâyetçinin İngiltere'de oturması,
- Şikâyetçinin, İngiltere'de bulunduğu sırada, kişinin kendisi ile ilgili olarak yapılan bir işlemle ilgili bulunması,
- Şikâyetçinin, 1964 tarihli Kıt'a Sahanlığı Kanununda gösterilen veya tarif edilen bölgedeki bir tesiste olması,

- d) Şikâyetçinin İngiltere'ye kayıtlı bir gemi veya uçakta bulunduğu sırada söz konusu faaliyete muhatap olması,
- e) Şikâyetin, İngiltere'de, yukarıda adı geçen tesiste, uçak veya gemide ortaya çıkmış veya tahakkuk etmiş bir hak veya yükümlülükle ilişkili olması gerekir (Sağlam, 2015: 31).

3.13. İngiltere Ombudsman'ına Hangi Konularda Şikayette Bulunabilir?

İngiltere Ombudsman'ına şikayette bulunabilecek olan kişiler ve gruplar Ombudsmanlık Kanunu'nun 6. kısmında belirtmiştir. Dolayısı ile Parlamento ombudsmanına başvuru için aşağıdaki özelliklerden herhangi birisine sahip olmalıdır:

- a) Kamu hizmeti görmek amacıyla kurulmuş mahalli otorite, hükümetler,
- b) Üyeleri Kraliçe tarafından atanan, Bakanlar, hükümet kurumları, İskoç bakanlar, Birinci Bakanlar, İskoç Başsavcısı
- c) Gelirleri kısmen veya tamamen Parlamento tarafından sağlanan kurum ve kuruluşlar
- d) Şikâyetin mutlaka haksızlığa uğrayan kişi tarafından yapılması gerekmektedir (Erdengi, 2009: 89).
- e) Kamu mülkiyetindeki herhangi bir işletme veya teşebbüsü yürütmek amacıyla kurulmuş organ ve veya makamlar
- f) Herhangi bir bakan
- g) Merkezden yönetim kuruluşları (Tayşi, 1997: 111).

3.14. İngiltere Ombudsman'ının İnceleme Yapamayacağı Konular Nelerdir?

Parlamento ombudsmanının herhangi bir hiyerarşik üstü yoktur. Dolayısıyla hiç kimseden emir veya talimat almaz. Parlamento Ombudsmanının asıl görevi, parlamento tarafından kendisine gönderilen yönetimin yapmış olduğu herhangi bir uygulamadan dolayı haksızlığa uğradığını iddia eden vatandaşların yaptığı şikâyetleri incelemek, soruşturmak ve bu şikâyetler hakkında hazırladığı raporu her yıl parlamentoya sunmak ombudsmanının en önemli görevidir. Parlamento ombudsmanının görev ve yetkileri ilk kurulduğu andan itibaren zaman içerisinde giderek genişlemiş ve birçok alanda faaliyet göstermeye başlamıştır. Başlangıçta yalnızca yerel yönetimler alanında ve sağlık

hizmetlerinde denetleme yetkisi bulunmamaktayken artık bu kurumlar üzerinde de denetim yetkisi bulunmaktadır ve ombudsmanının denetim alanına dâhil olmuştur (Beyce, 2012: 89).

Parlamento ombudsmanlığı, 1983'te yapılan değişiklikle kanununun da sonuna eklenen 2 sayılı listede, ombudsmanının inceleme alanında olan 44 adet bakanlık ve kuruluş hakkında parlamento ombudsmanının hangi konularda inceleme yapamayacağı 3 sayılı listede maddeler halinde sıralanmıştır. Parlamento ombudsmanının inceleme yapamayacağı konular şunlardır:

1. Dış İlişkiler,
2. Elçilik ve konsolosluk işleri,
3. Kraliyet dominyonlarıyla (İngiliz Uluslar Topluluğu üyesi bağımsız ülkeler) ilgili işlemler,
4. Suçun araştırılması ve devlet güvenliğinin korunması ile ilgili işlemler
5. Yargısal işlemler
6. Hastane işlemleri (1973'te denetim kapsamına alınmıştır.)
7. Yönetimin akitleri ve ticari işlemleri
8. Sivil ve askeri personel ile ilgili atama ve görevden alma gibi işlemler
9. Kraliyet tarafından verilen Şeref payesi mükafat veya imtiyaz verilmesi
10. Yargı yoluna başvurma veya yargısal işlemler yoluyla hak aramadır (Tayşi,1997: 111).
11. Hükümet politikaları,
12. Devletin güvenliğini ilgilendiren bütün konular ve işlemler,
13. Ülkedeki suçluların iadesi ve kaçak suçlularla ilgili yapılan işlemler,
14. Af yetkisinin kullanımında ortaya çıkan sorunlar,
15. Mahkeme içinde ele alınan her türlü adli ve cezai kararlar,
16. İdarenin yapmış olduğu sözleşme ve ticari muameleler parlamento ombudsmanının inceleme yapabileceği konuların başında gelmektedir (Akıncı'dan aktaran Yılman, 2017: 80).

İngiltere Parlamento ombudsmanı sadece kendi sınırları içinde değil, İskoçya ve Galler'de de denetim yapabilir. Fakat Kuzey İrlanda'da farklı bir ombudsman vardır. İngiltere'deki Parlamento Ombudsmanının yetkileri oldukça sınırlıdır. Ombudsmanın yasal olarak yalnızca inceleme, araştırma ve öneride bulunma yetkisi vardır. Parlamento

ombudsmanının idari kararlar alma veya herhangi bir değişiklik yapma yetkisi yoktur (Yılman, 2017: 80).

3.15. İngiltere’de Kötü Yönetim (Maladministration) Olarak Bilinen Unsurlar Nelerdir?

İdarelerin denetlenmesi konusunda ilk akla gelen yol yargısal denetim yoludur. Fakat yargısal denetim yolu çoğunlukla aşırı formaliteye dayanan, pahalı ve yavaş işleyen bir denetim yoludur. Birçok vatandaş yargısal denetim yolunu istedikleri amaç ve sonuca ulaşma yolunda yargısal denetimin elverişli olanaklara sahip olmayan bir başvuru yolu olarak görmektedir. İnsanlar idarelerin yapmış olduğu çalışma veya uygulamalarından herhangi birinden dolayı kendilerinin mağdur edildiklerini düşürdükleri zamanlarda etkili ve hızlı bir çözüm yoluna başvurmak isterler. Bu doğrultuda Mağdur olan insanları bir sorun daha beklemektedir. Bu sorun ise idare tarafından mağdur edilen kişinin başvuruda bulunduğu uygulamanın hukuka uygun bulunmasıdır. Vatandaşlar, hukuka uygun bir uygulama ancak kötü bir yönetim gerçekleştirilmesi durumunda idarenin denetlenebilmesi için çeşitli yollara ihtiyaç duyulmalarına neden olmuştur. Dolayısı ile duyulan bu eksiklikleri gidermek amacıyla idarenin yargısal ve siyasal olarak denetimini sağlayabilmek için yeni bir denetim yolunun bulunması gerekmiştir. Bu denetim yolu için geliştirilen en etkili çözüm yollarından birisi de idare üzerinde parlamento tarafından yetkilendirilmiş siyasi denetimi gerçekleştirmek üzere parlamento ombudsmanlığının kurulmasıdır (Çolak, 2005: 131-132).

Ombudsmanın saygınlığıyla doğru orantılı olarak da, idarenin yapmış olduğu söz konusu “kötü yönetim” kapsamına giren konulara ilişkin şikayet ve sorunların düzeltilmesi için birtakım girişimlerde bulunabilir. Bunun sonucunda vatandaşların idareye karşı olan güvenleri tazelenecek ve kamu vicdanı rahatlatılacaktır. Bu açıdan ombudsmana, idare ve vatandaş arasındaki "sürtüşmeyi azaltacak yağ" nitelendirmesi uygun olacaktır. Bunun yanında ombudsman için "her idari sorunu çözebilecek" gözüyle bakılmamalıdır. Çünkü ombudsmanın, idari hiyerarşi içinde yer almayan ve yaptırım gücü olmayan, en azından doğrudan herhangi bir yaptırım ve bağlayıcılık gücü olmayan bir kurum olması, tek başına bir idari sistemi düzeltebilmesi beklenemez (Esgün, 1996: 262).

Parlamento ombudsmanı kendisine gönderilen şikayetler ile ilgili yönetsel işlevleri değerlendirilirken bir takım ölçütlere göre hareket etmektedir. Parlamento Ombudsmanı önüne gelen bir sorunda hukuka aykırı herhangi bir şey olup olmadığını bu ölçütlere göre belirlemektedir. Kanunda açıkça belirtilmemiş fakat kazanılan deneyimler ve gözlemler sonucunda ortaya çıkarılmış olan olaylar da bu olumsuzlukları içermektedir. Yapılan şikayetlerde bu olumsuzluklardan biri ya da bir kaçına rastlanılması durumunda, bunun “kötü yönetim” olduğuna karar vermekte ve bu sorunları düzeltmek için de birtakım önerilerde bulunmaktadır. Kötü yönetim olarak kabul gören olumsuzluklardan birkaçı şu şekilde sıralanabilir (Demirel, 2003: 188-189).

- Eksik veya Hatalı bir prosedür izleme.
- Bir işi gereksiz yere uzatma.
- Bireye daha üst bir başvuru hakkına sahip olduğunu söylememe.
- Bireye, Yetersiz ya da aldatıcı bilgi verme.
- Bireyin haklı ve uygun sorduğu sorularına cevap vermekten çekinme veya reddetme
- Bireyin talebinin özensiz, üstün körü ele alınması.
- Aşırı kuralcı davranma.
- Sorumluluktan kaçabilmek amacı ile işini yavaştan alma veya başka bir çalışana havale etme.
- Talepler ve şikayetlere ilişkin herhangi bir karara varmadan önce bütün unsurların göz önüne alınmaması.
- Herhangi bir konunun eksik veya ilgisiz bilgilerle bir karara bağlanması.
- Aynı durumda bulunan iki ayrı vatandaşın arasında farklı uygulama veya işlem yapılması.
- Bireylerin güvenin su istimal edilmesi.
- Gerekli durumlarda kanuni bilgi alırken, kusurlu davranış sergileme.
- Yetkilerin etkin ve yerinde kullanılmasında kusurlu davranış sergileme.
- Yetkililerin kusurlu olduğu açıkça belli olan durumlarda özür dilemede kusurlu davranış sergileme.
- Bireyin başvuru hakkını kaybetme riski olan birisini zamanında uyarmama.
- Bireylere karşı kabalık ya da taciz edici şekil de davranış sergileme.
- Uygulanması yerinde olan bir öneriyi göz ardı etme veya önemsememe.

-Ortaya çıkan sorunlar hakkında Hiç çözüm önermemek veya etkili bir çözüm önermeme.

- Din, dil, Irk, cinsiyet gibi sebeplerle eşitliğe aykırı hareket etme.

-İmkanlar dahilinde Elverişli yollarla denetleyerek idarenin yanlış bir eylemde bulunmasını önlememe.

-Bireyin sahip olduğu başvuru hakkını kullanmasına yönelik bilgi vermeme.

-Hizmetten yararlanmak isteyenlerin menfaatlerini zedeleyici işlemlerden kaçınarak, onların haklarının gözetmeme veya göz ardı etme

-Belirli bir Taraf tutma (Demirel, 2003: 189).

3.16. İngiltere Ombudsman'ının Etkinliği

İngiltere Parlamentosu adına idarenin yanlış uygulamaları konusunda vatandaşların şikayetlerini kabul etmek ve bu konularda araştırmalar da bulunarak konu hakkında parlamento rapor sunmak ve bu yolla idarenin denetiminde alternatif bir yol geliştirmek amacı ile kurulan parlamento ombudsmanı yıllar içerisinde kendisinden beklenen görevleri yerine getirmekte eksik kaldığı noktalar olmuştur. Oysaki parlamento ombudsmanının yapmış olduğu çalışmalarla idarenin denetimi konusunda İngiltere parlamentosunun karar verme yetkisini artırmak ve idarenin yönetim anlayışının iyi yönetim ilkesine uygun gerçekleşip gerçekleşmediği konusunda idareyi daha yakından takip etmektir. Parlamento Ombudsmanının etkinlik açısından eksik kalmasının en önemli nedenleri arasında yapılan başvuruların ve araştırma alanının kısıtlandırılmasında kaynaklanmaktadır (Çolak, 2005: 326-327).

Yapılan Başvuruların Kısıtlanması: İngiltere parlamento ombudsmanının idareler üzerindeki denetimlerde etkinliğinin eksik kalmasının en temel nedenlerinden birisi idarenin uygulamalarına ilişkin olarak ortaya çıkan yakınmaların doğrudan parlamento ombudsmanına ulaştırılamaması ya da parlamento ombudsmanının bu şikayetlerin her birinin ombudsman tarafından ele alınmasına olanak sağlamamaktır. Vatandaşlar idare karşı mağduriyetini gidermek için önce konu hakkındaki şikayetlerini parlamento bildirmek zorundadır. Parlamento ön bir araştırma yaptıktan sonra gerek görürse durumu parlamento ombudsmanına durumu bildirir. Bu durum parlamento ombudsmanının görevlerini hafifletmek amacı ile yapılıyor olsa bile başvuruların çözüm sürecinin uzamasına neden olmaktadır. Ayrıca parlamento üyesi millet vekil

idarenin yapmış olduğu uygulamasının iyi yöntem anlayışına ve ilkesine aykırı bulunduğu hakkındaki başvurunun ön araştırmasında konunun ciddi olmadığına karar vermesi durumunda başvuru konusunun parlamento adına parlamento ombudsmanı tarafından incelenmesi ve denetlenmesi yolu ortadan kalkar. Dolayısı ile parlamento ombudsmanlığının idareleri denetleye bilme yetkisinin önü de milletvekilinin oluşturduğu bu filtre sistemi kapatmıştır. Parlamento ombudsmanlığının çalışmalarının etkin, verimli ve başarılı olabilmesi için ombudmanın bu görevi doğrudan yürütmesi ve yönetmesi gerekir. Eğer sadece milletvekilinin gerek gördüğü konuların araştırması yaklaşımı devam ederse ombudsmanın parlamento adına idarelerin faaliyetlerini araştırılması, incelenmesi ve denetlenmesi yolu anlamsızlaşacaktır. Çünkü milletvekilleri kendileri ile aynı partiye mensup bakanların yapmış olduğu uygulamalar hakkında kendisine gelen başvuru veya şikayeti partisinin çıkarına olmadığını düşünerek yapılan başvuruyu kasıtlı olarak engelleyebilirler. Bunun tersi bir durum ise muhalefet partisi milletvekillerinin kendilerine gelen bütün başvuruların araştırılması gerektiğine karar vermeleri gibi bir durum da ortaya çıkarabilir. Bu durumda idarenin parlamento adına denetlenmesi sürecinde görevli olan Parlamento ombudsmanlığının çalışmaları tarafsızlık ilkesinden uzaklaşarak parlamento üyelerinin kişisel tercihlerine emanet edilmiş olduğu gözükmetedir (Çolak, 2005: 327).

Araştırma Alanlarının Kısıtlanması: İngiltere parlamento ombudsmanı idarenin yapmış olduğu uygulamaları denetlerken karşısına çıkan bir diğer engel ise, idarenin yaptığı bütün faaliyetlerin parlamento adına yapılacak herhangi bir denetime açık olmamasıdır. Parlamento ombudsmanının etkinliğini engelleyen bir diğer engel de, ombudsmanın denetim alanına getirilen kısıtlamadan kaynaklanmaktadır. Parlamento ombudsmanının bakanlıklara ait uygulama ve işlemler üzerindeki denetimlerin bakanlığın yaptığı idari işlemleri ile ilgili olması gerektiğidir. Politika belirleme veya siyasi yetkilerin kullanıldığı hükümet ve bakanlık uygulamalarının denetim alanında olmadığına yönelik bir kısıtlama mevcuttur. Kıta Avrupa'sı içerisinde bulunan ve idari yargı yerlerinin geliştirdikleri içtihatlarla terk edilmesini sağladıkları “hikmet-i hükümet tasarrufu” uygulaması hala İngiltere idari denetimi içinde varlığını devam ettiren bir kavramdır. Günümüzde İngiltere’de herhangi bir idare hukuku uygulaması olmaması nedeniyle ortaya çıkan bu durum ülkenin hukuk sisteminin gelişmesiyle birlikte ortadan da kalkacaktır. İdare hukukunun belirlenmesinin yanında kamu hukuku ve özel hukuk

ayrımının bulunmaması bir ülkede bu tür durumların olası çok doğaldır. Bazı hukukçuların ortaya çıkan bu durumları bir üstünlük vesilesiymiş gibi görmeleri, bu olaylardan pay çıkarmaları doğal olmayan bir durumdur. Parlamento ombudsmanının çalışma alanına getirilen bu kısıtlamalar fazlasıyla anlamsızdır. Çünkü parlamento ombudsmanı herhangi bir yargı kurumu veya idari mahkemeler gibi bir yargılama işlevi yoktur. Ombudsmanın yaptığı tek şey idarenin yaptığı uygulamalarla ilgili kendisine gönderilen şikayetlerin konusunu araştırarak parlamentoya rapor sunmaktır. Söz konusu bu durum bakanlıkların yaptığı uygulamalarla ilgili olarak ombudsmanın yapacağı uygulama, denetim veya araştırmaları hakkında sınırlamalar getirmesinin bir anlamı yoktur. Çünkü bakanlığın parlamento önünde herhangi bir siyasi sorumluluğu yoktur. Aynı zamanda ombudsmanın denetleme ve inceleme alanından çıkarılan konuların denetlenmesinde yargılama görevini üstlenen yerler bakımından da bir kısıtlama getirmesi, İngiltere'nin idari yargı sisteminden uzak olması nedeniyle kabul edilebilir gözükse bile yapılan bu kısıtlamaların parlamento ombudsmanlığı bakımından anlamsız olmaktadır (Çolak, 2005: 327-328).

3.17.İngiltere Ombudsman'ının Etkinliğinin Arttırılmasına Yönelik Düzenleme Önerileri

İngiltere'de parlamento adına idarenin faaliyetlerinin denetlenmesi amacıyla kurulan parlamento ombudsmanının birçok nedenden dolayı kısıtlanarak etkinliğinin azaltılmasının bir anlamı bulunmamaktadır. İngiltere'nin sisteminde, parlamentonun üstünlüğü ve siyasi sorumluluk en temel özelliklerdendir. Dolayısıyla parlamento ombudsmanının da bu sisteme uygun olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Yeni oluşturulan ombudsmanlığın, merkezi idarenin parlamento adına görev yapacak bir denetim mekanizması olmasını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Bu bakımdan da idarenin denetlenmesi ile görevli olan parlamento ombudsmanı idarenin yapmış olduğu “kötü yönetim” hakkındaki şikayetleri doğrudan kendisine gelebilmesi ve araştırabilmesi için gerekli yolların açılması gerekmektedir. Fakat bu konunun çeşitli siyasi hesaplara malzeme yapması engellenmesi gerekmektedir. Parlamento ombudsmanının idarenin yönetme yeteneğinin yetersizliği ile ilgili kendisine yapılan başvuruları kabul etme, değerlendirme ve araştırma konusundaki yetkileri kabul edilmelidir. İdarenin yönetimin yaptığı uygulamalardan dolayı mağdur olduğunu

düşünen vatandaşların başvurularının parlamento ombudsmanlığı tarafından yapılacak olan araştırmalar ve incelemeler konusundaki düzenlemeler idarenin politika belirlemesi ve siyasi yetkilerini kullanma gücünü herhangi bir olumsuz etkisi olmayacaktır. Ombudsmanın başvuruları sonuçlandırdıktan sonra hazırladığı raporların açıklanması konusunda kamu yararı gereği halka açıklanmaması gerekiyorsa konunun halka duyurulması yasaklanabilir (Çolak, 2005: 328-329).

3.18. İngiltere İçin Bir Kamu Hizmeti Ombudsmanı (Pso)

Parlamento Ombudsman'ın etkinliğini kısıtlayan nedenlerin ortadan kaldırarak, etkinliğini arttırmak amacı ile İngiltere'de parlamentoya sunulması amacı ile bir yasa tasarısı taslağı hazırlanmıştır. 5 Aralık 2016'da Hükümet bir Kamu Hizmeti Ombudsman Tasarısı taslağı (The Draft Bill) yayınlamıştır. Tasarı, İngiltere'de ayrılmış konular ve kamu hizmetleri için bir “Kamu Hizmeti Ombudsmanı (Public Service Ombudsman (PSO))” oluşturdu. Tasarı, mevcut Parlamento ve Sağlık Hizmetleri Ombudsmanı (PHSO), Yerel Yönetim Ombudsmanı (LGO) 'nu ortadan kaldırarak sorumluluklarını tek bir Kamu Hizmeti Ombudsmanın çatısı altında birleştirdi. Bununla birlikte, yasa tasarısı, sorumluluklarının bir kısmının daha sonraki bir tarihte Kamu hizmeti ombudsmanı tarafından kabul edilmesine izin veren hükümler içeriyordu. İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'daki diğer kamu hizmeti ombudsmanları bu yasa tasarısından etkilenmemekle birlikte, yeni Kamu Hizmeti Ombudsmanının bu mevcut ombudsmanlarla birlikte çalışması gerektiğini ileri sürer (Everett ve Priddy, 2018).

Uluslararası Ombudsman Derneğine (International Ombudsman Association (IOA)) göre, Ombudsman hizmetlerini ücretsiz olarak sunmalıdır. Bu sayede şikayetlerini mahkemeler aracılığıyla sürdürmeyi göze alamayan kişilere erişilebilirler. Bu yasa tasarısı ile yapılmak istenenler kısaca sıralanmıştır:

1.İngiltere'de faaliyet yapan ombudsmanlık kurumlarının (Parlamento Ombudsmanı, Sağlık Ombudsmanı, Yerel Yönetim Ombudsmanları vb. gibi mevcut olan ombudsmanlıkların) sunduğu hizmetler için tek bir kamu hizmeti ombudsmanı oluşturmak,

2.Vatandaşların Milletvekilleri (Member Of Parliament/MP) aracılığı ile dolaylı yollardan başvuruda bulunduğu “filtreleme” yöntemini kaldırmak ve vatandaşların

doğrudan başvuru yaparak şikayetlerini ombudsmana iletebilmesini sağlamak amaçlanmıştır.

3. Kamu Hizmeti Ombudsmanının görevlerini yerine getirebilmesi için gerekli personel ve kaynakların sağlayarak, parlamento denetimini sağlamak,

4. Kamu Hizmeti Ombudsmanını yapılan şikayet başvurularını etkin bir şekilde ele alabilmesi için çeşitli yetkiler ile donatılmasını sağlamak,

5. Konut Ombudsmanı (The Housing Ombudsman) yasa tasarısından etkilenmeden, görevlerini yerine getirir (Everett ve Priddy, 2018).

Bu özelliklerin yanında yasa yalnızca tasarı olarak kalmıştır. İleriye atılan tartışmalar ise kamu hizmeti ombudsmanı yasa tasarısı içerisinde bulunmayan kendi inisiyatif yetkisinin olmaması (dava açma yetkisinin olmaması vb.), bağlayıcılığın olup olmaması ile ilgili belirsizliğin bulunması, adaleti sağlamada yetersiz ve gerici bir hareket olarak görülmesi yasa tasarısının önünde engeller oluşturmaktadır (Everett ve Priddy, 2018).

3.19. Sonuç Olarak İngiltere Ombudsmanı

İngiltere’de 1967 yılında kurulan “Parlamento Komiseri” olarak anılan Ombudsmanlık kurumu, kurulduğu andan itibaren birçok ülkeye öncülük eden bir kurum olmuştur. İngiltere, Parlamento Ombudsman’ının yanında resmi ve özel ombudsmanlıklar kurarak etkinliğini artırarak yayılmaya devam etmiştir. Bu ombudsmanlıkların bir takım dezavantajları olmasının yanında çoğunlukla ülkede başarılı ve kabul gören bir denetim mekanizması olarak görülmektedir.

Yönetiminde ortaya çıkan sorunların yavaş işleyen, masraflı bir şikayet yolu olan mahkemelerin iş yükünü azaltmak amacı ile kurulan parlamento ombudsmanı parlamento adına görev yapar, kendisine parlamento üyeleri tarafından gönderilen şikayet başvurularını inceler, araştırır, değerlendirir ve bir rapor hazırlar, hazırladığı bu raporu şikayeti kendisine ileten parlamento üyesine iletir. Bunun yanında parlamento ombudsmanı her yılın sonunda yıl boyunca yapmış olduğu raporu parlamentoya ve halka sunar.

İngiltere parlamento ombudsmanının bir takım kendisine özgü bir takım özellikleri vardır. Yukarıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak anlatılan parlamento ombudsmanının bu özellikleri; dayanağı, seçimi, ataması, sayısı, görev süresi, görevden

alınma şekli, denetleme, genel koşulları ve nitelikleri, yetkileri, kapsamı, denetim alanı, denetim istisnaları, resen soruşturma yetkisi, başvuru şekli, başvuruların süresi, verilen kararların niteliği, ombudsmanın etkileri, iletişim yolları, yargılama kararlarına karşı itiraz hakkı ve bağlayıcılığı gibi birçok özelliği Tablo 8’de özet bir tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8. İngiltere Parlamento Ombudsmanının Genel Özellikleri

İNGİLTERE PARLAMENTO KOMİSERİ	
DAYANAK	Kanun
SEÇİM/ATAMA	Hükümetin önerisi üzerine kraliçe tarafından atanır.
ÜLKEDEKİ PARLAMENTO KOMİSERİ SAYISI	1 (Londra ve Manchester’de 2 farklı ofisi bulunmaktadır.)
GÖREV SÜRESİ	Sınırsızdır. 65 yaşında emekli olana kadar görevde kalır.
GÖREVDEN ALINMA	Her iki meclis kararı ile kraliçe tarafından görevden alınır.
GENEL KOŞULLAR VE NİTELİKLER	Herhangi bir koşulu yoktur.
RESEN SORUŞTURMA YETKİSİ	Yok
DOĞRUDAN BAŞVURU	Doğrudan başvuru yapamaz. Parlamento üyeleri aracılığıyla başvuru ve şikayette bulunabilir.
DENETİM ALANI/KAPSAM	Sınırlıdır.
DENETİM İSTİSNALARI	Belediyeler, askeriye, mahkemeler, bazı milli sanayiler.
CEZAI KOVUŞTURMA YETKİSİ	Yok.
BAŞVURU SÜRESİ	12 aydır. Fakat ombudsman gerek duyarsa bu süreyi uzatabilir.

Tablo 8. (Devamı)

ASKERİ DENETİM	Denetim yapamaz.
VERİLEN KARARLARIN NİTELİĞİ/ETKİSİ	Kusur tespit ederse ilgili kuruma ve yargıya bildirir.
GENEL OLARAK ETKİSİ	Kötü yönetimden kaynaklanan şikayetlerin incelenmesi ile sınırlıdır.
KARARLARINA KARŞI İTİRAZ	Yok.
YARGILAMA	Yargılama yetkisi yoktur.
BAĞLAYIÇILIĞI	Yoktur. Yalnızca şikayet hakkında tavsiye verir.
İLETİŞİM	Kendisine ait bir web sitesi, telefon numarası vardır. kendi bölge milletvekilleri ile de iletişim kurabilir.

Kaynak: Tatal, E., (2014). Dünyada ve Türkiye'de Ombudsmanlık, Ankara: Adalet Yayınevi, 343-344.

4. BÖLÜM

4. NİTEL ÇALIŞMA

İngiltere Parlamento Ombudsmanı her yılsonu o yıl boyunca yapmış olduğu faaliyetler ve çalışmalar hakkında halkı ve parlamentoyu bilgilendirmek ve etkinliğini göstermek amacıyla yıllık rapor (annual report) hazırlar ve sunar. Bu bölümde ise bu raporlar üzerinde nitel veriler elde edilmek ve raporların içeriği hakkında bilgi sahibi olabilmek amacı ile nitel bir çalışma hazırlanmıştır.

4.1. Nitel Çalışmanın Yöntemi, Amacı ve Önemi

Tez çalışmasının 4. bölümü ve son bölümü olan bu bölüm “Nitel çalışma” olarak kabul gören özgün çalışma bölümüdür. Bu bölümde literatür çalışması esas alınarak yapılan ilk üç bölüm sonucunda ortaya çıkan değerler doğrultusunda nitel bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, Ombudsmanlık Kurumu’nu ve İngiltere ombudsmanını tanımlayan ve belirleyiciliği bulunan kelimelerin İngiltere’nin resmi ombudsmanlık kurumlarından biri olan Parlamento Ombudsman’ının “2009-2019 yılları arasındaki yıllık raporları (2009-2019 Annual Report)” içerisinde taranarak ortaya koyulmuştur. Yapılan bu taramalar yapılırken herhangi bir program kullanılmamıştır. Taramalar ofis programı üzerinden manual olarak taranmıştır.

Kelimeler metnin tamamını oluşturan parçaları ve yapı taşıdır. Metin içerisindeki kelimelerin analizi bize metin ile ilgili ipuçları verir ve metni anlamamıza yardımcı olur. Kelimelerin incelenmesi, analiz edilmesi, kelimelerin kullanım biçimi ve sıklığı bize konuyu anlamamızda yardımcı olmaktadır. Bunun yanında metin içerisindeki harf, hece, ek, kelime gibi birimlerin sıklık analizleri; metin, yazar, içerik ve konu hakkında daha detaylı yorumların yapılabilmesine imkan sağlar. Yani metin analizi daha sağlıklı yorum yapılmasına yardımcı olur. Analiz; bir metin içerisindeki belirli bir alana (edebiyat, siyaset, tarih, kültür, etkinlik, gelişmişlik vb.), belirli bir kısma (ülke, coğrafya, yaş grubunu, dönem vb.) veya belirli bir konuya (amaç, etkinlik, gelişmişlik vb.) ait özelliklerin incelenmesinde de yararlı ve belirleyici bir ölçek olmaktadır (Oktay, Kurt ve Kara: 1229).

Kelime analizinin bir diğere önemli özelliği de güvenirliliği arttırmak amacı ile kelimelerin sayısal bir analizi yapılarak sıklık hesabı yöntemine göre yapılmasıdır.(Akıllı vd. 2007: 154) Bunun yayında Parlamento ombudsmanının 2009 yılından başlayarak 2019 yılına kadar olan yıllık raporlarda yapılan kelime sıklık analizlerinde ombudsmana ayna tutan kelimelerin bu 10 yıllık serüven içerisinde ne sıklık ile geçtiği ele alınmıştır. Yapılan bu çalışmada 10 yıl boyunca kelimelerin sayısındaki değişiklikler de bize konu ile bilgi vermektedir.

Raporların bu iki kısma ayrılmasının en temel nedeni ise, Parlamento Komiserliliği 1967 yılındaki kanunlar gereği, 2008 (The Parliamentary Commissioner Order 2013) ve 2013 (The Parliamentary Commissioner Order 2013) yıllarında bir takım değişiklik ve düzenlemeler yapmıştır. Bu yasa içerisinde yapılan değişiklikler. 2. Bölümde araştırmaya ve soruşturmaya tabi olan kurum ve kuruluşlar, Ulusal Sağlık Hizmetini Yeniden Düzenleme Yasası, Yasanın (1) 4. Çizelgesinde, 1983 Ruh Sağlığı Yasasında ve bir takım kurum ve kuruluşların değiştirilmesi vb. gibi birçok alanda düzeltme ve değişikliğe gitmiştir. Yapılan bu değişiklikler ve düzenlemeler 1967 parlamento komiseri kanunu olarak anılmaktadır. Ve bu kanunlar 18 Şubat 2009 ve 1 Nisan 2013 yılları arasında yürürlüğe konmuştur. Bu sebeple yapılan 2009-2019 yılları arasındaki kelime sıklık analizi yöntemi ile yapılan nitel çalışmada bu reformlar ve kanun değişikliklerini takip eden yıllara göre 2009-2014 ve 2014-2019 olmak üzere 2 farklı bölüme ayrılması yapılan reformlar sonucunda İngiltere Parlamento Ombudsmanının etkinliğinde veya çalışmasında herhangi bir değişiklik olup olmadığını saptamak amacıyla tezin son bölümü olan dördüncü bölümde 2009-2019 yılları arasında her yıl parlamento ombudsmanının yıl boyunca yaptığı faaliyetlerin kendisi tarafından hazırlanan, parlamento ve halk paylaşılan bu raporlar 2 kısma bölünerek kelime sıklık analizi yöntemi esas alınarak nitel bir çalışma hazırlanmıştır.

Bu üç bölümün kelime sıklık analizini düzenli ve sistematik bir şekilde gösterebilmek amacı ile her beş yıl için genel kelimeler ve özel kelimeler belirlenmiştir. Genel kelimeler tablosunu oluşturan kelimeler siyasal, yönetsel ve kamusal içerikli olup; kraliçe, parlamento, meclis, milletvekili, devlet, anayasa, yasa, kurallar, demokrasi, kamu/halk insan hakları, hukuk devleti, politikacı, politik, diplomatik, siyasi, sivil toplum, sivil eylem, sivil hizmet, toplumlar, adalet/dürüstlük ve tarafsızlık kelimelerinden oluşmaktadır. Bunun yanında özel kelimeler tablosunu oluşturan

kelimeler ise kurumun etkinliğini ölçen ve günlük hayata yönelik kelimelerden oluşur. Bu kelimeler ise açıklık, hesap verilebilirlik, arabuluculuk, çağdaşlık, etkinlik/etki, beyan/ifade, belirtilen, çözüm, tavsiye, verimlilik, bilgilendirme, geçerlilik, aktivite/faaliyet, amaç ve medya kelimeleridir. Belirlenen bu genel ve özel kelimelerin sıklık analizi sonucunda İngiltere ve Parlamento Ombudsman'ının sahip olduğu özellik ve niteliklerin etkinliğini yansıtmaktadır. Kelimelerin kullanım sıklığına göre kurumun kelimenin anlamı ile olan ilişkisi de ortaya koyulmaktadır.

4.1.1. İngiltere Parlamento Ombudsman'ının 2009-2014 Yıllarına Ait Yıllık Rapor Analizi

Yapılan nitel çalışmanın ilk 5 yıllık raporu olan 2009-2014 yılları arasında hazırlanan yıllık raporlarının kelime analizinin önemi ise, 2008 yılında İngiltere parlamento ombudsmanlığı kanunu olan "1967 Parlamento Komiserliği Kanunu" üzerinde 2008 yılında yapılan yeni düzenleme üzerine yapılan nitel bir çalışma olmasıdır.

Yapılan bu çalışma sonucunda kelime sıklık analizi yapılarak sayısal veriler haline getirilen bu bölümün ilk tablosu genel kelimeler (siyasal, yönetsel ve kamusal içerikli) tablosunda İngiltere'nin siyasal yapısı, yönetim şekli, yasama ve yürütmeye benimsediği en temel nitelikler, İngiltere ve Ombudsmanlık için en önemli aktörler parlamento ombudsmanının 2009-2014 yılları arasındaki yıllık raporları içerisinde taranarak kelime kullanım sıklıkları bulunmuştur. Bu sonuçlar sayısal verileri ile birlikte Tablo 9'de gösterilmektedir.

Tablo 9. 2009-2014 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Genel Kelime Analizi

N O	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	2009	2010	2011	2012	2013
			2010	2011	2012	2013	2014
1	Kraliçe	Queen	0	0	0	0	0
2	Parlamento	Parliament	60	57	84	24	19
3	Meclis	Parliamentary	148	87	126	69	81
4	Millet Vekili	Member Of Parliament/ MP(s)	5	5	7	5	143

Tablo 9. (Devamı)

N O	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	2009	2010	2011	2012	2013
			2010	2011	2012	2013	2014
5	Devlet	State	4	0	2	0	0
6	Anayasa	Constitution(al)	2	2	2	0	2
7	Yasa	Law	1	1	2	1	1
8	Kurallar	Rule (-s)	133	84	100	77	59
9	Demokrasi	Democracy	1	0	4	2	1
10	Kamu, halk	Public	39	36	75	38	21
11	İnsan Hakları	Human Rights,	1	0	0	0	0
		Civil Liberties	0	0	0	0	0
12	Hukuk Devleti	Constitutional State	0	0	0	0	0
13	Politikacı	Politician (-s)	0	0	0	0	0
14	Politik	Politic (-s)	0	0	0	0	0
15	Diplomatik	Diplomatic	0	0	0	0	0
16	Siyasi	Political	14	15	13	7	7
17	Sivil Toplum	Civil Society	0	0	0	0	0
18	Sivil Eylem	Civil Action	0	0	0	0	0
19	Sivil Hizmet	Civil Service	0	0	0	0	0
20	Toplumlar	Society (-s)	0	0	2	1	0
21	Adalet	Justice	5	1	2	1	1
	Dürüstlük	Fairness	0	0	1	0	0
22	Tarafsızlık	İmpartiality,	0	0	0	0	0
	Tarafsız	İmpartial	0	0	0	0	0
		Neutrality,	0	0	0	0	0
		Objectivity	0	0	1	0	0

Kaynak: The Parliamentary Commissioner for Standards, Annual report, 2009-2014.

Anayasal monarşi ile yönetilen bir ülke olan İngiltere'nin Ombudsmanlık kurumu olan Parlamento ombudsmanının yıllık faaliyet raporunda ülkenin en önemli temsilcisi olan Kraliçe'nin ismi hiç kullanılmamaktadır. Bu da demokrasinin İngiltere'de ne derece geliştiğinin bir göstergesi olarak gözükebilir. Kraliçe'nin

parlamento üzerinde ve parlamento ombudsmanının atanması ve görevden alınmasına kadar birçok yetkiye sahiptir. Fakat bu yetkiler tıpkı ülkenin siyasal yapısında olduğu gibi Parlamento Ombudsmanlık Kurumu'nda da geleneksel ve simgesel bir konumdadır. Bu sebeple simgesel görevlere sahip olan kraliçe ve “Kraliçe (Queen)” kelimesi 2009-2014 yılları arasındaki 5 yıllık raporda neredeyse hiç bahsedilmemesinin nedeni olarak gösterilebilir.

Modern bir toplumda herhangi bir talep, ihtiyaç veya bir sorun kendiliğinden gündeme gelebileceği gibi resmi kurumlar veya sivil kurumlar tarafından da devlete iletilir. Hükümet konuyu gündemine alır ve çözüme yönelik alternatiflerle birlikte çözüm yolları bulur. Bilindiği gibi parlamentolar halkın temsil edildiği yerler olarak talep ve ihtiyaçların görüşüldüğü, tartışıldığı ve karara bağlandığı yerdir. Kararlar genel kurulda kabul ya da reddedilir. Bu sebeple modern devletlerde meclislerin kamu politikaları sürecinde resmi aktörler arasında en etkili kurumlardır (Çelik ve Demirci, 2012: 35-36). Parlamenter demokrasinin beşiği olarak bilinen İngiltere’de bu rapor analizinden de anlaşılacağı üzere parlamento ve meclisin önemi 2009-2014 yılları arasında hazırlanan yıllık raporda etkisini göstermiştir. Raporlarda Parlamento ve Meclis kelimesinin bu derece sık bir şekilde kullanılması İngiltere’nin ombudsmanlık kurumu olan Parlamento ombudsmanı üzerinde ne kadar etkili olduğunu da kanıtı olarak gösterilebilir. Parlamento ombudsmanı parlamentodan bağımsız olarak çalışıyorsa bile parlamentonun ombudsman üzerinde etkili olduğunu raporlar üzerinde yapılan analiz ile açıkça göstermiştir.

İngiltere’de yönetimin en önemli yapı taşlarından olan aynı zamanda parlamenter sisteminde bir numaralı aktörleri olan milletvekilleri, parlamento ombudsmanı için de aynı derecede önemlidir. Bunun sebebi ise vatandaşların parlamento ombudsmanına herhangi bir şikayet veya başvuruda bulunabilmesi için önce avam kamarası üyesi olan milletvekilleriyle iletişime geçmesi gerekmektedir. Dolayısı ile parlamento ombudsmanının yıllık raporlarında milletvekillerinin isminin bu denli çok geçmesi çok doğaldır. Milletvekilleri başvuruları ombudsmana iletmeden önce yapmış olduğu “filtreleme” ve ombudsmandan gelen sonuçlarını başvurun kişiye iletmede önemli bir role sahiptir. Bu sebeple Milletvekilleri, Parlamento ombudsmanı için en önemli kişilerdir. Yapılan kelime sıklık analizi de Milletvekillerinin önemini kanıtlamıştır.

Devlet kelimesi 2009-2010 yılında “the secretary of state (bakan veya devlet dairesi başkanı)” olarak 3 kere ve bir kerede “state (devlet)”olarak kullanılmıştır. 2011-2012 yılları arasında ise de 2 kere olarak geçmektedir. Diğer 3 yıllık raporda ise hiç kullanılmamıştır. Devlet, siyasal toplumların örgütlenişlerin bütünüdür.

İngiltere'nin herhangi bir yazılı anayasası bulunmamaktadır. Fakat ombudsmanlık kurumunu başarılı bir şekilde yürüten ve örnek olan bir ülkedir. Bu durumda “Anayasa (Constitution)” kelimesinin yıllık raporlarda çok sık çıkmamasının sebebi olarak gözükebilir. Fakat Anayasa kelimesi “Anayasal Reform ve Yönetişim (Constitutional Reform and Governance)” olarak 2009-2010 yılları arasındaki raporda 2 kere geçmektedir. Bunun yanında 2011-2012 yılları arasındaki yıllık raporda “Anayasa ve Siyasi Reform Komitesi (Constitutional and Political Reform Committee)” olarak 2 kere geçmektedir. Bu da anayasa kelimesinin tek başına değil de belirli kalıplarda kullanıldığının bir göstergesidir.

İngiltere’de diğer ülkelerde olduğu gibi yasalar ve kurallar bulunmaktadır. Ülkenin sistemini, düzenini sağlayanlar yasalar ile kurulmuş kamu kurum ve kuruluşlarıdır. Parlamento Ombudsmanı da bir yasa ile kurulmuştur. Her kurumun kendi kurallarını barındırdığı bir yasası vardır. Bu sebeple parlamento Ombudsmanının yıllık raporları içerisinde yasa ve kuralların sık geçmesi gerekmektedir. Kendisini oluşturan “yasa (law)” kelimesi çok sık kullanılmasa da belirli ölçüde kendisini göstermekte kendisinden söz ettirmektedir. Bunun yanında bütün düzeni ve işleyişi sistematik bir şekilde işleyebilmesi için yapılan “kurallar (rules)” 2004-2009 yıllarındaki yıllık raporlarda en az 23 en fazla 59 kere geçmektedir. Kuralların Ombudsman üzerindeki etkisi de bu şekilde gözler önüne serilmektedir. Anayasası olmayan bir ülkenin bu denli başarılı bir kuruma sahip olmasının nedeni olarak bu kurallar gösterilebilir.

“Public (kamu, halk)” kelimesi yıllık raporlarda çok sık kullanılan bir kelimedir. Bununla beraber kelimenin tek kullanımının yanında kalıplaşmış bir bütünün parçası olarak da raporda kullanım şekli vardır. Public kelimesinin raporda kalıplaşmış ve belirgin kullanım şekilleri şu şekilde sıralanabilir. Kamu yönetimi (Public Administration), kamu görevleri (public duties), kamu güvenliği (public confidence), kamu görevi (public duty), kamu bilgilendirme politikası (public information policy), kamu yararı (public interest), halkın tutumları (public attitudes) vb. gibi public kelimesi

birçok anlamda kullanılmaktadır. Bu kullanım biçimleri bize ombudsmanın konu alanı ve yapmış olduğu faaliyetlerin kamuyu ve kamuyu oluşturan halk ile ilgili olduğunu göstermektedir. Kamu ve halk anlamına gelen “public” kelimesinin sık kullanımı ombudsmanın varoluşunun temeli olduğundan dolayı etkinliğinin de o yönde olması ve raporlarda yoğunlukta olması, ombudsmanın doğru bir yöntem ve yol izlediğinin bir göstergesi olarak gösterilebilir.

19. Yüzyıl’da bağımsızlaşma hareketi ile birlikte kendisini geliştiren yeni düzene en uygun şekilde uyarlayan İngiltere aynı zamanda demokratik bir ülke olarak kabul gören ülkelerin başında gelmektedir. Fakat İngiltere Ombudsmanlık raporlarında “demokratik (Diplomatic)” kelimesi hiç kullanılmamıştır. Bunun yanında İnsan haklarını esas alarak uygulamalarını da bu yönde gerçekleştiren Ombudsman raporları içerisinde “İnsan Hakları (Human Rights / Civil Liberties)” kelimesi de hiç kullanılmamıştır.

Hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak, yasama ve yürütme organları hukuk kurallarına bağlı olarak hareket etmek zorundadır. Yasama ve yürütmenin, hukuk kuralları doğrultusunda hareket edip etmediğine karar veren ve yargılama yetkisine sahip olan kurum ise bağımsız mahkemelerdir (Yıldız ve Sobacı, 2015: 21). Genel olarak denetleme yetkisi bağımsız mahkemelerde olmasına rağmen parlamento ombudsmanı da bir denetim mekanizmasıdır. Hukuk devleti ilkesi gereği yönetimin hukuka uygun eylemlerde bulunup bulunmadığı konusunda denetim yetkisine sahiptir.

Siyasi (Political) kelimesi tek başına kullanıldığı gibi tıpkı “Public (kamu, halk)” kelimesi gibi belirli kalıplarda da kullanılmaktadır. Bunlara örnek olarak political system (siyasal sistem), siyasi parti (political party), siyasi politika (political policy), siyasi faaliyet (political activity), siyasi kariyer (political career) gibi bir takım kullanım şekilleri bulunmaktadır. Fakat siyasi kelimesinin en çok kullanıldığı biçim siyasi parti kelimesidir.

Vatandaşlar dolayısı ile sivil halk/toplum (Civil Society), demokratik siyasi rejimlerin, devletin ve kamu yönetiminin birer varlık sebebidir. Bu bakımdan da hükümetler aldıkları kararları ve benimsedikleri politikaları halkın tercihleri doğrultusunda yapma zorundadır. Siyasi partiler (political parties), çoğulcu demokrasilere sahip ülkelerde kamu politikasının devlet dışı aktörlerin başında gelmektedir. Siyasi partiler halkın desteğini alarak devletin başını ele geçirmeye

çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda da politika belirleme ve belirlenen politikaları uygulama, denetleme amacı güden bir siyasi kurumdur. Buradan da anlaşılacağı gibi siyasi partilerin en önemli işlevleri politikayı belirlemek ve denetlemektir. Siyasi partiler toplumun değişik kesimlerine hitap ederler. Böylelikle halkın istediği en uç noktalardaki talep ve beklentilerini gündeme getirebilirler (Yıldız ve Sobacı, 2015: 21). Bu sebeple kamu (public) ve sivil toplum (civil society) için siyasi partiler, siyasi eylemler, siyasi politikalar en önemli kelimeler arasındadır. Raporlarda bu kelimelerin sık kullanılması siyasi hayatın etkinliğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kamu idaresini yapmış olduğu eylemlerle yönetimi ve politikaları önemli derecede etkileyen bir diğer grup ise baskı grupları, örgütlenmiş toplumsal kuruluşlar ve sivil toplumdur. Modern toplumdaki örgütlenme biçimlerine paralel olarak baskı grupları ve sivil toplum bireylerin talep ve ihtiyaçlarının devlete iletilmesine öncülük yaparlar. Bunlar kendi alanlarına göre kamu yönetimi ile temas halindedirler. Bu sebeple halkın taleplerini örgütlü bir biçimde devlete aktarmaları ve kamu politikasının her aşamasında oynadıkları rol ile önemli bir yere sahiptirler (Çelik ve Demirci, 2012: 43). Sivil bireyler kendilerini Parlamento Ombudsman'ının yıllık raporlarında azda olsa kendisinden bahsettirmiştir. Bu sayede sivil birey ve toplumlar, uygulamış oldukları bu eylem ve davranışlar ile idareyi harekete geçiren önemli aktörlerden birisidir. Sivil ismi Tablo 8'de gözüktüğü gibi sivil toplum, sivil eylemi ve sivil hizmet olarak 3 kelime altında geçmektedir. Sivil toplum kelimesi yalnızca 2005-2006 yılına ait olan raporda yalnızca 2 defa geçmiştir. Bu diğer yıllarda sivil toplumun diğer yıllar içinde herhangi bir örgütlenme veya etkinlik göstermediğinin de bir göstergesi olabilir.

Tarafsızlık kelimesi ile aynı anlama gelen "Impartiality, Neutrality, Objectivity" kelimeleri yıllık raporlar içerisinde taranmış ve neredeyse tarafsızlık kelimesi raporlar içerisinde hiç kullanılmamıştır. Fakat 2011-2012 yılları içerisinde "Objectivity" kelimesi yani tarafsızlık yalnızca 1 kere kullanılmıştır. Parlamento ombudsmanı teknik olarak bağımsız ve tarafsız olmasına rağmen, raporlarda ombudsmanın bu yönüne çok yer verilmemiştir.

Parlamento ombudsmanının yıllık rapor analizinin ikinci tablolarını oluşturan özel kelimeler çoğunlukla ombudsmanlığın etkinlik ve verimliliğini ortaya çıkarabilecek ve gündelik yaşama yönelik kelimelerden oluşmaktadır. 2009-2014 yılları

arasındaki yıllık raporlardaki özel kelimeler ile ilgili kelime sıklık analizinin sonucunda ortaya çıkan veriler Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. 2009-2014 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Özel Kelime Analizi

NO	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	2009	2010	2011	2012	2013
			2010	2011	2012	2013	2014
1	Açıklık	Openness	3	2	10	2	0
2	Hesap Verilebilirlik	Accountability	0	0	7	1	0
3	Arabuluculuk	Mediation	0	0	0	0	0
4	Çağdaşlık	Modernity, Contemporaneousness	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
5	Etkinlik Etki	Effectiveness Effect	3 9	0 5	2 5	0 1	1 0
6	Beyan İfade	Statement (-s)	4	8	14	2	5
7	Belirtilen	Stated	1	1	1	0	0
8	Çözüm	Resolution(-s)	4	6	9	4	8
9	Tavsiye	Advice (-ed)	27	13	21	18	17
10	Verimlilik Üretmek	Productivity Produce (-s, -ed)	0 2	0 4	0 4	0 4	0 0
11	Bilgilendirme	Information	43	39	26	26	31
12	Aktivite Faaliyet	Activity(-s)	3	3	9	2	1
13	Amaç	Objective (-s)	3	0	0	0	0
14	Medya	Media	13	3	5	3	9

Kaynak: The Parliamentary Commissioner for Standards, Annual report, 2009-2014.

Ortalama 40 ile 80 sayfadan oluşan parlamento ombudsmanının yıllık raporlarında “açıklık (openness)” ve “hesap verilebilirlik (accountability)” kelimelerine azda olsa yer verilmiştir. Ombudsmanın niteliklerine ve sahip olması gereken bu niteliklerin parlamento ombudsmanın yıllık raporlarında kendini göstermesi gerek teoride gerekse pratikte aktif olarak etkin olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir.

Bunun yanında Ombudsmanın yıl boyunca yapmış olduğu faaliyetleri parlamento ve halk ile paylaşması ve sunması kurumun yapmış olduğu işlem ve eylemlerinde açıklık ve hesap verebilirlik ilkelerini esas aldığı bir kanıttır.

Ombudsmanın rollerinden biri olan arabuluculuk kelimesi 2009-2014 yılları arasındaki raporlarda hiç kullanılmamıştır. Bunun yanında “Çağdaşlık (Modernity/Contemporaneity)” kelimesi de 2009-2014 yılları arasındaki raporlar içerisinde hiç kullanılmamıştır. Fakat bu kurumun bulunduğu dönemin gereksinimlerine aykırı olarak eylemlerde bulunduğu bir göstergesi değildir. Çağdaş ve döneme uygun çalışmalar yapabilmektedir. İngiltere ombudsmanın çalışmaları İngiliz halkı tarafından saygı duyulmaktadır. Buda ombudsmanın çağdaş bir kurum olduğunu gösterir.

Ombudsmanın başarısını gösteren ve bir değerlendirme biçimi olan “etkinlik (effectiveness)” 2009-2010 yıllarında 3 defa kullanılırken, 2011-2012 yılında 2 kere, 2013-2014 yılında 1 kere ve diğer 2 raporda ise kelime hiç kullanılmamıştır. Etkinlik kavramının kökeni olan “Etki (Effect)” kelimesi etkinlik kelimesine oranla daha fazla kullanılmıştır. Fakat 2009-2010 yılları arasında 9 kere kullanılan etki kelimesi 2014 yılına kadar olan raporlarda giderek azalmaya başlamıştır. İdarenin yapmış olduğu faaliyetler üzerinde etki sağlayabilmesi ve sağladığını gösterebilmek için etki ve etkinlik kelimelerinin daha sık kullanılması gerekmektedir. Bunun yanında İngiltere ombudsmanlık kurumunun etkinliğinin yalnızca “etki/etkinlik” kelimeleri ölçmek yanlış olacaktır. Çünkü ombudsmanlık kurumun yıl boyunca yapmış olduğu araştırma, inceleme, denetim ve çalışmalarının sonucunda vatandaşların sorunlarına çözüm bulması, tavsiye vermesi ve bir takım faaliyetlerde bulunması da kurumun etkinliğini ve verimliliğini doğrulamaktadır.

Beyan, ifade olarak kullanılan “Statement (-s)” 2011-2012 yılları arasındaki raporda 14 kere geçerken, 2012-2013 yılları arasındaki raporda 2 kere kullanılmıştır. Ombudsman kendisinin ifade etmek, yaptığı faaliyetleri belirtmek için kullanılan beyan kelimesinin raporlarda yoğun kullanılması gerekir ki, ombudsmanın kendisini ifade edebildiğinin göstergesi olarak kabul edilsin. Bunun yanında aynı kök kelimedenden oluşan “belirtilen (stated)” kelimesi ise 2009-2012 yılları arasında üç raporda da 1'er kere kullanılmış ve diğer iki raporda da çok az neredeyse hiç kullanılmamıştır.

Parlamento ombudsmanı, kendisine gelen şikayet başvurularını çözüme ulaştırabilmek amacıyla konu ile ilgili her türlü bilgi, belge ve kişiye ulaşabilmektedir.

Ombudsmana yapılan başvurular mahkemelere oranla daha hızlı ve masrafsız bir çözüm yoludur. Bu çözüm yolu kesin bir sonuca ulaşan bir yol olmamasına rağmen Parlamento Ombudsman'ı oldukça başarılı bir şekilde etkinliğini korumuştur. Bunun kanıtı olarak diğer ülkelere öncülük eden bir kurum olması ve halk tarafından kabul görmesi gösterilebilir. Ombudsmanın yıllık raporlarında kullanılan kelimeler arasında “Çözüm (Resolution)” 2009-2010 yılları arasındaki raporda 4 kere geçerken, 2011-2012 yılları arasındaki raporda ise 9 kere geçmektedir. Bu da kelimelerin raporlar içerisindeki sıklığının çeşitlilik gösterdiğinin de bir kanıtıdır.

Ombudsmanın yargılama yetkisi bulunmamasıyla beraber kendiliğinden de harekete geçemeyen bir kurum olarak parlamento ombudsmanı yalnızca kendisine gelen şikayetleri inceler ve bu şikayetlere uygun bir “tavsiye (advice)” kararı verir. Fakat ombudsmanın şikayet sonucunda verdiği kararlara saygı duyulmasının yanında kararların herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. 2009-2010 yılları arasındaki raporda tavsiye kelimesi 27 kere geçerken, bir yıl sonraki 2010-2011 yılındaki raporda 13 kere çıkmıştır ve değişiklik göstermeye devam etmiştir.

Parlamento ombudsmanının 2009-2010 yılları arasındaki yıllık raporlarda yapılan kelime sıklık analizi sonucunda oluşturulan Tablo 8'de gözüktüğü üzere “Verimlilik (Productivity)” kelimesi 2009-2014 yılları arasındaki 5 yılın raporunda hiç kullanılmamıştır. Fakat kelimesinin kökeni olan “Produce (üretmek, yapmak, ortaya koymak)” kelimesi ve çeşitli ekler (-s, -ed) ile oluşturulan diğer kelimeler ilk beş yıllık raporda 2013-2014 yılları arasındaki rapor haricinde 2 veya 4 kere kullanılmaktadır. Bu durumda ombudsmanın bir takım faaliyetlerde bulunduğunu veya yeni şeyler üretmeye çalıştığının bir göstergesi olarak gösterilebilir.

Parlamento ombudsmanı kendi yapısını halka tanıtmak adına halk ile iletişim halinde olan bir kurumdur. Bunun yanında kendisine yönetim tarafından mağdur edilen kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla bir takım bilgilendirme yoluna giden bir kurum olmuştur. Parlamento ombudsmanının her yılsonunda bir yıllık rapor hazırlayarak parlamento ve halk ile paylaşmasının asıl amacı ombudsmanın yıl boyunca yaptığı “aktiviteler/faaliyetler (activity(-s))” hakkında parlamentoyu ve halkı bilgilendirmektir. Dolayısıyla ile “bilgilendirme (information)” kelimesinin yıllık raporlarda belirgin derecede çıkması çok normaldir. Bunun yanında aktivite/faaliyet kelimesi ise çok belirgin olmasa da kullanılmıştır.

Parlamento Ombudsmanı belirli amaçlar doğrultusunda hareket etmekte ve bu amaçları gerçekleştirmek amacı ile kurulmuştur. Fakat ilginçtir ki “Amaç (Objective)” kelimesi yıllık raporların yalnızca bir tanesinde kullanılmıştır. 2009-2010 yılları arasındaki raporda 3 defa kullanılmıştır. Diğer 4 rapor içerisinde amaç kelimesi hiç kullanılmamıştır.

“Media (medya)” yıllık raporlarda sıkça ismi geçen bir kelimedir. Medya, haklı hükümetin yaptığı politikalar ve programlar hakkında bilgilendirir ve halkın yapılan uygulamalardan haberdar olmasını sağlamaktadır. Bunun yanında bu politika, program ve uygulamaların vatandaş üzerindeki etkilerini hükümete yansıtarak geri besleme noktasında önemli bir üstlenmektedir. Gazete ve televizyon gibi klasik medya araçlarının yanında bilgi ve iletişim teknolojisinin gelişmesi ile ortaya çıkan sosyal medya ağlarının sunduğu olanaklar, politik ve yönetsel alandaki kullanımında artış olması hükümet ve vatandaşlar arasındaki iletişimi daha kolay, hızlı ve etkin hale getirmiştir. Medya, temel hak ve özgürlüklerin tanındığı demokratik ülkelerde bir konunun veya sorunun vatandaşlar tarafından nasıl algılanacağını belirlenmesin de önemli roller üstlenmektedir (Yıldız ve Sobacı, 2015: 22). Diğer yandan medya halkın talep ve ihtiyaçlarını hükümete iletmesine yardımcı olur. Medya yaşamsal iletişim rolü oynarken diğer yandan da hükümetin yapmış olduğu işlemleri topluma yayarken de siyasi bir rol oynar. Bu bakımdan gelişen teknoloji ile de etkinliğini iyice artıran medya göz ardı edilemez (Çevik ve Demirci, 2012: 84-85).

4.1.2. İngiltere Parlamento Ombudsman’ının 2014-2019 Yıllarına Ait Yıllık Rapor Analizi

2009-2014 yılları arasındaki yıllık raporlarda yapılan kelime analizinde olduğu gibi 2013 yılında parlamento Ombudsmanlığını kanununda yapılan değişiklikler sonucunda bu değişiklikleri takip eden 2014-2019 yılları arasındaki raporlar içerisinde de aynı kelimelerin “kelime sıklık analizi” yapılarak metinlerin içerisindeki kelimelerle neler anlatmak istediği anlaşılmaya çalışılmıştır. 2009-2014 yılları arasındaki analizde olduğu gibi 2014-2019 yılları arasındaki tablolarda genel ve özel olarak iki farklı tabloya bölünmüştür. 2014-2019 yılları arasındaki yıllık raporlardaki genel kelimeler üzerinde yapılan analizin sonucu Tablo 11 içerisinde gösterilmiştir.

Tablo 11. 2014-2019 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Genel Kelime Analizi

N O	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	2014	2015	2016	2017	2018
			2015	2016	2017	2018	2019
1	Kraliçe	Queen	0	0	0	0	0
2	Parlamento	Parliament	38	31	27	23	18
3	Meclis	Parliamentary	86	102	46	26	38
4	Millet Vekili	Member Of Parliament/ MP(-s)	54	180	209	48	88
5	Devlet	State	3	0	0	0	0
6	Anayasa	Constitution	0	0	0	0	0
7	Yasa	Law (-s)	1	0	0	0	0
8	Kural	Rule (-s)	94	107	110	32	30
9	Demokrasi	Democracy	0	0	0	0	0
10	Kamu, halk	Public	20	24	26	8	17
11	İnsan Hakları	Human Rights,	0	0	0	0	0
		Civil Liberties	0	0	0	0	0
12	Hukuk Devleti	Constitutional State	0	0	0	0	0
13	Politikacı	Politician (-s)	0	1	0	0	0
14	Politik	Politic (-s)	0	0	0	0	0
15	Diplomatik	Diplomatic	0	0	0	0	0
16	Siyasi	Political	15	16	10	0	1
17	Sivil Toplum	Civil Society	0	0	0	0	0
18	Sivil Eylem	Civil Action	0	0	0	0	0
19	Sivil Hizmet	Civil Service	0	0	0	0	0
20	Toplumlar	Society (-s)	0	0	1	0	0
21	Adalet	Justice,	1	1	1	0	2
	Dürüstlük	Fairness	0	0	1	0	1
22	Tarafsızlık	Impartiality,	0	0	0	0	1
	Tarafsız	İmpartial	0	0	0	1	2
		Neutrality,	0	0	0	0	0
		Objectivity	0	0	0	0	0

Kaynak: The Parliamentary Commissioner for Standards, Annual report, 2014-2019.

2014-2019 yılları arasındaki yıllık raporlar (annual report), 2009-2014 yılları arasında parlamento ombudsmanının her yıl halk ve parlamento ile paylaştığı yıllık raporları ile benzerlik göstermeye devam etmiştir. İngiltere'nin en önemli temsilcisi olan "Kraliçe (Queen)" 2014-2019 yılları arasındaki raporlarda da hiç kullanılmamıştır.

Parlamento (Parliament) kelimesinin sıklığı 2014 yılından 2019 yılına kadar kademe kademe azalmaya başlamıştır. Bunun yanında ilk beş yıllık rapor içerisindeki 2011-2012 yılları arasındaki raporda 84 defa kullanılırken son beş yıl içerisindeki en yüksek kelime sıklığı 38 defa ile 2014-2015 yılları arasındaki yıllık rapordur. Bununla beraber son yıllık rapor olan 2018-2019 arasındaki rapor parlamento kelimesinin en az kullanıldığı rapordur. "Meclis (Parliamentary)" kelimesi de tıpkı parlamento kelimesi gibi raporlardaki sıklığı giderek azalmıştır. Bu durum parlamentonun ve meclisin ombudsman üzerindeki etkisinin giderek azaldığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Ombudsman üzerinde önemli derece eskisi bulunan milletvekilleri 2014-2019 yılları arasında 2009-2014 yılları arasındaki raporlara göre daha sık kullanılmaya başlamıştır. Bunun sebebi de gelişen bilgi ve iletişim araçlarıyla birlikte halkın parlamento ombudsmanının yetkileri hakkında daha fazla bilgi sahibi olması ve ombudsmana şikayette bulunabilmek amacıyla milletvekilleriyle temasta bulunmalarıdır. Bu da milletvekillerinin öneminin artmasına neden olduğu düşünülebilir.

"Devlet (State)" kelimesi yalnızca 2014-2015 yılları arasında 3 defa kullanılmış ve diğer yıllık raporlar içerisinde hiç kullanılmamıştır. Bunun yanında raporlar içerisindeki sıklığı önemli derecede azalan bir diğer özel kelime ise "açıklık (openness)" ve "demokrasi (democracy)" kelimeleridir. Açıklık kelimesi son 5 yıllık rapor içerisinde yalnızca son yıllık rapor olan 2018-2019 yılları arasındaki yıllık raporda 2 defa kullanılmıştır. Demokrasi kelimesi ise 2009-2014 yılları arasında az da olsa kullanılırken 2014-2019 yılları arasındaki raporlarda hiç kullanılmamıştır. Bu durum İngiltere devletinin açıklık ilkesine göre uygun hareket etmediğinin bir göstergesi değildir. Raporlar içerisinde yaptığı faaliyetleri açık anlaşılır bir şekilde anlatarak halkı ve parlamentoyu bilgilendirmesi bile İngiltere ombudsmanlık kurumunun açıklık ilkesine uygun hareket ettiğinin kanıtıdır. Bunun yanında demokrasi kelimesi raporlarda

geçmemiş olabilir. Fakat bu durum yapılan faaliyetlerin demokrasiye aykırı olduğunu göstermez.

İngiltere'nin siyasi hayatında, Parlamento komiserinin kuruluşunda ve birçok çeşitli yerde sınırları ve yetkileri belirleyen en önemli aktörler içerisinde “Anayasa (Constitution(al))” ve “Yasalar (Law (-s))” bulunmaktadır. Fakat 2009-2014 yılları arasında ki yıllık raporlarda adı geçen anayasa kelimesi 2014-2019 yılları arasındaki beş raporda da kullanılmamıştır. Fakat yasa kelimesi 2014-2015 yılındaki yıllık rapor 1 kere kullanılmıştır. Daha sonraki dört yıllık raporda yasa kelimesi kullanılmamıştır.

Kamu, halk (Public) kelimesi tıpkı 2009-2014 yılları arasında raporlarda olduğu gibi sık kullanılmaya devam eden kelimeler arasındadır. Devletlerin, kurum ve kuruluşların oluşum sebebi olan halkın raporlar içerisinde sık kullanılması gerekmektedir. Çünkü parlamento ombudsmanının yapmış olduğu bütün faaliyet ve eylemleri kamuyu oluşturan halkın sorunlarına, ihtiyaçlarına yönelik olarak ve onların memnuniyetini sağlamak amacı ile yapılmaktadır.

Politikacılar, teknik ve siyasi özelliklere sahip kişilerden, politikaların yapım aşamasında önemli bir konuma sahiptir. Bu kişiler uluslararası örgütlerden, kamu yönetiminden, sivil toplumdan, diplomatik ilişkiler içerisinde yardım alabilir veya bu kişiler içerisinden seçilebilir. Bu sebeple politikacıların ve yapılan politikalar üzerinde gözle gözükmeyen derecede etkisi olmaktadır (Babaoğlu, 2015: 85-86). Politikacılar ve politikalarda etkisi bulunan kişiler; politika fikirlerini geliştiren, tanıtımını yapan ve destekleyen kamu politikası aktörleridir. Bu kişiler, politikalarda istedikleri yeniliklerini açık bir şekilde söyleyerek hükümetin gündemine yerleştirmeye çalışır ve belirli bir alanda yürütülen politikalarda değişiklik yapmaya çalışır (Yıldız Ve Sobacı, 2015: 21). Bahsi geçen bu politikacılar, 2009-2014 yılları arasındaki raporda hiç kullanılmamakla beraber 2014-2019 yılları arasındaki raporlarda ise yalnızca 2015-2016 yılları arasında sunulan raporda 1 kere kullanılmıştır.

“Siyasi (political)” kelimesi raporlar içerisinde tarandığında siyasi kelimesinin genellikle belirli kalıplar içerisinde kullanıldığı görülmüştür. Bu kalıplar içerisinde yoğunlukla kullanılan “siyasi parti (political party)” ve “siyasi aktiviteler (political activities)” gerek kelime anlamı gerekse parlamento ombudsmanı bakımından etkili olan iki önemli kelime kalıbıdır. Siyasi partilerin yoğunlukta olmasının sebepleri arasında Siyasi partilerin önemli bir aktör olarak siyasi hayatta rol oynamasıdır. Siyasi

partiler, halkın desteğini sağlayarak devlet iktidarının kontrolüne ele geçirmeyi veya belirlediği veya yapmış olduğu faaliyetler doğrultusunda yönetimde kalmayı sürdürmeye çalışan bir aktördür (Yıldız Ve Sobacı, 2015: 21). Dolayısı ile siyasi partiler, parlamento ombudsmanı içinde önemli bir konuma sahip bir kurum olmasından dolayı parlamento ombudsmanının yıllık raporları içerisinde sık kullanılması doğaldır. Buda siyasi partilerin korumlar üzerinde etkin ve belirleyici bir aktör olduğunun göstergesi olarak görülebilir. Siyasi kelimesinin kalıp olarak yoğun bir şekilde kullandığı “siyasi aktiviteler (political activities)” kalıbı da hem siyasi bakımdan hem de ombudsmanın yapmış olduğu faaliyetler sonucunda ortaya koyduğu “aktiviteler (activities)” bakımından da sık kullandığı bir kelimedir. Bu kelimelerin sık kullanılması ombudsmanlık kurumunun etkinliğinin bir katını olarak sayılabilir.

Tarafsızlık kelimesi olan “objectivity” 2011-2012 yılları arasındaki yıllık raporda 1 kere kullanılırken 2017-2018 yılları arasında tarafsızlık kelimesinin kökü olan “tarafsız (impartial)” kelimesi 1 kere kullanılmıştır. 2018-2019 yılları arasındaki yıllık raporda ise “tarafsız (impartial)” kelimesi 2 kere ve “tarafsızlık (impartiality)” kelimesi de 1 kere kullanılmıştır. Buda tarafsızlık kelimesinde az da olmasa bir artış olduğunun göstergesi olarak gözükebilir. İngiltere ombudsmanı yapmış olduğu faaliyetleri eşitlik ve tarafsızlık ilkesi gereği yürütmektedir. İngiltere de yaşam hakkına sahip olan herkes din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin eşittir. Bunun yanında idarenin yapması gereken görevlerinin bireylerin kişisel görüş ve tercihleri yüzünden yerine getirmemeleri veya belirli bir tarafa ayrıcalık tanımaları kötü yönetim ilkeleri içerisinde yer almaktadır. İngiltere ombudsmanı ise idarenin yapmış olduğu kötü yönetim unsurlarını denetlemeyi ve gidermeyi amaçlamaktadır. Dolayısı ile İngiltere ombudsmanı ise kararlarında ve faaliyetlerinde tarafsız olarak hareket etmeyi ilke edinmiş bir kurumdur.

2014-2015 yılları arasındaki yıllık raporları üzerinde yapılan genel kelimelerin kelime sıklık analizinin ardından yapılan özel kelimeler (ombudsmanlığın etkinliğini görmek ve gündelik yaşama yönelik kelimeler) üzerinde manuel olarak yapılan kelime sıklık analizinin sonuçları Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. 2014-2019 Yıllarına Ait Yıllık Raporu Özel Kelime Analizi

NO	TÜRKÇE	İNGİLİZCE	2014 2015	2015 2016	2016 2017	2017 2018	2018 2019
1	Açıklık	Openness	0	0	0	0	2
2	Hesap Verilebilirlik	Accountability	2	2	1	0	2
3	Arabuluculuk	Mediation	0	0	0	0	0
4	Çağdaşlık	Modernity Contemporaneousness	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0
5	Etkinlik Etki,	Effectiveness Effect	0 2	0 1	0 0	0 0	0 0
6	Beyan İfade	Statement (-s)	4	3	2	2	3
7	Belirtilen	Stated	0	0	0	0	0
8	Çözüm	Resolution(-s)	4	5	6	0	2
9	Tavsiye	Advice (-ed)	15	20	22	11	14
10	Verimlilik Üretmek	Productivity Produce (-s, -ed)	0 0	0 0	0 1	0 0	0 0
11	Bilgilendirme	Information	35	34	32	11	20
12	Aktivite Faaliyet	Activity(-s)	4	2	3	2	1
13	Amaç	Objective (-s)	0	1	0	1	0
14	Medya	Media	4	7	5	4	10

Kaynak: The Parliamentary Commissioner for Standards, Annual report, 2014-2019.

Ombudsmannın başlıca sahip olması gereken özellikleri arasında açıklık (openness), hesap verilebilirlik (accountability), adalet ve dürüstlük anlamına gelen “justice ve fairness” kelimeleri parlamento ombudsmanının yıllık raporları içerisinde sık olmasa da kullanılmaya devam eden kelimeler içerisinde yer almaktadır.

“Etkinlik (effectiveness)” 2009 yılından 2014 yılına kadar azalarak ilerlese de, 2014-2019 yılları arasındaki yıllık raporlarda hiç kullanılmamıştır. Bunun yanında kelimenin kökü olan “etki (effect)” kelimesi ise 2009-2014 yılına oranda hem daha az kullanılmış hem de son 3 yıl hiç kullanılmamıştır. Fakat bu durum kurumun etkin olmadığını göstermez. Bir kurumun etkinliği yerine getirdiği amaçlar, yapmış olduğu faaliyetler, vermiş olduğu tavsiye kararları ile sorunlara karşı ürettiği çözümler ile de

ölçülür. Bu sebeple etkinlik kelimesi raporlar içerisinde az kullanılması onun etkin bir kurum olmadığını göstermez.

Parlamento ombudsmanının yıllık raporları içerisinde yapılan kelime sıklık analizi sonucunda Beyan, İfade anlamına gelen “Statement(-s)” kelimesi 2009-2014 yıllarına oranla daha az kullanılsa da kullanılmaya devam etmiştir fakat belirtmek veya belirtilen anlamına gelen “stated” kelimesi 2014-2019 yılları arasındaki raporda hiç kullanılmamıştır.

Çözüm (resolution), tavsiye (advice), bilgilendirme (information) ve aktivite/faaliyet (activity) kelimeleri belirgin bir artış göstermemesine rağmen kullanılmaya devam eden kelimelerdendir. Bu kelimelerin yoğun bir şekilde kullanılması kurumun etkinliğinin ve verimliliğinin bir göstergesi olarak gösterilebilir. Halkın bilinçlenmesi adına bilgilendirme çalışmalarının yanında yargının iş güncü azaltabilmek amacıyla halkı ombudsmanlık kurumuna olan güvenini ve saygınlığının daha da artırılması için çeşitli çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu durumun gerçekleşmesi içinse idareye karşı yapılan başvuruların çözüme ulaştırılması amacıyla ombudsmanın vermiş olduğu tavsiye kararlarının da idare üzerinde etkili olması gerekmektedir. Bu sayede hem halkın yaşadığı mağduriyet ortadan kalkacaktır hem de bu kelimeler yoğun bir şekilde yıllık raporlar içerisindeki kullanımı artacaktır.

Verimlilik (productivity) kelimesi 2009-2014 yılları arasındaki raporlarda olduğu gibi hiç kullanılmamıştır. Fakat üretmek (produce) kelimesinin kullanımında gözle görülür derecede bir düşme söz konusudur. Bununla beraber üretmek kelimesi raporlar içerisinde yalnızca 2016-2017 yıllarındaki rapor içerisinde 1 kere kullanılmıştır. Bu durum ombudsmanlığın üretkenliğinin bir düşüş yaşadığını düşündürülebilir. Fakat bu kesin bir kanıt olarak düşünülemez.

Gelişen teknoloji ile birlikte insanların bir numaralı dostu olan “medya (media)” kelimesinin bir kullanım sıklığında herhangi bir artış olmamakla beraber bir düşme de yaşandığı söylenemez. Fakat gelişen teknoloji ile birlikte parlamento ombudsmanının medyayı daha etkin bir şekilde kullanması beklenebilir. Bu sayede kurumun amacını, işleyişini ve faydalarını halk ile daha hızlı, kolay ve masrafsız bir şekilde paylaşabilir. Bunun yanında medyanın yardımı ile halkı ombudsmanlık kurumuna yönlendirme çalışmaları hız kazanabilir. Bu da ombudsmanın daha etkin, verimli, çağdaş ve saygın bir kurum olmasında önemli bir etken olabilir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ombudsmanlık kurumu, 1700’li yıllarda ilk olarak İsveç’te ülke içerisinde yaşanan sorunların ve vatandaşların yaşamış olduğu mağduriyeti giderebilmek amacıyla kurulan bir denetim mekanizmasıdır. Yıllar geçtikçe öncelikle İskandinav ülkeleri ve Avrupa ülkeleri olmak üzere tüm dünyaya yayılan bir kurum olmuştur.

İngiltere Ombudsmanlık Kurumunun yaygınlaşmasında önemli role sahip olması ile ombudsmanı en iyi ve kendine özgü şekilde kullanmayı başaran bir devlettir. Bunun en önemli örneği Ombudsmanlık kurumunun resmi ve özel sektör esaslı olarak birçok ombudsmanlık kurumuna bölünmesi gösterilebilir. İngiltere’nin ombudsmanı bu denli benimsemesi 1967 yılında parlamento tarafından “Parlamento Komiseri” adı ile kurulan ombudsmanlığın düzenli, titiz ve başarısı gösterilebilir. Parlamento Ombudsman’ı hükümetin yapmış olduğu “kötü yönetim (Maladministration)” uygulamalarından dolayı mağduriyet yaşayan vatandaşların şikayet başvurusunda bulunabileceği bir kurumdur. Yavaş işleyen yargı organı olan mahkemelere oranla daha az şekilci ve hızlı işleyen bir denetim ve şikayet mercii olan ombudsmanlık kurumuna başvuruda bulunmak vatandaşlara daha cazip gelmektedir. İngiltere Parlamento .Ombudsmanı kendinse gelen başvuruları en geç 12 ay (gerek duyulursa bu süre uzatılabilir) içerisinde sonuçlandırmakla yükümlüdür. Bunun yanında İngiltere ombudsmanın yaptığı inceleme ve değerlendirmelerin herhangi bir bağlayıcılığı olmamasına rağmen etkin bir şekilde görev yapan bir kurumdur. Ombudsmanın İngiltere’de bu derece etkin olarak görev yapmasının en önemli nedenleri arasında ombudsmanın her yılsonunda parlamentoya “Yıllık Rapor (Annual Report)” sunarak yıl boyunca yapmış olduğu faaliyetlerden ve etkinliklerinden bahsetmektedir. Bu sayede de hem parlamento hem de halkı etkinliği hakkında bilgilendirmektedir.

Ombudsmanlık Kurumunun etkinliği birkaç nedenden dolayı sekteye uğrayabilir. Örneğin, İngiltere Parlamento ombudsmanının resen inceleme ve soruşturma yapamaması ve bireylerin şikayetlerini Avam Kamarası üyesi olan bir parlamento üyesi kanalıyla parlamento ombudsmanına ulaştırması yöntemi olan “filtreleme” insanları ombudsmana karşı yabancılaştırırsa bile İngiltere, Ombudsmanlık Kurumu’nu en demokratik, hızlı ve masrafsız bir şekilde kullanmayı amaçlayan

devletlerden birisidir. Bunun bu şekilde algılanmasının sebebi ise İngiltere'nin 2 büyük şehrinde (Londra ve Manchester) ofisinin bulunması gösterilebilir. Ombudsmannın nüfus yoğunluğunun fazla olduğu bu iki şehirde ofisini bulundurması vatandaşlar ve ombudsman arasındaki bağlantıyı artırmaktır. Bununla beraber insanların kendi yaşadıkları bölgede görev yapan milletvekilleri ile de kolay irtibata geçebilmesi ombudsmana ulaşmada gözükten engelleri en aza indirebilmek amaçlanmıştır. Ayrıca ombudsmana başvuruların milletvekilleri aracılığı ile yapılmasının bir diğer olumlu tarafı ise vatandaşlar tarafından ombudsmana yapılacak olan başvuruların sayısında bir yoğunluk oluşmaması ve konunun araştırmaya değer olup olmadığını ombudsmandan önce değerlendiren milletvekili, parlamento ombudsmanının daha hızlı ve verimli çalışmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan İngiltere'nin uyguladığı kendine özgü kuralların ülke yapısına en uygun düşecek uygulamama esas alınmaktadır. Ülke nüfusunun yoğun olduğu bir ülkede ombudsmannın hızlı ve etkin çalışabilmesi için bu tarz bir uygulama kullanılması çok doğaldır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde “kelime sıklık analizi” yöntemi ile yapılan nitel çalışmada ortaya çıkan sonuçlar ise ombudsmannın belli konularda biraz eksik kaldığını gösterse de genel manada ombudsmanlık kurumu sahip olduğu nitelik ve özellikleri 2009-2019 yılları arasındaki on yıla ait yıllık raporlarda önemli bir değişim göstermemekle beraber etkisi olduğunu da belli etmiştir. Bunun yanında parlamento ombudsmannı İngiltere'nin sahip olduğu siyasal nitelikleri de raporlarında göstermiştir. Bunun en belirgin örneği; ülkenin en önemli temsilcisi olan kraliçenin yetkilerinin simgeselliği sonucunda parlamento komiserinin on adet yıllık raporunda bir kere bile kullanılmaması ve “parlamente demokrasisinin beşiği” olarak kabul edilen İngiltere'nin Parlamento Komiseri'nin yıllık raporunda çok sık kullanılması gösterilebilir. Bu durum aynı zamanda parlamentonun ombudsman üzerindeki etkisinin ne yoğunlukta olduğunu da bir göstergesidir. Fakat bu durum yanlış anlaşılmalıdır. Ombudsman, parlamento tarafından kurulan ve yapmış olduğu faaliyetleri her yılsonunda bir yıllık rapor ile parlamentoya sunan bir kurumdur. Bunun yanında parlamento ombudsmannı, parlamentodan bağımsız olarak görev yapar ve herhangi bir hiyerarşik üstü yoktur.

İngiltere'deki parlamento ombudsmannı genel manada demokratik, bağımsız, tarafsız, etkin ve verimli olarak görev yapmaktadır. Her ne kadar bu durum yapılan analizde belirgin bir şekilde ortaya çıkmasa da bu literatürde başarılı olarak kabul gören

ve etkinliğini birçok kez kanıtlamış bir kurumdur. Parlamento ombudsmanının herhangi bir bağlayıcılığın olmaması kurumun etkinliğinin olmadığını düşündürse bile ombudsman yapmış olduğu araştırmalar sonucunda verdiği tavsiye kararlarından yıllık raporlar içerisinde sıkça söz etmektedir. Tavsiye kararlarının raporlar içerisinde bu kadar çok olması beraberinde çözümleri de getirmiştir. Bu sayede de raporlar içerisinde yoğun bir şekilde kullanılan bir diğer kelimedede çözüm kelimesidir. Bu da kurumun etkin ve verimli bir şekilde çalıştığının bir diğer kanıtı olarak esas alınabilir. Bunun yanında ombudsmanın bu etkinliğinin yılsonunda bir yıllık rapor ile parlamento ve halk ile paylaşılması hem halkın bilgilenebilmesine hem de halkın yargı kurumundan ombudsmanlık kurumuna doğru yönelmesine neden olmaktadır. Bu sayede ombudsmana olan güven ve talep artmakta aynı zamanda yargı organı olan mahkemelerin iş yükü de hafiflemektedir.

Kurumun etkinliğinin bir diğer kanıtı ise parlamento ombudsmanının yapı taşı olan milletvekillerinin tez içerisinde yoğun bir şekilde kullanılması, parlamento ombudsmanı ve milletvekillerinin sürekli olarak temas halinde olduklarının bir kanıtı olarak gösterilebilir. Gelişen teknoloji ile birlikte ombudsman ve milletvekilleriyle kurulmak istenen iletişimin kolaylaşması da kurumun etkinliğini hem de vatandaşlar tarafından daha çok tercih edilmesine sebep olmuştur. Vatandaşların parlamento ombudsmanına ve diğer ombudsmanlıklara ilgi göstermesi de, ombudsmanlığın etkinliğinin var olduğunun çok önemli bir kanıttır. Ombudsman etkinliğinin sürekli olarak arttırabilmek için medya araçlarını da etkin ve sürekli bir şekilde kullanmalıdır. Ombudsmanın medyayı etkin bir şekilde kullanması halkı bilgilendirmek, kendisine duyulan ihtiyacı arttırmak, güven ortamı oluşturmak ve verimliliğinin en üst düzeye ulaşmasını sağlamak için gerekli olan bütün özelliklere sahip bir aktör olmasından dolayı ombudsmanın medyayı sürekli ve etkin bir şekilde kullanması gerekmektedir. İngiltere Parlamento Ombudsman'ının yıllık raporları içerisinde medya ve bilgilendirme kelimesinin sık kullanılması da ombudsmanın bu konuda da etkinliğinin varlığını gözler önüne sermektedir.

KAYNAKÇA

- Abdioğlu, H., (2007). Yönetişim ilkelerinin uygulanmasında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) kurumu ve Avrupa Birliği sürecinde Türkiye açısından önemi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(11), 79-102.
- Akıllı, H., Kemahlı, F. D. ve Okudan, K., (2007). Kamu yönetimi reform dinamikleri kavramsal analiz. Ş. Aksoy ve Y. Üstüner, (Der.) Kamu Yönetimi Yöntem Ve Sorunlar. 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.
- Akkoca, H. H., (2013). 2010 Anayasa değişikliği sonrasında düzenlenen Kamu Denetçiliği Kurumu (Türkiye Ombudsmanı). Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- American Bar Association, Section Of Administrative Law And Regulatory Practice, Report To The House Of Delegates, Standards For The Establishment And Operation Of Ombudsman Offices. August 2001.
- Ann, A., (2011), The Parliamentary Ombudsman And Administrative Justice:Shaping The Next 50 Years. Parliamentary Ombudsman. JUSTICE Tom Sargent memorial annual lecture, London, 1-30. 22 Mart 2020 tarihinde <https://justice.org.uk/wp-content/uploads/2015/02/Parliamentary-Ombudsman-and-Administrative-Justice.pdf> adresinden erişildi.
- Arı, S., (2017). İsveç, İngiltere, Fransa ve Türkiye Ombudsmanlık Kurumları: Karşılaştırmalı bir analiz. International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, 3(3), 135-151.
- Arıbaş, N. N., (2015). İngiltere Ve Fransa'da merkez –yerel ilişkilerini Yerellik (Subsidiarity) ilkesi üzerinden karşılaştırmak. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 6 (1), 1-17. 14 Mart 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/39510> adresinden erişildi.
- Arslan, S., (1986). İngiltere'de Ombudsman Müessesesi. Amme İdaresi Dergisi. Ankara: TODAİE Yayınları 19(1), 157-172.
- Ataman, T., (1993). İngiltere'de Ombudsman Kurumu (İdarenin Parlamento Tarafından Denetimi). Türk İdare Dergisi, Yıl 65, Sayı 400, s.s. 217-255.

- Avşar, B. Z., (2012). Ombudsman: İyi Yönetilen Türkiye İçin Kamu Hakemi. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Aydeniz, Ş., (2006). İngiltere ile karşılaştırmalı olarak Türkiye'de Parlamenter sistemin işleyişi ve hükümet tartışmaları. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(3), 133-157.
- Aykın, H., Kamu Denetçiliği Kurumuna (Ombudsmana) başvurma mükellefler için etkili bir hak arama yolu olabilir mi?. 1-24. 22 mart 2020 tarihinde <https://vergidosyasi.files.wordpress.com/2016/12/kamu-denetciligine-basvurma-mc3bckellefler-ic3a7in-etkili-bir-hak-arama-yolu-olabilir-mi.pdf>. adresinden erişildi.
- Babaoğlu, C. ve Yıldız, M., (2015). Kamu politikası bakış açısından Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde hükümdar-danışman ilişkisi üzerine. Yasama Dergisi, (29), 84-108. 15 Mart 2020 tarihinde http://www.yasader.org/web/yasama_dergisi/2015/sayi29/84-108.pdf. adresinden erişildi.
- Bahadır, O., (2010) Ombudsmanlık kurumunun İsveç, İngiltere ve Fransa ile karşılaştırmalı incelenmesi. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 1, 363-984.
- Bakır, Z. Z., (2018). Birleşik Krallık ve Müslümanlar, İHH İnsan Hak Ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı.
- Baykal, S., (2013). Avrupa Birliğinde Ombudsman: Siyasi bütünleşme ve genişleme çerçevesinde bir inceleme. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Baylan, Ö., (1978). Yurttaşın devlet yönetimi hakkındaki şikâyetleri ve Türkiye için İsveç Ombudsman formülü. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Beyce, A., (2012). Vergi sorunlarının çözümünde Kamu Denetçiliği Kurumu'nun işlevi. Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
- Birleşik Krallık siyasi yapılanması. (2016). Blog Birleşik Krallık, Büyük Britanya Ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı Ansiklopedisi. 5 Nisan tarihinde <https://Britanyabilgi.Blogspot.Com/2016/11/Birlesik-Krallk-Siyasi-Yaplanmas.Html>. adresinden erişildi.

- Birleşik Krallık Ülke Bülteni. T.C. Ticaret Bakanlığı, Eskişehir Ticaret Odası. 7 Mart 2020 tarihinde <http://www.etonet.org.tr/uploads/birlesikkrallik.pdf> adresinden erişildi.
- Birleşik Krallık'ın Siyasi Görünümü, Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, 5 Nisan 2020 tarihinde <Http://Www.Mfa.Gov.Tr/İngiltere-Siyasi-Gorunumu.Tr.Mfa>. adresinden erişildi.
- Black, J. (2019). Kısa İngiltere Tarihi, E. Duru (Çev.), 4. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Boris Johnson: Osmanlı Nazırı Ali Kemal'in, Türkiye karşıtı kampanyayla referandum kazanan torunu seçim sınavını geçecek mi?, (2019). 06 Mart 2020 tarihinde <Https://Www.Bbc.Com/Turkce/Haberler-Dunya-50717896>. adresinden erişildi.
- Bostancı E., Birleşik Krallık siyasi parti programlarında AB Politikaları. 6 Mart 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/700831>. adresinden erişildi.
- Bozoğlu, M., (2008). Kamu yönetiminin idari denetimi ve ombudsmanlık kurumu. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Konya.
- Büyükavcı, M., (2008). Ombudsmanlık Kurumu. Ankara Barosu Dergisi, (4), 10-13.
- Çakmak, C., (2008). Kamu yönetiminde kamu denetçiliği (ombudsmanlık) kurumunun Türkiye’de yeri ve önemi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı. İzmir.
- Çam, E., (1993), Devlet Sistemleri, 1. Baskı, İstanbul: Der Yayınları.
- Çevik, H. H. ve Demirci, S., (2012). Kamu politikası; kavramlar, aktörler, süreç, modeller, analiz, karar verme. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Çolak, N. İ., (2005). Avrupa Birliği Uyum Sürecinde İdari Reformlar İngiltere Ve Türkiye, 1. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Dağ, M. ve Irk, O., (2012). Türkiye’de ve İngiltere’de siyasal partilerin ortaya çıkışı. Hukuk Ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 4(2), 41-49. 20 Mart 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/85286>. adresinden erişildi.
- Demir, K. A., (2012). Türk Kamu Yönetimi denetim sisteminde Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

- Demir, L. ve Kalender R., Ombudsmanlık Kurumunun Avrupa Birliği Ve Türkiye'deki konumu, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları. 1 nisan 2020 tarihinde [Http://Www.Muharrembalci.Com/Hukukdunyasi/Makaleler/Birikimleri/68.Pdf](http://Www.Muharrembalci.Com/Hukukdunyasi/Makaleler/Birikimleri/68.Pdf) adresinden ulaşıldı.
- Demiral, G. Y., (2009). Uluslararası uygulamalar ışığında Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Kurumu ve Türkiye'de uygulanabilirliği. T.C. Maliye Bakanlığı Bütçe Ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporu, Ankara.
- Demirel, M. (2003). Türk kamu yönetiminin halkla ilişkilerine ombudsman desteği için bir model önerisi. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hakla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı. Konya.
- Diamandouros, N., (2012). Modern bir demokrasi içinde Kamu Denetçiliği, N. Öktem, N. Katmer (Der.). Uluslararası Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) sempozyumu: Bildiriler kitabı: 9 Mart 2011, Doğu Üniversitesi Yayınları, 28-36.
- Doğan, M., (2004). Yerel yönetimlerde denetim ve bir model önerisi: yerel ombudsman. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Doktora Tezi. İstanbul.
- Efe, H. ve Demirci, M., (2013). Ombudsmanlık kavramı ve Türkiye'de Kamu denetçiliği kurumundan beklentiler. Sayıştay Dergisi, 90, 49-72. 25 Şubat 2020 tarihinde <https://silo.tips/download/ombudsmanlik-kavrami-ve-trkiye-de-kamu-deneti-kurumundan-beklentiler> adresinden erişilmiştir.
- Erdengi, T. B., (2009). Ombudsman: Dünya uygulamaları ve Türkiye. Basılmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Ankara.
- Erdinç, T., (2012). Ombudsmanlık Kurumu'nun kısa bir tarihçesi. N. Öktem ve N. Katmer (Der.), Uluslararası Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) sempozyumu: bildiriler kitabı: 9 Mart 2011, Birinci Baskı, Doğu Üniversitesi Yayınları, İstanbul. 153-156.
- Erdoğan, O., (2006). Kamu yönetiminde idari ve denetsel açıdan ombudsman kurumu: Türkiye örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Ertekin, Y. (1998) Çağdaş Yönetim ve Denetim. Türk İdare Dergisi, Yıl 70, 421, 493-516.
- Esgün, İ. U., (1996). Ombudsman kurumunun Türkiye için gerekliliği üzerine bir değerlendirme. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 45(1), 251-278.
- Everett, M. ve Priddy, S., (2018). Draft Public Service Ombudsman Bill. House Of Commons Library. Aralık. 22 mayıs 2020 tarihinde <https://Commonslibrary.Parliament.Uk/Research-Briefings/Cbp-7864/> adresinden erişildi.
- Fendoğdu, H. T., (2010) Kamu Denetçiliği (Ombudsman). Stratejik Düşünce Enstitüsü: SDE Analiz. 20 nisan 2020 tarihinde <http://www.hasantahsinfendoglu.net/detail.php?id=215&ustkat=Ombudsmanl%C4%B1k> adresinden erişildi.
- Fendoğlu, H. T., (2011). Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Fendoğlu, H. T., (2012), Kamu Denetçiliği (Ombudsman) ve Türkiye. N. Öktem, N. Katmer (Der.) Uluslararası Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) sempozyumu Bildiriler kitabı: 9 Mart 2011, İstanbul: Doğu Üniversitesi Yayınları, 80-86.
- Fendoğlu, H. T., Kamu Denetçiliği Kurumu Türkiye İçin Bir Marka Olacaktır. 15 Şubat 2020 tarihinde http://Www.Hasantahsinfendoglu.Com/Dokumanlar/Makaleler/Kamu_Denetçılığı_Kurumu_Türkiye_İçin_Bir_Marka_Olacaktır.Pdf adresinden erişildi.
- Ferris, C., Goodman, B., ve Mayer G., (1980). International Ombudsman Institute, International Bar Association Eighteenth Biennial Conference Berl İn, Federal Republ İc Of Germany. 14 nisan 2020 tarihinde http://www.theioi.org/downloads/epr4c/IOI%20Canada_Occasional%20Paper%2006_Charles%20Ferris_Brief%20on%20the%20Office%20of%20the%20OM_EN_1980.pdf adresinden erişildi.
- Gişi, S., (2017). Ombudsmanlık kurumu, İsveç ve Fransa ülke uygulamaları ile Avrupa Ombudsmanı üzerine bir inceleme. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, (2), 1-42.
- Gölönü, S., (1997). Ombudsman ve yönetimde halkla ilişkilerin gelişmesine etkisi. Sayıştay Dergisi, 27, 3-14.

- Gözler, K., (2009). İngiltere’de Parlamento neden ve nasıl ortaya çıktı? Malî Hukukun Anayasa hukukundan eskiliği üzerine bir deneme. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Günaydın, H., (2017). Paris prensipleri çerçevesinde Ulusal İnsan Hakları Kurumu modeli olarak Ombudsmanlık: Türkiye örneği, İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Güveyi, Ü., (2015). Türk hukukunda ve İngiliz hukukunda yakalamaya dair kısa bir karşılaştırma. Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 5(2), 9–38.
- Houses Of Parliament. 25 mart 2020 tarihinde <https://www.history.co.uk/history-of-london/houses-of-parliament>. adresinden erişildi.
- Isır, T., (2004). Mukayeseli hukukta Ombudsmanlık Kurumu ve Türkiye’de uygulanabilirliği. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Işıkkay, M., (2004). Avrupa Birliği hukukunda Ombudsman. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda, Galler = birleşik krallık!!! (2018). 7 Mart 2020 tarihinde <https://www.muhasebenews.com/ingiltere-iskocya-kuzey-irlanda-galler-birlesik-krallik/> adresinden erişildi.
- İngiltere’nin yeni başbakanı Boris Johnson kimdir? Boris Johnson Türk mü?, (2019). 06 Mart 2020 tarihinde <https://www.cnnturk.com/ajanda/ingilterenin-yeni-basbakani-boris-johnson-kimdir-boris-johnson-turk-mu> adresinden erişildi.
- İngiltere'nin genel ekonomik durumu ve Türkiye ile ekonomik-ticari ilişkileri. (2010). Londra Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği.
- Kalkışım, H. M., (2016). Ombudsmanlığın beşiği İsveç. B. Parlak ve K. C. Doğan (Der.). Karşılaştırmalı Ombudsman İncelemeleri. Birinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 35-52.
- Karcı, Ş. M., (2016). Ombudsman Modelleri Ve Türkiye Uygulaması, Birinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kaya, E., (2018). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Denetim Vizyonu: Ombudsmanlık, International Journal Ofacademic Value Studies (Javstudies), 4(20), 605. 22 Nisan 2020 tarihinde <http://www.javstudies.com/DergiTamDetay.aspx?ID=780> adresinden erişildi.

- Kavili Arap S. (2015), 40. Yılında İngiltere’de Yerel Yönetim Ombudsmanı, Ege Akademik Bakış, 15(1), 65-80.
- Kaya, İ. S. ve Karabay, H., (2019). Ombudsmanlığın uluslararası hukuk sistemlerindeki yeri, Ombudsman Akademik, 6(11), 213-232.
- KDK adına. (2014). Yurtdışı çalışma ziyareti raporları, Ankara: Afşar matbaacılık.
- Kılavuz, R., Yılmaz, A., & İzci, F. (2003). Bir denetim aracı olarak Ombudsmanlık ve Türkiye’de uygulanabilirliği. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 4(1), 49-68.
- Koçak, M., (2012), Kamu Denetçiliği Kurumu: İngiltere örneği. Uluslararası Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) Sempozyumu: Bildiriler Kitabı: 9 Mart 2011, Ed. Niyazi Öktem, Nermin Katmer, Doğu Üniversitesi Yayınları. 131-141.
- Kutlu, Ö., Örselli, E., Kahraman, S., (2018) Türkiye’de Yerel Ombudsmanlığın Uygulanabilirliği: İtalya Yerel ombudsmanlığı üzerinden bir analiz. Ombudsman Akademik, (8). 15-38. 23 Mart 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/506043> adresinden erişilmiştir.
- Maer, L. Ve Priddy, S. (2018), The Parliamentary Ombudsman: Role And Proposals For Reform, House Of Commons Library. 15 şubat 2020 tarihinde <https://Researchbriefings.Parliament.Uk/Researchbriefing/Summary/CBP-7496> adresinden erişildi.
- Menteşe, S. (2015). Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık)’nin demokratikleşmeye etkisi ve öneminin AB süreci yönünden değerlendirmesi. Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (MÜSBİD), 4(6), 68-82. 1 Nisan 2020 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/579595> adresinden ulaşıldı.
- Müftüoğlu, Hoş, Z. (2014). Kamu Denetçiliği Kurumu ve vergi uyumsuzluklarında uygulanması. TBB Dergisi, (114). 293-314.
- Oktay M., Kurt A., Kara M., Türkçe İçin Bir Sıklık Analizi Programı. 18 ağustos 2020 tarihinde <https://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/OKTAY-Melek-KURT-Atakan-KARA-Mehmet-T%C3%9CRK%C3%87E-%C4%B0%C3%87%C4%B0N-B%C4%B0R-SIKLIK-ANAL%C4%B0Z%C4%B0-PROGRAMI.pdf> adresinden erişildi.
- Oytan, M., (1977). Ombudsman eli ile idarenin denetimi konusunda kıyaslamalı bir inceleme, A.Ü.H.F. Yayını, Ankara.
- Özden, K., (2010). Ombudsman (Kamu Denetçisi) ve Türkiye’deki tartışmalar. Ankara: Seçkin Yayınevi.

- Özden, K., (2007). Yerel yönetimlerde yeni denetim mekanizmaları. Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar. Ş. Aksoy ve Y. Üstüner, Birinci Baskı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 439-447.
- Özer, M. A. ve Iskandarov S., (2016). Kamu Yönetiminin denetiminde ombudsman uygulaması-Kırgızistan örneği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı, 324-344.
- Özer, M.A., (2017). Avrupa Ombudsmanı ve Türkiye Kamu Denetçiliği Kurumu: Mukayeseli bir inceleme. TAA Dergisi, 8(31), 65-96.
- Parlak, B. ve Caner, C., (2013). Karşılaştırmalı siyasal ve yönetsel yapılar. Üçüncü Baskı, Ankara: Orion Kitabevi.
- Parlak, B. ve Doğan, K. C. (2015). Kamu yönetiminde denetim: Karşılaştırmalı ülke incelemeleri bağlamında Türkiye'de Kamu Denetçiliği kurumunun ombudsmanın uygulanabilirliği, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Parlak, B. ve Doğan, K. C., (2016). Ombudsman kavram ve tarihsel gelişim. Karşılaştırmalı Ombudsman İncelemeleri, B. Parlak, K. C. Doğan, (Der.) Birinci Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 19-24.
- Parlak, B. ve Doğan, K.C. (2019). Kamu yönetiminde denetim ve Ombudsmanlık dünya ve Türkiye uygulamaları. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Pınar, A. C., (2014). Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Kamu Denetçiliği Kurumu. Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Pickl, V. J., (1986). Ombudsman ve yönetimde reform. (çev. Turgay Ergun), Amme İdaresi Dergisi, 19(4), 37-46.
- Ribo, R., (2012). Kamu denetçisinin bağımsızlığının temin edilmesi: IOI ve Avrupa yaklaşımı üzerine düşünceler. N. Öktem, N. Katmer (Der.) .Uluslararası Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) sempozyumu bildiriler kitabı: 9 Mart 2011, 101-116.
- Sağlam, A., (2015). Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği) Kurumu. Yüksek Lisans Tezi. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sağlam, A., (2012). İdarenin yargı dışı denetim yollarından biri olan Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği) Kurumu ve idari yargı ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Sav, N. Ö., (2009). İngiliz Anayasa Reformu, Ankara Barosu Dergisi. 4, 135-145.
- Sezen, S., (2001). Ombudsman: Türkiye için nasıl bir çözüm? Kamu Denetçiliği Kurumu kanunu tasarısı üzerine bir değerlendirme. Amme İdaresi Dergisi, 34(4), 71-96.
- Smith S.A.De. (1971). Constitutional And Administrative Law. London, S.608.
- Sürmen, Y. E., (2018). İngiltere ülke raporu. Küresel Fuar Acentesi. 26 Nisan 2020 tarihinde http://bolutso.org.tr/dosyalar/ingiltere_ur.PDF adresinden erişildi.
- Şahin, E., ve Şabaplı, M., (2016). Dünya’da ve 2010 anayasa değişikliği sonrası Türkiye’de genel özellikleriyle Ombudsmanlık. Journal of International Social Research, 9 (42), 768-778.
- Şahin, R., (2010). Ombudsman kurumu ve Türkiye’de kurulmasının Türkiye’nin demokratikleşmesi ve Avrupa Birliği üyeliği üzerine etkileri. Türk İdare Dergisi, (468), 131-157.
- Tayşi, İ., (1997). Ombudsman Kurumu ve ülkemizde uygulanabilirliği. Sayıştay Dergisi, 25, 106-123.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2009-2010. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2010-2011. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2011-2012. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2012-2013. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.

- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2013-2014. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2014-2015. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2015-2016. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2016-2017. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2017-2018. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner For Standards. Annual Report 2018-2019. 15 Kasım 2019 tarihinde <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/standards-and-financial-interests/parliamentary-commissioner-for-standards/publications/annual-reports/> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner Order 2013, (2013). Statutory Instruments, No. 238. 17 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/238/introduction/made> adresinden erişildi.
- The Parliamentary Commissioner Order 2008, (2008). Statutory Instruments, No. 3115. 17 Ağustos 2020 tarihinde <https://www.legislation.gov.uk/uksi/2008/3115/made> adresinden erişildi.
- Tortop, N. (1998). Ombudsman sistemi ve çeşitli ülkelerde uygulanması. *Amme İdaresi Dergisi*, 31(1), 3-11.

- Tutal, E., (2014). Dünyada ve Türkiye'de Ombudsmanlık. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Türker, H. (2018). Birleşik Krallık Ülke Raporu. İzmir Ticaret Odası, Uluslararası İlişkiler Müdürlüğü. 21 Nisan 2020 tarihinde http://izto.org.tr/demo_betanix/uploads/cms/yonetim.ieu.edu.tr/5606_1540378407.pdf adresinden erişildi.
- Usta, H. (2014). Türkiye'de Ombudsman (Kamu Denetçiliği) Kurumu. Denetim Dergisi, (14), 59-64. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208753> adresinden erişildi.
- What do MPs do?. 25 Mart 2020 tarihinde <https://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/members/mps/> adresinden erişildi.
- Who we are. Parliamentary And Healty Service Ombudsman, 25 Mart 2020 tarihinde <https://www.ombudsman.org.uk/about-us/who-we-are> adresinden erişildi.
- Yaltı, B., (2012). Vergi uyuşmazlıklarında yeni başvuru yollarının yargıya etkisi: Ombudsman başvurusu ve bireysel başvuru. Vergi Sorunları Dergisi, 286, 110-121.
- Yatkın, A. ve Taşer, İ. (2015). Kamu yönetiminde denetim aracı olarak ombudsmanlık: Türkiye ve Avrupa Birliği karşılaştırmalı örnek olay araştırması. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25(1), 89-104.
- Yıldız, M., ve Sobacı, M. Z., (2015). Kamu politikası ve kamu politikası analizi genel bir çerçeve, M. Yıldız Ve M. Z. Sobacı (Der.) Kamu Politikası Kuram Ve Uygulama, İkinci Baskı, Adres Yayınları,
- Yılman, B., (2017). Modern bir kamu denetim sistemi olarak Ombudsmanlık kavramı: eleştiriler ve beklentiler üzerinden Türkiye deneyimi. Yüksek Lisans Tezi. Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Yılmaz, S., (2001). İngiliz Ombudsmanı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,
- Yurttaşer, M. A., (2017). Geçmişten günümüze Kıta Avrupası ve İngiltere politikalarının karşılaştırılması. EURO Politika, (2017 Özel Sayı), 219-236. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/700844> adresinden erişildi.

EKLER

EK 1. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2009-
2010

Parliamentary Commissioner for
Standards

Annual Report 2009–10

---

*Ordered by The House of Commons
to be printed 27 July 2010*

HC 418
Published on 29 July 2010
by authority of the House of Commons
London: The Stationery Office Limited
£0.00

EK 2. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2010-2011

Parliamentary Commissioner for
Standards

Annual Report 2010–11

---

*Ordered by The House of Commons
to be printed 6 July 2011*

HC 1328
Published on 6 July 2011
by authority of the House of Commons
London: The Stationery Office

EK 3. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2011-2012

Parliamentary Commissioner for
Standards

Annual Report 2011–12

---

*Ordered by The House of Commons
to be printed 26 June 2012*

HC 311
Published on 26 June 2012
by authority of the House of Commons
London: The Stationery Office

EK 4. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2012-
2013

Parliamentary Commissioner
for Standards

Annual Report 2012–13

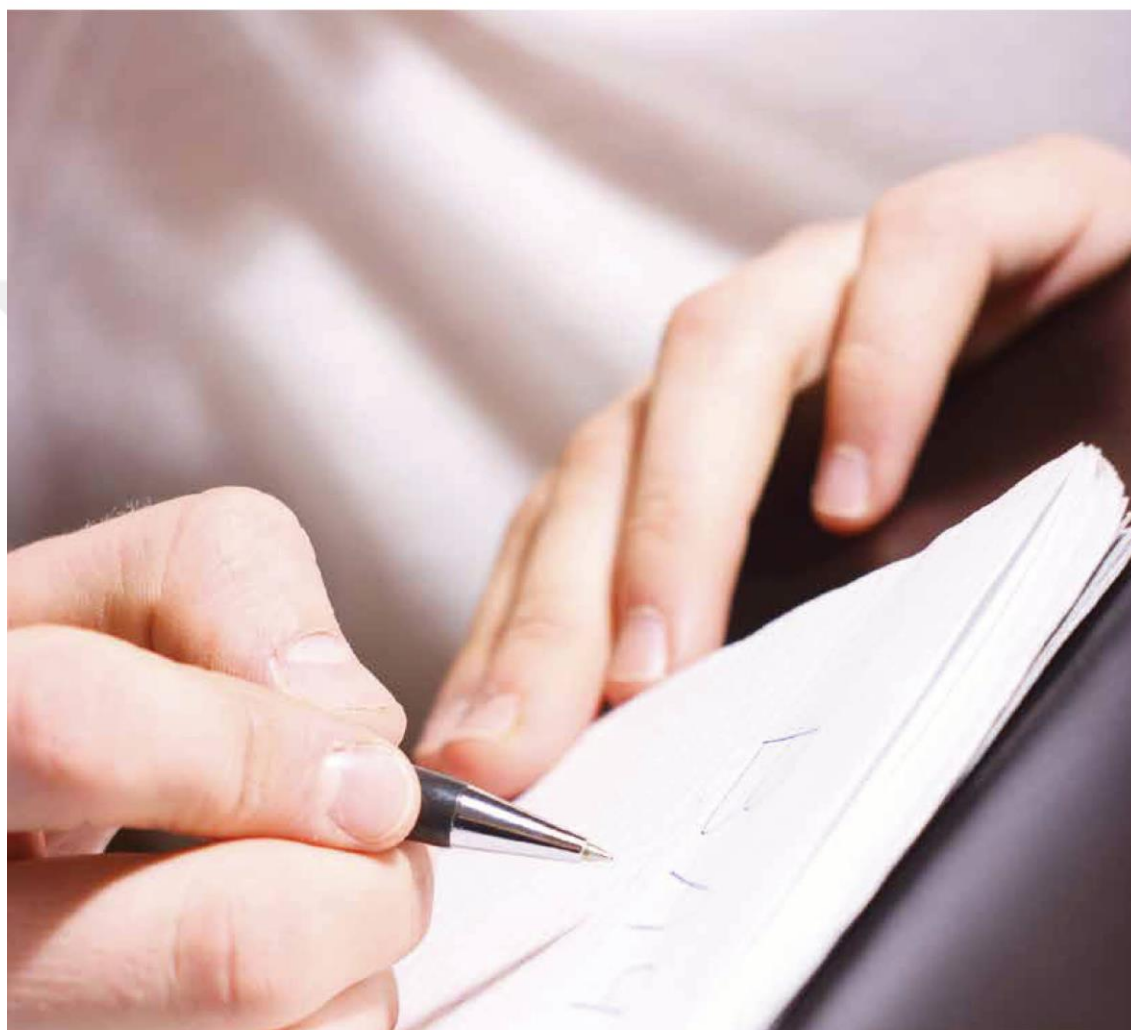
---

*Available on the Commissioner's web pages at
www.parliament.uk/pcs*

*Ordered by the House of Commons
to be printed 3 July 2013*

HC 317
Published on 3 July 2013
by authority of the House of Commons
London: The Stationery Office Limited
£10.00

EK 5. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2013-2014

Parliamentary Commissioner for Standards
Annual Report 2013–14

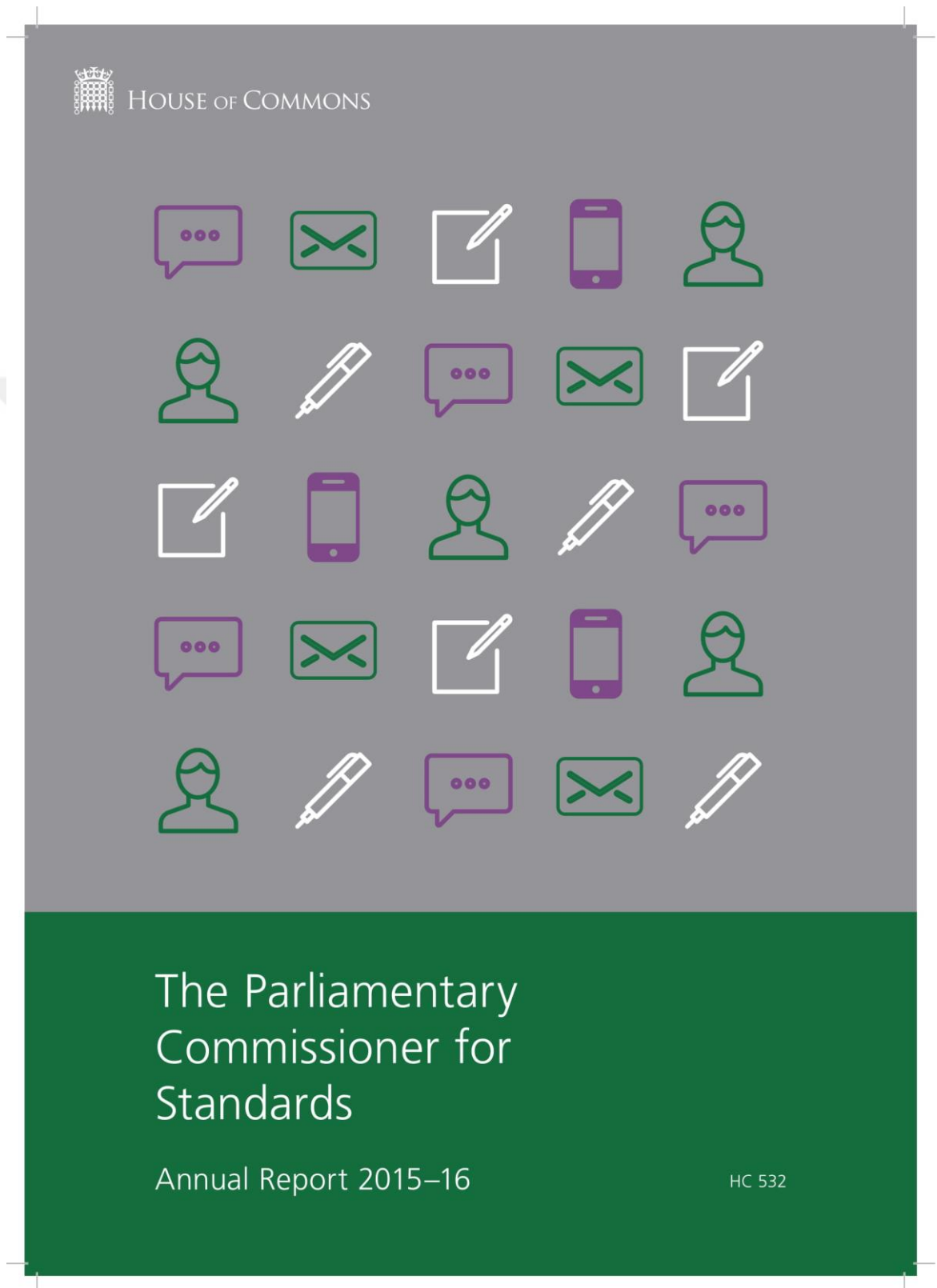
HC 354

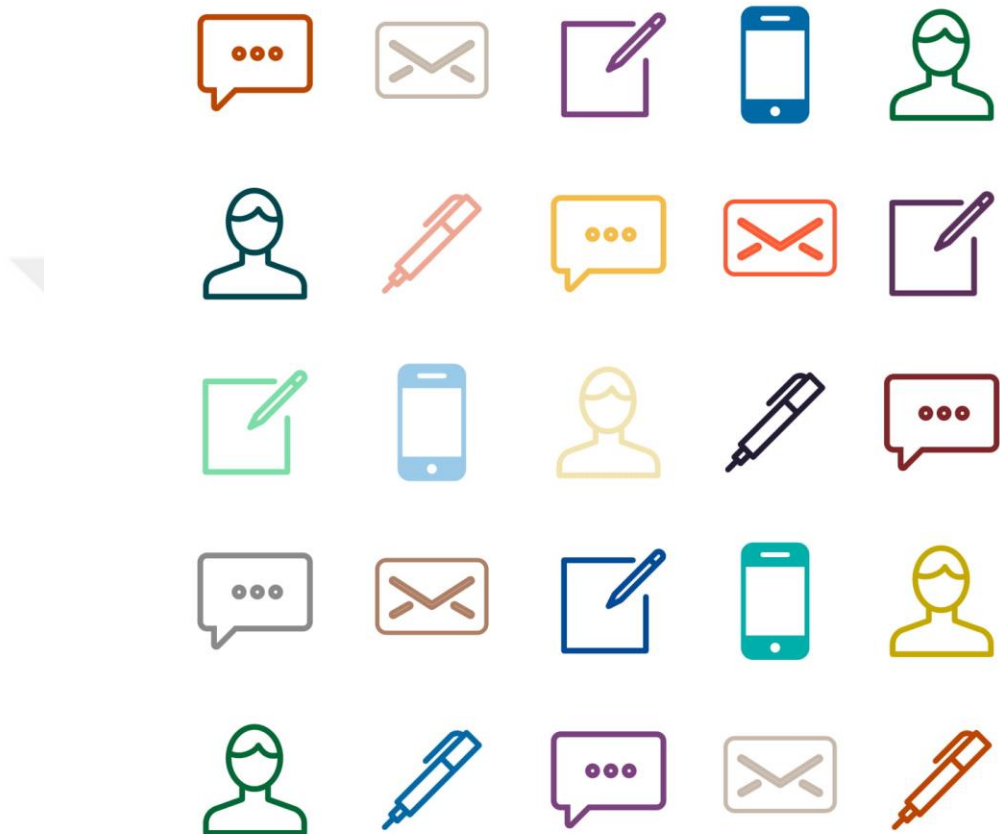
EK 6. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2014-2015

EK 7. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2015-2016

EK 8. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2016-2017

The Parliamentary Commissioner for Standards

Annual Report 2016–17

HC 263

EK 9. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo, 2017-2018

EK 10. Parliamentary Commissioner For Standards Annual Report, Cover Photo,
2018-2019

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Kübra KAYA
Doğum Yeri ve Tarihi : Antalya – 24/02/1995

Eğitim Durumu

Lisans : Eylül 2013 – Haziran 2017, Gümüşhane Üniversitesi,
İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi Ve Kamu
Yönetimi
Yüksek Lisans : Ocak 2018 – Ağustos 2020, Gümüşhane Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Ve Kamu
Yönetimi
Bildiği Yabancı Diller: : İngilizce

İş Deneyimi

Staj Deneyimi: : 2012-2013 Ayvazoğlu Hukuk Bürosu'nda Stajyer Öğrenci

İletişim

Telefon: : 0506 105 0807
E-posta Adresi: : kubra_kaya_007@hotmail.com

Tarih : 14.08.2020

